

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Η προσφορά της Ελλάδας στην Κτηνιατρική Επιστήμη

Η
αρματωσιά
του
Γιαννίτσαρου

Νίκος
Καζαντζάκης

Από την Αρματωσιά του Γιαννίτσαρου
α) πρόσωπος, β) οι πάλες και γ) ο σταυρός
(Φωτογραφία Χρήστου Παλιούργου)

Νιάουστα μία πόλη από ευεργέτες

Φυλάξτε τὰ τεύχη τῆς «Νιάουστας»

Παλαιὰ τεύχη μπορείτε νὰ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου

Ἡ «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον

τῶν συνδρομητῶν τῆς

Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς

τοῦ ἔτους 1983

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

- 1) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ
- 2) ΜΝΗΜΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΟΥΝ
ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ-ΓΚΟ ΣΠ'Η

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Νέα διεύθυνση Βασιλέως Κων)ντίνου 40, κάθε Δευτέρα Τρίτη Πέμπτη 6-9 ἀπόγευμα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

“Έτος Ζ’ ΤΟΜΟΣ Γ’ Τεύχος 22

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Οδ. Ντινόπουλος, Έλενη Μήτσαλα
Λευκή Σαμαρά, Χρ. Μουχάγιερ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Βασ. Κωνσταντίνου 44

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσιώλης Γεωπόνος ΔΕΗ τηλ. 22557

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

“Αρματωσιά του Γιαννίτσαρου”
του Χρήστου Παλιούγκα

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ — ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

“Τυπογραφία” Αντώνη Μαυρογένη
Αντωνίου Καμάρα 3 τηλ. 260-140 και 226-924
Θεσσαλονίκη

Περιοχόμενα

Ίστορικά — Λαογραφικά

ΧΙΟΝΙΔΗ ΓΕΩΡΓ.: Στοιχεία για την επανάσταση στο 1822	4
ΜΠΑΪΤΣΗ ΤΑΚΗ: «Νιάουστα» μια πόλη από ευ- εργάτες	6
ΚΟΕΜΤΖΗ ΜΙΧ.: Νίκος Καζαντζάκης	9
ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ ΝΙΚ.: Δημήτρης Ρακτιβάν — Θανάσης Μηνόπουλος	11 13
ΣΒΑΡΝΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤ.: Ιλιότσα και γητέματα	17
ΖΙΑΝΝΗ ΣΤΥΛ.: Η διατήρηση του λαογραφικού μας πλούτου	19
ΣΠΑΡΤΣΗ ΝΙΚ.: Τα Ιονόφια	20
ΠΑΛΙΟΥΓΚΑ ΧΡ. — ΜΠΑΪΤΣΗ ΤΑΚ.: Από την αρματωσιά του Γιαννίτσαρου	22

Λογοτεχνικά — Κοινωνικά

Παιδαγωγικά — Έπιστημονικά

ΜΑΝΙΟΥ — ΒΑΚΑΛΗ — ΜΑΡΚΟΥΛΗ και ΧΑΡΙ- ΤΙΔΗ: Το μοναδικό σύστημα	24
ΓΙΩΤΑ ΧΗΣ: Μία αφορμή για λίγη σκέψη	27
ΞΗΡΟΥΤΣΗ ΙΩΝ.: Τα ναρκωτικά	28
ΒΛΑΧΟΥ ΚΩΝ.: Η προσφορά της Ελλάδος στη Κτη- νοτροφία	32
ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤ. — ΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ Ν.: Λίγα λάγια για τα φάρμακα	35

Γεωργικά — Δενδροκομικά

ΘΕΡΙΟΥ ΙΩΑΝ.: Η επίδραση των αλάτων στα οπω- ρφόρα	37
— Σεμινάριο Γεωπόνων	39
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔ.: Ανοϊειάτ και ψεκασμοί	40

Διάφορα

ΜΠΑΪΤΣΗ ΤΑΚΗ: Η λαϊκή αρχήστρα της Νάουσας	42
--	----

Αγαπητέ φίλε,

Δίνουμε και πάλι το παρόν. Με ιδιαίτερη
χαρά παρουσιάζουμε το σημερινό τεύχος. Σήμερα
το περιοδικό μας συμπληρώνει τα έξι χρόνια της
κυκλοφορίας του. Είναι για μας ένας σταθμός
και ένα ξεκίνημα. Προχωρούμε με βήματα στα-
θερά προς τα μπρός, με πίστη και αυτοπεποίθηση.
Πιστεύουμε ότι θα συνεχίσουμε την πορεία, υπερ-
νικώντας όλες τις δυσκολίες οικονομικές και τε-
χνικές για να σταθεί η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ». Εήμιστε
αισιόδοξοι, γιατί δίπλα μας βρίσκονται εκλεκτοί
συνεργάτες και ο φίλος αναγνώστης.

Αγαπητέ φίλε,

Σήμερα στη «Νιάουσια» δημοσιεύονται στοι-
χεία όχι πολύ γνωστά γύρω από τον μεγάλο
χαλασμό του 1822. Έτσι σιγά σιγά συμπληρώ-
νονται τα κενά της Ιστορικής εκείνης περιόδου.
Επίσης δημοσιεύονται αρκετά στοιχεία και φω-
τογραφίες από την «αρματωσιά του Γιαννίτσαρου»

Αγαπητέ φίλε,

Στο περιοδικό μας φιλοξενούνται ειδικά άρ-
θρα λαογραφικά του τόπου μας, και κοινωνικού
περιεχομένου όπως είναι τα «Ναρκωτικά». Και
κάτι σημαντικό που ενδιαφέρει τους δεντροκαλ-
λιεργητές της περιοχής και τους γεωπόνους υ-
ναγνίστους. Θα δημοσιεύονται στο περιοδικό μας
περιλήψεις από τις ομιλίες του Σεμιναρίου Εκ-
παιδεύσεως των γεωπόνων που πραγματοποιή-
θηκε στο Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων στις
27-28/1/83 σε θέματα θρέψης των οπωροφόρων.

Αυτά για σήμερα. Ραντεβού μετά τρεις μήνες

Γειά σας
Ο Ντίν

Έτήσια συνδρομή Ίδιωτών δρχ.	350
Δήμοι Κοινότητες Συν)σμοί	800
Έξωτερικού δολάρια	15

Απόδραση Κεντρική Δημοκρατική Βέροιας

Ληροφορίες του δάσκαλου ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ

'Επανάσταση της Νάουσας στα 1822

κε από τον γνωστό διδάσκαλο (και δάσκαλο του Γένους) Γρηγόριο Κωνσταντά, που καταγόταν από τις Μηλιές του Πηλίου (του Βόλου).

Θά πρέπει να προσημειώσουμε ότι το κείμενο τουτο συμπεριλαμβάνεται σε ένα δισέλιδο (χειρόγραφο) σημείωμα, πού έστειλε ο Κωνσταντάς (στα 1828) στον Κυβερνήτη

στη Μακεδονία (δηλαδή στη Χαλκιδική, στον Όλυμπο και στη Νάουσα).

2. ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Είναι όμως καιρός πιά να χωρίσουμε εκείνο το μέρος των ειδήσεων του Κωνσταντά, που αφορούν στην επανάσταση του Όλυμπου και κυρίως της Νάουσας, απόφωνα με τη δημοσίευσή του, πού έχουμε ο καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Βαγγέλης Σκουβαράς, ο πρόσφατο (πιο γενικό) βιβλίο του (με τον τίτλο «Από το λειψώνα της παράδοσης, Πηλιορείτικα, τόμ. Α', Αθήνα 1981, σελ. 119 — 126).

Τούτο έχει ως εξής:

«Ο Όλυμπος επανέστη το 1822 έτος, περί τα τέλη Μαρτίου και περί τα τέλη Απριλίου επανέστη η Νάουσα με τα περίξ χωριά, περίπου 80, όλα χριστιανικά. Έκράτησεν η επανάστασις έως τα μέσα Μαΐου. Είς όλον τούτο το διάστημα έγιναν μάχαι αδιάκοποι και σημαντικοί μάλιστα εις την Νάουσαν έπεσαν έως 13 χιλιάδες Έλληνες των καταργώντων εις την πόλιν και εις τούρκην περίπου 17 χιλιάδες, αι χμιλωτίσθησαν έως 15 χιλιάδες γυναικ' παιδα. Τών δε σωθέντων Έλλήνων οι μόν ωπλισμένοι έμμενον μετά των καπιτανέων εις τα κατά την Δυτικήν και Ανατολικήν Ελλάδα στρατόπεδα και αγωνίζονται υπέρ της πατρίδος και πίστεως μέχρι της σήμερον. Οι δε σημαντικώτεροι πολιτικοί εις τας νήσους Σκιάθον, Σκόπελον, Εύβοιαν, Πελοπόννησον, Σύρον και άλλαχού. Το δε επαναστάντα χωρία έγιναν π»

Ίστορικό σημείωμα του ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΙΟΝΙΔΗ δικηγόρου Βεροίας

Ίωάννη Καποδίστρια και άποτελεί απάντησι στο ξρώτιμα, πού του τέθηκε για τη συμβολή των διαφόρων διαμερισμάτων της χώρας στην επανάσταση του 1821. Τούτο ζητήσαν (1828), από τον Καποδίστρια, οι «Μεγάλες Δυνάμεις», γεγονός πού ανίγκασε τούτον να προσφύγει στη βοήθεια και στις γνώσεις εκείνων, πού μπορούσαν να του προσφέρουν έλεγμένες και σωστές πληροφορίες. Ανάμεσά τους ήταν, λοιπόν, και ο Κωνσταντάς.

Τα στοιχεία του Κωνσταντά χρησιμοποιήθηκαν από τον Καποδίστρια για τη σύνταξη του όριστικού υπομνήματός του, όπου όμως καταγραφισαν πιο συνοπτικά και όχι, ακριβώς, όπως είχαν δοθεί.

Γνωρίζαμε, βέβαια, μέχρι τώρα το σχετικό κείμενο του Ίω. Καποδίστρια, όχι όμως και το αντίστοιχο του Κωνσταντά, το οποίο έμεινε άνεξδότο μέχρι το 1981, δηλαδή 163 χρόνια, αν και παρουσιάζει πολύ ενδιαφέρον, ολόκληρο αλλά και το σημείο εκείνο, όπου δίδονται οι πληροφορίες του για την επανάσταση

γικά ζη-
από τα
στην πό-
Νάουσας,

αμνησθή-
ς, κηρύ-
διαίτερα,
πανάστα-
τισμό με
αμφο, ό-
αταστρο-
ς και σε
ιά το σύ-

απολήθη-
ς Τούρ-
του πυ-
ήνων ρα-
προβλή-
ώ ρ γ ο ν

Νέα στοι-
του «χα-
των μο-
πτό περ.
σελ. 155
στα» τεύ-

Μάρτιος
εΐχος 19
82), σελ.
ται και ή
)

ζεται και
θούν στο
και άνέκ-
τίσουν ό-
χουν και
σεις στα

έκλειμένο)
να γνω-
μία και-
διασώθη-

ρίσματα όλα».

Ἀξιοσημείωτο είναι ὅτι ὁ Κωνσταντῆς ἔγραψε στὸ ἀρχικό σχέδιο τοῦ σημειώματός του ὅτι ἡ ἐπανάσταση στὴ Νάουσα ἔγινε «περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου», ὕστερα ὅμως ἔσβησε, ἴδιος, τὸ σημεῖο τοῦτο καὶ ἔγραψε καί... ἡμέρας». τὸ δὲ σχετικὸ κενὸ συμπλήρωσε Σκουβαράς μὲ τίς λέξεις «μετ' ὀλίγου» (δηλαδή ἡμέρας).

Ἀκμα, νομίζω ὅτι εἶναι χρήσιμο νὰ ἀναδημοσιευτεῖ ἔδῳ καὶ τὸ σημεῖο ἐκεῖνο τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἰω. Καποδίστρια, ποὺ ἀναφέρεται στὴν ἐπανάσταση τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Νάουσας:

«Ὀλυμπος. Οἱ Ὀλύμπιοι ἔλυτον τὰ ὄπλα περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1822, ἐνώθησαν μετ' οὐ πολὺ μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Νιαούσης καὶ τῶν πέριξ μερῶν καὶ συμμετείχαν τῆς τύχης των. Κατοικήσαντες μετὰ ταῦτα ἀμφότεροι εἰς τὰς νήσους τῆς Σκιάθου, Σκοπέλου κ.λ.π...».

3. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Ἀπὸ τὴν ἀντιπαραβολὴ καὶ τὴ συγκριτικὴ μελέτη τῶν δύο τούτων κειμένων, τοῦ Ἰω. Καποδίστρια (ποὺ ξέραμε ἤδη) καί, τοῦ ἀνέκδοτου μέχρι τελευταῖα, τοῦ Κωνσταντῆ προκύπτουν τὰ ἑξῆς συμπεράσματα:

Α'. Ἡ ἐπανάστασις στὸν Ὀλυμπόν προηγήθηκε, ὡποσδήποτε, σὲ σχέση μὲ τὴν ἐπανάστασι τῆς Νάουσας, ὡπως ἀνέπτυξα καὶ στὴν προαναφερόμενη μελέτη μου.

Β'. Δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι ἡ ἐπανάστασις κράτησε (στὸν Ὀλυμπόν ἢ στὴ Νάουσα) μέχρι τὰ μέσα τοῦ Μαΐου (τοῦ 1822).

Γ'. Εἶναι ἐντυπωσιακοὶ (καί, προφανῶς, ὑπερβολικοί) οἱ ἀριθμοί, ποὺ δίνει Κωνσταντῆς γιὰ τίς ἀ-

πώλειες τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῶν Τούρκων στὴ Νάουσα, ὅπως καὶ γιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν γυναικοπαίδων, ποὺ ἀιχμαλωτίστησαν.

Δ'. Ἐπιβεβαιώνεται τὸ γεγονός ὅτι οἱ Τούρκοι πυρπολῆσαν 80 χωριά, περὶ τοῦ, τῆς περιοχῆς τῆς Νάουσας (ἀλλὰ, βέβαια, καὶ τῆς Βέ-

ρουσις, τῆς Ἐδεσσας καὶ τοῦ κάμπου), γιὰτὶ κάτοικοί τους εἶχαν λάβει μέρος στὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα. ὅπως, ἄλλωστε, γνωρίζαμε καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές.

Σιγά - σιγά, λοιπόν, ξετυλίγεται τὸ κομμάτι τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἠρωτικῆς καὶ αἱματοδομημένης μακεδονικῆς γῆς...

ΑΡΑΠΙΤΣΑ 1982

Καὶ νὰ κυλοῦνε, τὰ νερά τῆς Ἀράπιτσας
Κι ἐγὼ νὰ μὴν ἀκούω τὸ τραγούδι τους.
Κι ἐγὼ νὰ στέκομαι βουδός, μαρμαρωμένος λές,
καὶ ν, ἀκούω κάποιες φωνές ἀπόμακρες μὰ καὶ τόσο
ἐντονες,

μακρινές, μὰ καὶ τόσο κοντινές.
Χτεςινές, ν' ἀκούω φωνές, σημερινές καὶ αἰώνιες.
Καὶ νὰ κυλοῦνε, τὰ νερά τῆς Ἀράπιτσας.
Κι ἐγὼ νὰ μὴν ἀκούω τὸ τραγούδι τους,
μὰ ν' ἀκούω, ἰῶν Ναουσαίων γυναικῶν τὸ τραγούδι.
Τραγούδι ἤθους κι ἀρετῆς, λεβεντιῆς κι
ἐλευθερωσύνης:

— Καλύτερα μιὰς ὥρας ἐλεύθερη ζωή....

— Λευτερὰ ἢ θάνατος....

Καὶ νὰ κυλοῦνε, τὰ νερά τῆς Ἀράπιτσας,
ἐνώνοντας τὸ 1822 μὲ τὸ 1982 καὶ τὸ ἐπέκεινα,
τὸ αἰώνιο.

ΧΡΗΣΤΟΣ Β. ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Ὁ ἀληθινὸς ἥρωας τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀλεξάνδρου δὲν εἶναι κυρίως αὐτός ὁ Ἀλέξανδρος, ἀλλὰ ὁ πατέρας του Φίλιππος. Ὁ συγγραφέας ἐνός ἔργου δὲν λάμπει ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὅσον ὁ ἠθοποιός, ὁ Φίλιππος δὲ ἦταν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος συνέβαλε καὶ προετοίμασε μεγάλο μέρος τῶν μεγάλων κατορθωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔφερε σὲ πέρας ὁ γιός του καὶ αὐτὸς ἔθεσε τὰ θεμέλια τοῦ μεγάλου κτιρίου, τὸ ὁποῖο ἐκεῖνος ἀνήγειρε καὶ ἐσφουρηλάτησε τὰ ἀπαιτούμενα γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν ἐργαλεῖα. Καὶ ὄχι μόνο αὐτὸ, ἀλλὰ εἶχε ἤδη ἀρχίσει καὶ τὴν ἐκστρατεία κατὰ τῶν Περσῶν, ὅποτε τὸν ἀνήρπασε ὁ θάνατος.

Οὐέλλε

«ΝΙΑΟΥΣΤΑ», ΜΙΑ ΠΟΛΗ

ΑΠΟ ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ

Συνέχεια από το 19ο τεύχος

19. Το σχολειό του

Ἁγιά Μηνά (1ο καὶ 2ο)

Εἶναι σχολεῖο πού χτίστηκε μὲ χρήματα τῶν Ναουσαίων μεταναστῶν τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ Ναουσαῖοι τῆς Ἀμερικῆς ἀνταποκρίθηκαν στὴν αἴτηση τῆς τότε ἐπιτροπῆς ἀνεγέρσεως πού ἀποτελούνταν ἀπὸ τοὺς Θεοδόσιο Χ' Δημητρίου, Ἀντώνιο Φεΐδαρη, Διομήδη Γκαρνέτα, Ἀναστάσιο Μπίλη, Αὐξέντιο Χ' Δημητρίου καὶ Κων) νο Χατζημαλούση ὡς πρόεδρο καὶ διαχειριστή.

Πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι οἱ Σύλλογοι τῶν Ναουσαίων τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ Βοστώνης συνέβαλαν πολὺ στὴν ἀνέγερση τοῦ Σχολείου. Στὴν προσπάθεια αὐτὴ ἀξιόλογο ρόλο ἔπαιξε καὶ ὁ Θεόδωρος Γ. Μπορδάνος.

Ἐτσι τὸ 1911 θεμελιώθηκε τὸ σχολεῖο πού εἶχε οὐκ ἴσως Π καὶ ἦταν δίπλοτο ὅπως ἀκριβῶς εἶχε προγραμματισθεῖ. Στὰ ἐγκαίνια παραβρέθηκαν ὁ Θ. Μπορδάνος, ὁ πρωτοσύγγελλος, ὁ δήμαρχος Κ. Χ' Μαλούσης, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Τουρκικῆς Κοινότητος, ὁ Χότζας καθὼς καὶ πλῆθος λαοῦ, μέλη τοῦ «πούπουλου», μαθητὲς, Φιλαρμονικὴ καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Μία ἐπιγραφή στὴν πόρτα τοῦ σχολείου μᾶς λέει

ΤΗ ΕΥΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΝ Ν. ΥΟΡΚΗ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ ΟΜΟ-

Τοῦ Τάκη Μπαίτον

ΝΟΙΑ
ΤΟΥ ΕΝ ΒΟΣΤΩΝΗ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ
ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ
ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ

Ἄλλη μιά ἐπιγραφή μᾶς ὑπενθυμίζει.

ΕΘΕΜΕΛΙΩΘΗ ΤΟ 1911
ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΘΗ ΤΟ 1926
ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ
ΝΑΟΥΣΗΣ ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ
ΕΥΕΡΙΣΤΩΝ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ

ΚΑΙ ΤΗ ΑΡΩΓΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Τὸ Σχολεῖο λειπούργησε ὡς τις 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 1944. Τὴν μέρα αὐτὴ κήκε ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς κατὰ τὴν ἀποχώρησή τους ἀπὸ τὴν Νάουσα. Ἦταν ἕνα ἀπ' τὰ τελευταῖα θύματά τους. Ἐπισκευάσθηκε ἀργότερα. Μιά ἐπιγραφή μᾶς ὑπενθυμίζει.

ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΗΘΗ ΔΑΠΑΝΑΙΣ
ΒΑΣΙΛΕΩΣ
ΠΑΥΛΟΥ Α'
ΕΝ ΕΤΕΙ 1951

Τὸ κτίριο στεγάζει δυὸ σχολεῖα τὸ 1ο καὶ τὸ 2ο. Κάθε σχολεῖο λειτουργεῖ ξεχωριστὰ καὶ ἀνεξάρτητα, τὸ ἕνα ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Θεμελίωση του σχολείου του Ἁγίου Μηνά (1911)

20. Τό μοναστήρι τῆς Ὑπαπαντῆς

Βρίσκεται χτισμένο στις πλαγιές του Ἀνατολικοῦ Βερμίου ὀὲ ὑψόμετρο 800 περίπου μέτρων. Τό σημερινό μοναστήρι πήρε τὴν θέσιν του πάνω σὶδ παλιό καταστραμμένο ὑπὸ σεισμὸ Βυζαντινὸ μοναστήρι. Ἀπὸ τὸ παλιὸ μοναστήρι σώζονται μόνο ὀσὰ καλογῆρων ποὺ δυστυχῶς ἔχουν καταστραφεί κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ σημερινοῦ. Σώζονται σήμερα μῆματα ἀπὸ παλιές βυζαντινές εἰκόνας σὶς ὀποῖες ἀναγνωρίσθηκε ἡ τεχντροπία τοῦ Μανουῖλ Πανσέληνου.

Σὶ ὀ Νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει ἡ φωτογραφία τῆς ἰδρῶ

τριας καὶ ποὺ κάτω εἶναι γραμμέ να τὰ ἔξης

«Τὸ ἔτος 1921 ὀνειρευθεῖσα τὸν τόπον τῆς Μονῆς ἀφοῦ ἐκτέλεσεν ἀγιασμόν ὑπὸ τοῦ ἱερέως Παπαγιώργη Λυμπινιά ἐξεκίνησεν μαζί με ἄλλους κατοίκους τῆς Νοοῦσης, περιοχῆς Μπατανίων (Θ. Ράϊου, Μπατανιζῆδες, Στεφανόδες, Ζιώταν, Μπάιπσην, Γιάντοδες κ.ἄ.) ἡρχισαν νὰ καθαρίζουν τὸν ἄγριον τόπον. Ἡ Μονὴ εὑρέθη τὴν 5ην Κυριακὴν τῶν ἔξερων νήσεων, βοηθεῖα θαύματος. Τὴν εἰκόνα εὑρήκαν ὀ Χρῆστος Στεφας καὶ ὀ Νικόλαος Μπατανιζῆς.

Ἀργότερον συγκεντρώσασα ἀπὸ ἑράγους διάφορα ποσὰ καὶ βοηθεῖα ὀλων τῶν Ναουσαίων καὶ

τῶν κτιστῶν Ἀθ. Παπαδόπουλου, Ἰωαν. Μυλωνᾶ, Δ. Δημοκῆ, Τ. Τσίγκαρη κ. ἄ. ἔκτισεν τὴν ἐκκλησίαν τὰ ὀπίτια καὶ ἡνοιξεν τὸν δρόμον. Ἀσκήτευσεν εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν ἄρκετὰ ἔτη (1921 - 1944) ὀπότε λόγω τῶν συνθηκῶν τὰ παιδιὰ τῆς τὴν ἔφεραν εἰς τὴν Νάουσαν. Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίον 112 ἑτῶν καὶ ἔβλεπε τακτικὰ τὸ ὄραμα τῆς Ὑπαπαντῆς. Τὰ ὀσὰ τῆς κατ' ἐπιθυμίαν τῆς μεταφέρθη καν εἰς πὴν Μονήν. Ἀργότερον πολλοὶ ἐτίμησαν τὴν ἐκκλησίαν περισσότερον ὀμως ὀ ὀρειβάτης Πέτρος Σημοριώκιος, διάδοχος τῆς ἰδρῶτριας».

ΕΥΓΕΝΙΑ ΡΑΪΟΥ 1844 - 1957
 Ἡ ιδρύτρια τῆς Ἐκκλησίας

Ἐπιπέως ὑπάρχουν γραμμένα
 καὶ τὰ ἔξῃς:

ΑΝΗΓΕΡΘΗ

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΕΥΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΝ. ΡΑΪΟΥ

ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΥΛΑΒΩΝ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

ΜΗΝΙ ΑΠΡΙΛΙΩ 1921

Στὸ τέμπλο εἶναι γραμμένα τὰ
 παρακάτω

ΔΑΠΑΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ
Μ. ΜΠΟΥΤΑΡΗ 1928

Ἡ καμπάνα φέρει τὴν πιὸ κά-
 τω ἐπιγραφή

Δωρεὰ Ἀγγελάκη Σιούλα 1926

Τὰ πλήθη τῶν πιστῶν ποὺ ἐ-
 πισκέπτονται τὸ μοναστήρι τὴ μέ-
 ρα αἴς γιορτῆς του δὲ λησμονοῦν

**ΕΠΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΥ-
 ΓΕΝΟΥΛΑΣ Α. ΡΑΪΟΥ**
 Ἔργυ Δ. Παπαγεωρ-
 γίου φωτογράφου.

νὰ ἐπισκεφθοῦν ἐπίσης καὶ πὸ ἀ-
 σκητήριό του (Μιά μικρὴ σηλιά
 μὲ εἰκόνες καὶ κανδήλια) καὶ νὰ
 πάρουν μαζί τους τὴ βοήθεια τῆς
 Παπαντῆς προστάτιδας τῆς Μά-
 νας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

Μόλις κυκλοφόρησε τὸ βιβλίο

«Μνήμη Δημητρίου Τσάμη Καρατάσου»

τοῦ Κώστα Κ. Παπουλίδη

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟ Τιμὴ 150 δραχ.

Νάουσα γραφεῖα Συλλόγου Βασιλέως Κωνσταντίνου 44

καὶ τηλέφωνο 22.575 Λευκὴ Σαμαρᾶ.

Θεο)γική τηλεφωνο 822134 καὶ 260150 Κ. Ζεγγινη

Στις 18 Φεβρουαρίου, ημέρα Παρασκευή, συμπληρώνονται φέτος εκατό χρόνια από τότε που γεννήθηκε στο Ήρακλειο της Κρήτης, ο Νίκος Καζαντζάκης. Για τη ζωή και το έργο του Καζαντζάκη πολλά έχουν γραφεί και πολλά γράφονται καθημερινά. Ωστόσο, η επέτειος των 100 χρόνων από τη γέννηση του κορυφαίου αυτού πνευματικού ανθρώπου των Έλληνικών Γραμμάτων, δίνει την ευκαιρία για μία βαθύτερη ανάλυση του έργου του και μία ορθότερη τοποθέτηση του ανθρώπου στην πνευματική ζωή της εποχής μας.

Ο Καζαντζάκης όσο ζούσε δημιουργήσε γύρω του ένα θρόλο. Τα πολυάριθμα συγγράματά του, η παγκόσμια δόξα του, ο ασκητικός βίος του, τα αλλεπάλληλα ταξίδια του, ο δημόσιος έπαινος αλλά και η έντονη άφιρσιβήτηση που προκάλεσε, έφτασαν με το παραπάνω για να περιβληθεί το πρόσωπό του με μυθική αύγλη. Ο φιλοσοφικός στοχασμός που αναπτύχθηκε απ' την αρχή ακόμα της ζωής του, προκαλεί ίληνά τρομό για την πληρότητα, την έκταση και τη βαθειά διεισδυτικότητα του. Έξαρχης παρουσιάσθηκε σαν ένας αντιλεγόμενος λόγος, άλλοτε λόγος Ινδοκρατοίμενος και άλλοτε απήχηση της αρχαίας ελληνικής σκέψης. Ο σκοπός του, διαφάνηκε καθαρά από μια δική του νεανική εξομολόγηση: «Θέλω να σχηματίσω μια ατομική, δική μου αντίληψη της ζωής, μια θεωρία του κόσμου και του προορισμού του ανθρώπου, και σύμφωνα μ' αυτή, συστηματικά και μ' ορισμένο σκοπό και πρόγραμμα, να γράφω — δι.τι γράφω» (Γράμμα από το Παρίσι, 4 Ιαν. 1908, Πέτρου Μαρκάκη «Ανέκδοτα Γράμματα του Νίκου Καζαντζάκη», Περιοδ. «Καινούρια Έποχή», Αθήνα, Φθινόπωρο 1959, σελ. 35).

Αλλά ως περιορισθούμε στο θέ-

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ

“Ένας γνήσιος ταξιδιώτης

μα μας. Ο Καζαντζάκης υπήρξε μέγας οδοιπόρος. Οπλισμένος με μία γλυκερή ιδιοσυγκρασία και μία εκρηκτική ρύση ταξιδεύει άσταμάτητα. Επισκέπτεται όλες τις γωνιές της γης και ψάχνει να βρει την αλήθεια σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη του πλανήτη μας: «Μια από τις μεγαλύτερες λαχτάρες της ζωής μου

Του Μιχαήλ. Ν. Κουίμτζη

— όμολογεί ο ίδιος στο βιβλίο του «Αναμνήσες» σ. 187 — στάθηκε πάντα το ταξίδι, να βλέπω και να μη χορταίνω, καινούριες θάλασσες και στεριές κι ανθρώπους κι ιδέες, κι έπειτα να σφαλνώ τα μάτια και να νιώθω τα πλούτη να καταπατάζω μέσα μου». Στις αδιάκοπες ταξιδιωτικές περιπλανήσεις του δεν περιορίζεται απλώς να επισκέπτεται τις πολιτείες που αγάπησε και τα μνημεία που θαύμασε, αλλά προσπαθεί να ζήσει ο ίδιος και να κατανοήσει την πραγματική ζωή των τόπων όπου ταξίδευε. Δεν αναζητεί, όπως συνήθως συμβαίνει, το ώραίο και το θαυμαστό, αλλά κυνηγάει το αληθινό και το ουσιαστικό, ο,τι δηλαδή συγγινεί και κυριεύει τη ψυχή του.

Ο Καζαντζάκης ταξιδεύει για να γνωρίσει. Απαλλαγμένος από την εδωσθησία και τη λυσιζή αναπόληση θέτει μοναδικό σκοπό στα ταξίδια του τον στοχασμό και την ακοίμητη παρατήρηση. Και τότε μόνο κατα καταλαγιάζει ή αποδημική του διάθεση και ή ταξιδιω-

τική του ανησυχία, όταν κατορθώνει ν' αδρούξει το ουσιαστικό περιεχόμενο του κάθε τόπου που επισκέπτεται. Η στάση του είναι ή στάση ενός ανθρώπου που ταξιδεύει επειδή τον τρώει ο δέμονας της μάθησης και της αλήθειας, ενός ανήσυχου και πυρετώδους ανθρώπου, που ωστόσο αντικρούει τα πράγματα με βλέμμα σίγουρο και ρεαλιστικό.

Τόν Οκτώβριο του 1925, διακόπτει τη συγγραφή της έποποιίας του, της «Οδύσσειας» (που την άρχισε το χειμώνα του 1924 — 25 και κατόρευε ως το καλοκαίρι να γράψει τις πρώτες έξι ραφωδίες) και φεύγει για τη Σοβιετική Ένωση, ως απεσταλμένος μιας αθηναϊκής έφημερίδας. Τόν επόμενο χρόνο, παίρνει διαζύγιο από την πρώτη του γυναίκα και επιχειρεί νέα ταξίδια ως απεσταλμένος άλλης αθηναϊκής έφημερίδας: στην Παλαιστίνη και Κύπρο (Απρίλιος - Μάιος 1926, όπου συμμετέχει ή Έλένη Σαμίση, ή μέλλουσα δεύτερη γυναίκα του), στην Ισπανία (Αύγουστος - Σεπτέμβριος 1926), στην Ιταλία (Οκτώβριος 1926), στην Αίγυπτο και στο Σινά (Δεκέμβριος 1926 - Ιανουάριος 1927). Ταξίδια αλλεπάλληλα κι εξοττωτικά. Ο Καζαντζάκης, όμως αφού απομονώνεται για λίγο στις έρημιές της Αίγινας για να συνεχίσει τη συγγραφή της «Οδύσσειας», ανοίγει και πάλι τα νιά για νέα ταξίδια σαν ή φλόγα του ξενιτεμού ξαναφουντώνει μέσα του. Επισκέπτεται και πάλι τη Σοβιετική Ένωση πρώτα κατά τόν Οκτώβριο - Δεκέμβριο του 1927 καλεσμένος από τη Σοβιετική Κυ-

βέρνηση και ύστερα από τον 'Απρίλιο του 1928 ως τον 'Απρίλιο του 1929, όταν τότε μαζί και τότε χωριστά τον Παναίτ 'Ιστράτι, ο Καζαντζάκης δοκιμάζει να συνδεθεί με τη ρωσική πραγματικότητα, περιοδεύοντας τους τόπους της Σοβιετικής Ένωσης (Βόλγα, 'Αστραχάν, Κασπία, 'Αζερμπαϊτζάν, Γεωργία, 'Αρμενία, Τουρκεστάν, Σιβηρία). Παράλληλα, στις περιπλανήσεις του αυτές διασκεδάσει και γενέται τη ζωή ως το έπαρκο σημείο της. 'Αργότερα, όταν πια θά έχει αποκτήσει διεθνή ρήμη ο Καζαντζάκης για τις διασκεδάσεις του αυτές θά γράψει:

«Ξεχνώ το φρούτο που έχω ανοίξει και τα ψωμιά που ζυμώνω, γράφω κ' εγώ με μεγάλα κόκκινα γράμματα επάνω από την πόρτα μου: «Χαζάνι προύτε» και κάνω το κέρι μου. Γελώ, χοντρολογώ, κλάθω αλήθειες και ψευτιές, ανασταίνω νεκρούς άγαπημένους. Να ξεσκιάσω κ' εγώ λίγο να προφτάσει και μένα το άχελύ μου να γελάσει να γυρίσει και μιιά στιγμή ο νους μου τη ράχη του στην ύβουσο». («Χαζάιτε» προύτε! «'Ο νοικοκύρης, διασκεδάει!» Έτσι έγραφε ένας Έλληνορώσος φρουρ νάρης στην πόρτα του, όταν ξεκλείνει το μαγαζί του και τ' ούινχε στο χαροκόπι).

Πέντε βιβλία ταξιδιωτικών εντυπώσεων είναι ο καρπός της συγγραφικής δραστηριότητά του στην περίοδο αυτή: «Ταξιδεύοντας» (1927), «Τι είδα στη Ρουσία» (δύο τόμοι, 1928), «'Ισπανία» (1937), «'Ιαπωνία - Κίνα» (1938) και «'Αγγλία» (1941). Στα βιβλία του αυτά, ο Καζαντζάκης, δέν περιγράφει επιφανειακά τους ξένους τόπους που επισκέφθηκε, αλλά με ανεπτυγμένη την περιπλανητική του περιέργεια, με άκονισμένο το κρατικό του βλέμμα, επιδιώκει να επιθεβαιώσει την

ορθότητα και την αλήθεια της δικής του πίστης και προσπαθεί να την αιτιολογήσει και να την δικαιώσει με ζωντανά παραδείγματα, παρμένα από τη σύγχρονη ζωή όσο το δυνατόν περισσότερο τρόπον. Αυτή την πίστη και αυτή τη στάση του αντίκειρου στον κόσμο ζητάει γενικά να δικαιολογήσει, πρώτα στον έαυτό του και ύστερα στους άλλους.

Και η πίστη του αυτή είναι ο άγωνας, η μάχη, η στράτευση, η αδιάκοπη ανάβαση προς τα πάνω, η επίμονη και διαρκής πορεία προς τα εμπρός. 'Η θεώρηση αυτή της ζωής και η αντιμετώπισή της γενικότερα, διατυπώνεται βέβαια και ανεπτυγμένα πλατειά, κατά τρόπο τοιούτο συναρπαστικό στην «'Ασκητική» του, αλλά μπορούμε και μέσα στα ταξιδιωτικά του βιβλία να συναντήσουμε ανάλογες διατυπώσεις και επιθεβαιώσεις αυτής της άτομικής του πίστης.

Με την έκδοση των βιβλίων του αυτών, ο Καζαντζάκης, ανοίγει στο είδος αυτό της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας μιιά νέα σελίδα στον τόπο μας. Τό έτος «1927», έτος που κυκλοφόρησε τó πρώτο του βιβλίο «Ταξιδεύοντας» θεωρείται έτος έορτίο για την Έλληνική Ταξιδιωτική Λογοτεχνία. Μέχρι τότε, όσα βιβλία ταξιδιωτικών εντυπώσεων είχαν κυκλοφορήσει, πλησίαζαν, με ελάχιστα εξαιρέσεις, περισσότερο τó ταξιδιωτικό ρεπορτάζ και λιγότερο την ταξιδιωτική λογοτεχνία. 'Οποιος περιγράφει απλώς τó ταξίδι του σ' έναν ξένο τόπο, όποιος δίνει ενδιαφέρουσες και σωστές πληροφορίες για την κοινωνική κατάσταση, τή ήθη και τούς θεσμούς μιιάς μακρινής και άγνωστης χώρας, όποιος θέλει να κατατοπίσει, να πληροφορηθεί και κατά κάποιο τρόπο να διδά-

ξει τόν άναγνώστη δέν μπορεί θεωρηθεί πως κάνει λογοτεχνία, νει άσφαλώς ρεπορτάζ. Έξείν έχει άποφασιστική σημασία γ' διαχωρισμό της γνήσιας ταξιδιωτικής έντύπωσης από τó ρεπορτάζ ή πρόθεση τού ταξιδιώτη. Όλα λόγια ό,τι πώζει την ταξιδιωτική έντύπωση και την ανεβαίνει επίπεδο της λογοτεχνικής διαγωγίας δέν είναι τó καλό γράμμα απλή και πιστή περιγραφή δήποτε άλλο, αλλά η προσωπικότητα τού ταξιδιώτη. 'Ο,τι τή λογοτεχνική σημασία και αξία είναι η αδιάκοπη παρέλαση και πολιτειών που ρημιζόνται την όμορπιά και τή γραμμή τους, αλλά η προσωπική στάση τού ταξιδιώτη αντίκειρου τύπου, όπου ταξίδεψε και πνήθηξε. 'Οπως έγραψε κι έλος άκούραστος ταξιδιώτης, σμματα χιμένος I. M. Πανπυλός (1901 — 1982) — βλίο του «Σαααβαίος ό 'Ιερκό γνήσιος ταξιδιώτης παίρτó ταξίδι ό,τι θά ποθοίσε να και όσο αυτό διαρκεί, άναζητένα τόν έαυτό του».

'Ο Καζαντζάκης υπήρξε ένσιος ταξιδιώτης. Ταξίδεψε, πνήθηξε, άναζητήσε τις άπαστά έρωτήματα που έθεσε σ' αυτό του και περιέλαβε στα βιβλία ό,τι αληθινά συγγίνησε τή ψυχή του.

Και όπως ό ίδιος ισχυρίσθκώ γνήσιος ταξιδιώτης βρισξιδεύοντας, ό,τι μέσα του δημιουργεί πάντα ό ίδιος τ' όπου περιοδεύει» μ' άδωσ βιβλία του, τις χώρες που δημιούργησε με καταλυτικά γράφες και σκέψεις βαθύλοσυφικές.

**«Τά ἀνθρώπινο δέν
κυβερνοῦν οἱ ὑλικές
ἀλλ' οἱ ἠθικές
δυνάμεις»**

Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Δημήτριος Ἐμμανουήλ Ρακτιβάν γεννήθηκε τὴν 2 Ἀπριλίου τοῦ 1837 στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου εἶχε καταφύγει ἀπὸ τὴ Βέροια ἢ οἰκογένειά του, μὲ τὶς συγγενικές οἰκογένειες Γεμιστζόγλου καὶ Βικέλα ὕπερα ἀπὸ τὴν ἀνεπιτυχή ἐπανάσταση τῶν Ἑλλήνων τῆς περιοχῆς Νάουσας - Βέροιας τὸ 1822.

Ἐπιπλέον ἀπὸ τὶς ἐγκυκλοπαιδικές σπουδές του ἀσχολήθηκε κυρίως μὲ τὸ ἐμπόριο ὑφασμάτων (χαβλιὰ) ὑφαντὰ προσόψια κλπ τὰ ὁποῖα κατασκευάζονταν στὴν περιοχὴ Βέροιας καὶ στὴν ὁποία ἱρμάζε τέτοια βιοτεχνία καὶ θεωροῦνταν τὰ καλύτερα σ' ὅληκληρὴ τὴν Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία, ἀκόμα καὶ στὴν Ἀγγλία, ὅπου (Μάντσεστερ) γεννήθηκε ὁ γιὸς του Κωνσταντῖνος.

Ἦταν εὐγενικός, ταπεινὸς καὶ ἡσυχὸς χαρακτήρας. Τὸ 1864 παντρεύτηκε τὴ Μαρία Δ. Ἰσχυροῖδου ἀπὸ τὴν ὁποία ἔκανε δέκα παιδιά ἀπὸ τὰ ὁποῖα σπουδαιότερος ἀναδείχθηκε ὁ Κωνσταντῖνος ποὺ ἔγινε πρῶτος Ἑλληνας διοικητὴς τῆς Μακεδονίας ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσή της. Πρόεδρος τοῦ ἐπανδρουθέντα Συμβουλίου Ἐπικρατείας, Πρόεδρος Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ συλλόγου Ἀθηνῶν, πολλές φορὲς Ἐπουργὸς καὶ φημισμένος νομικός...

Ὁ Δημήτριος Ρακτιβάν εἶχε μεγάλη ἐκτίμηση στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὰ χρόνια τῆς παραμονῆς του ἐκεῖ ἀπέκτησε μεγάλη περιουσία σὲ κινητὰ καὶ ἀκίνητα.

Ἔχε ἓνα χάνι, διώροφο σπίτι μαγαζιά καὶ πολλὰ ὄπλα καὶ στὴ Βέ-

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΡΑΚΤΙΒΑΝ

**Γράφει ὀλογοτέχνης
ΝΙΚΟΣ ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ**

ροια ἀπὸ τὴν πατρικὴ του κληρονομία τὸ περιήγημο ἀρχοντικό τῆς «Ρακτιβανοῦδασ», ποὺ θεωροῦνταν ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα δείγματα τῆς μακεδονικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ποὺ κατεδαφίστηκε στὰ χρόνια μας. Λεπτομέρειες ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ

βρεῖ στὸ βιβλίο μου «Βεροιώτικα Λαϊκὰ Σπίτια ποὺ χάθηκαν» μελέτῃ 1976.

Τὸ 1877 ὁ Δημήτριος Ρακτιβάν ἐγκαταστάθηκε μὲ τὴν οἰκογένειά του στὴν Ἀθήνα ὅπου καὶ πέθανε τὴν 4η Φεβρουαρίου 1893. Ἡ εἶδηση τοῦ θανάτου του προκάλεσε μεγάλη λύπη στοὺς κατοίκους τῆς πόλης μας γιατί ἐπιτιμόνταν πολὺ ἀπὸ ὄλους γενικά.

Ὁ Δημήτριος Ρακτιβάν ὑπῆρξε μεγάλος εὐεργέτης. Ἀκόμα διὰν ζοῦσε στή Πόλη ἔστελεν κάθε χρόνο στά σχολεῖα τῆς Βέροιας 100 χρυσές τούρκικες λίρες, ἀπό τὰ εἰσοδήματα στό Μπαχτοῦ Κατοῦ γάνι του κι ἀκόμα χορηγοῦσε ὑποτροφίες σέ πολλά ἄπορα παιδιά ἀγρία καί κορίτσια γιά νά συνεχίσουν τίς σπουδές τους στή Θεσσαλονίκη, στήν Κωνσταντινούπολη καί στήν Ἀθήνα, γνωρίζοντας πολύ καλά τή σημασία τῆς μόρφωσης τῶν νέων γιά τήν Πατρίδα στά χρόνια αὐτά τῆς σλαβιάς.

Ὁ μεγάλος οὗτός εὐεργέτης ἐπιθυμώντας καί μετά ἀπό τὸ θάνατό του νά συνεχίσει νά στέλνεται τὸ ποσό τῶν 100 λιρῶν στή Βέροια, ἀνέγραψε στή διαθήκη του, ἡ ὁποία ἀνοίχτηκε τὸ 1883, καί πού ἐπιθυμοῦσε νά δίνεται τακτικά τὸ ποσὸν αὐτὸ στά σχολεῖα τῆς Βέροιας. Στὸν κώδικα τῆς Μητροπόλεως Βεροίας - Νασύσης γιά τὸν ὁποῖο ὠλ. Γ.Χ. Χιονίδη, «Ἱστορία τῆς Βέροιας, τόμος 1ος, Βέροια 1960, σ. 39-40» πού καταχωρίζεται τὸ παρακάτω γράμμα (σελ. 53-54, ἀριθμ. πρωτ. 52/10.2.1893) στή χίρρα τοῦ Ρακτιβάν ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του.

«...Σιμψιάχοντες ἡμῖν ἐπὶ τῇ πληξίῳ ἡμῶν συμφορᾷ, καίτερ δέομενοι παραμυθίας οἱ ἀπολέσαντες τὸ μόνον στήριγμα τῶν ἐκπαιδευτηρίων ἡμῶν καί τὴν ἀείρονον πηγὴν τῶν διψῶντων οἰανδύποτε μόρφωσιν, ἐπιστημονικὴν ἢ πρᾶκτικὴν, ἀλλά, τὸ ἀθεράπευτον τοῦ τραύματος καθορῶντες, μίαν ἐδρομεν παραμυθίαν, τὸ παραμυθῆσαι τὴν ἡμετέραν εὐγένειαν, καί τὴν ἀποφραγεῖσθαι αὐτῆς οἰκογένειαν, διὰ συλλυπητηρίων τηλεγραφημάτων, καί διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν ἐπιστολῆς, ἐσωκλειστώσ (θῶσαντες) τὸ ψήρισμα, ὅπερ συνελκόντα τὰ τῆς πόλεως ἡμῶν Σωματεῖα συντάξαντο ἡμῶν εὐεργέτην

καί σιμυολίτην...»

Ἡ χίρρα τοῦ Δημ. Ρακτιβάν, ἀπῆντησε μὲ τὸ 22.4.1893 γράμμα τῆς γνωστοποιώντας γιά τὸ κληροδότημα. Ἡ ἑλληνικὴ κοινότητα ἀπάντησε γνωρίζοντας σ' αὐτὴν ὅτι ἀποφάσισε νά πραγματοποιεῖ κάθε χρόνο μνημόσυνο, τὴν 26η Φεβρουαρίου, θὰ ἀναρτήσῃ μεγάλη ἐλαιογραφία τοῦ εὐεργέτη στό Παρθεναγωγεῖο πού σώζεται μέχρι σήμερον καί θὰ στήσῃ ἀδριάντα του στή Μητροπόλη. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πόλεως μας ἡ Βέροια ἀνεκήρυξε τὸν Ρακτιβάν μεγάλο εὐεργέτη καί ἀνέγειρε πρὸς τιμὴν του στό κῆπο τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ μαρμάρινο ἀδριάντα καί κάτω ἀπὸ τὸν ἀδριάντα διαβάξει κανεῖς τὴν παρακάτω ἐπιγραφή:

«ΔΗΜΗΤΡΙΟ ΡΑΚΤΙΒΑΝ ΕΥ-
ΕΡΓΕΤΗ
ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΙ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝ-
ΤΙΝΟΤΠΟΛΕΙ
ΤΗ Β' ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΛΩΚΖ!
ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΙ Δ ΕΝ ΑΘΗ-
ΝΑΙΣ
ΤΗΝ Δ' ΦΕΒΡΟΤΑΡΙΟΥ ΛΩΗΓ
ΕΣ ΕΤΙΓ'ΝΩΜΟΣΤΗΝΣ
ΟΙ ΣΤΜΠΟΛΙΤΑΙ ΑΥΤΟΤ ΒΕΡ-
ΡΟΙΕΙΣ»

Τὸ ἀγαλμα αὐτὸ μεταφέρθηκε ὑ-

γότερα στό προαύλιο τοῦ Γυμνασίου Θηλέων τῆς πόλεως μας πού φέρνει κατάλληλο ἐπιγραφή τοῦ Βερναίτη καθηγητῆ Π. Καπλανίδη.

Κάθε χρόνο στή γιορτὴ τῶν Τιμῶν Ἱεραρχῶν πού γίνεται ἡ τελετὴ τοῦ Μνημοσύνου στοὺς εὐεργέτες τῆς πόλεως μας, ὁ ἀδριάντας τοῦ Ρακτιβάν στεφανώνεται ἀπὸ τοὺς μαθητὲς μὲ συνδιασμό ὀμιλίες σχετικὲς ἀπὸ τοὺς ἐκπαιδευτικούς.

Καί μεῖς σήμερον γιά μιὰ Μνημοσύνη γιά τὸν ἐξαιρετο αὐτὸν ἄνθρωπο, οἰκογενειάρχῃ πατριώτῃ καί εὐεργέτῃ Δημήτριῳ Ἐμ. Ρακτιβάν ἐνὶ ἀπὸ τοὺς ἄξιους τοῦ περασμένου αἰῶνα στά δύσκολα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας Μακεδόνες, προσφέρουμε στοὺς σύγχρονους σιμυολίτες μας τὴ μελέτη μας αὐτὴ, σὰ μιὰ ἀγνή ἀνθοδέσμη προσφορᾷ...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Ἱστορικὸν Ἀρχεῖον Βεροίας (Ἐκλογαί) Βασδροβέλλη Ι. Θεσσαλονίκη 1942
- 2) Ἀρχεῖον Βεροίας καί Νασύσης Βασδροβέλλη Ι. Θεσσαλονίκη 1954
- 3) Δημήτριος Βιλέας Λέτσα Α Θεσσαλονίκη 1951.
- 4) Ἱστορία τῆς Βεροίας τόμος Ια Χιονίδη Γεωργίου Βέροια 1960.
- 5) Μελέτες τοῦ Χιονίδη Γεωργίου σχετικά γὰ τὸ Δημήτριο Ρακτιβάν. α) Δημήτριος Ρακτιβάν, περιδικὸ «Μακεδονικὴ Ζωή» τεῦχος 20 Ἰανουαρίου 1968 Θεσσαλονίκη
- 6) Τὰ σχολεῖα τῆς Βεροίας κατὰ τὰ ἔτη 1849 - 1912 ὅσοι ἀνεκδότων ἐγγράφων «Μακεδονικά» 11) 1971.
- 7) Ἱστορία τῆς Βέροιας, Χριστοδούλου Ἐμ. Ἀναστασίου Βέροια 1960
- 7) Δημήτριος Ρακτιβάν Συμμετρητὴ Μυτῶν. Βέροια 1938.

Αυτοί που φεύγουν

ΘΑΝΑΣΗΣ ΜΗΝΟΠΟΥΛΟΣ

(1931 - 1982)

Στις 25/12/82 πέθανε ο ζωγράφος και γλύπτης Θανάσης Μηνόπουλος σε ηλικία 51 ετών, αφήνοντας πίσω τον πλούσιο έργο. Ο Θανάσης Μηνόπουλος υπήρξε ένας εξαιρετικός άνθρωπος, υπέδειγμα οικογενειόρχου (πατέρας δυο παιδιών). Ήταν φίλος του Συλλόγου αποφοίτων Ναυσης και εκλεχτός συνεργάτης του πεδιδιδικού «Νιάουπτα».

Γεννήθηκε στη Φλώρινα το 1931. Ήταν το έκτο παιδί μιάς πτωχής αγροτικής οικογένειας. Η αγάπη του για τη ζωγραφική εκδηλώθηκε από τα πρώτα χρόνια της ζωής του, πολύ πριν μάθει να γράφει το όνομά του. Μέ το σχέδιο προσπάθησε να απεικονίσει συναισθήματα και σκέψεις του. Ήταν αναπτυγμένο σε μεγάλο βαθμό μέσα του το θρησκευτικό συναίσθημα. Τα πρώτα ζωγραφικά του έργα είναι αγιογραφίες. Αφιέρωμα δικό του υπάρχει στην εκκλησία του Αγίου Νικόλα Φλωρίνης.

Ευτύχημά του, όπως άλλωστε και για άλλα παιδιά στη Φλώρινα, ήταν ότι μπήκε κάτω από τη προστασία του Φιλεκαπαιδευτικού συλλόγου «ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ». Με τη καθοδήγηση του «ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ» η επιθυμία του να ζωγραφίσει γίνεται σκοπός, και το όνειρο του να γίνει καλλιτέχνης γίνεται ιδανικό.

Φτωχός πάμπτωχος, με μόνα εφόδια την ευχή και την παραγγελία της μάνας να μη ξεφύγει από το δρόμο «του καλού» και με την αδάμαστη θέληση να γίνει καλλιτέχνης με ακαδημαϊκές γνώσεις ξεκίνησε για την Αθήνα για να σπουδάσει στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών. Στη διάρκεια των Σπουδών του, πέρασε μέρες τόσης ανέχειας που μόνο ένας Κνούτ Χάμποςουν θα μπορούσε να περιγράψει.

Το 1954 έγινε φοιτητής της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών και αποφοίτησε το 1958. Καθηγητής του στη ζωγραφική ήταν ο Γιάννης Μόραλης και όταν οι καλλιτεχνικές του ανησυχίες τον έσπρωξαν στην γλυπτική μαθήτευσε στον Μ. Τόμπρο.

Το Α΄ Πανελλήνιο βραβείο το πήρε το 1961, σε διαγωνισμό που προκήρυξε το Υπουργείο Εσωτερικών. Το έργο του διακρίθηκε κατά τη διατύπωση του Μ. Τόμπρου που συμμετείχε σε μέλος — πρόεδρος της κριτικής επιτροπής — για την πλαστικότητα του που θύμιζε τέχνη κλασσικής εποχής.

Το 1960 πέτυχε υποτροφία για να συμπληρώσει τις σπουδές του στην Κωνσταντινούπολη. Δάσκαλός του για δυο χρόνια (1961-1963) ήταν ο αναγνωρισμένος

γλύπτης Ισμαήλ Χακίλ Οϊσκάρ.

Το 1965 του απονεμήθη Α΄ βραβείο σε Πανελλήνιο διαγωνισμό της Νομαρχίας Θεσσαλονίκης για τη φιλοτέχνηση μνημείου.

Το 1966 πήρε το Α΄ βραβείο στον Πανελλήνιο και Παγκύπριο διαγωνισμό που διοργάνωσε η Κυπριακή Κυβέρνηση για την φιλοτέχνηση του μνημείου Μιχ. Καραολή που τοποθετήθηκε στη Λευκωσία. Την αποκάλυψη του μνημείου έκανε ο πρόεδρος της Κύπρου Μακάριος και ο στρατηγός Γρίβας. Το μνημείο έχει διαστάσεις μήκος 12 μετρ. και ύψος 7 μέτρα.

Μετέχει σε πανελλήνιους διαγωνισμούς για φιλοτέχνηση μνημείων και παίρνει το Α΄ βραβείο (Νομαρχία Θεσσαλονίκης 1968, Κομοτηνή 1969 Τρίκαλα 1982).

Το 1967 παντρεύεται την Ευφημία Χατίδου από τους Πύργους Πελοποννήσου. Αποκτά δυο παιδιά τον Σίμο (1972) και την Αναστασία (1974).

Το όνομά του καθιερώθηκε στο

κόσμιο των ασχολουμένων με την τέχνη. Ο σεμνός χαρακτήρας του, η συνέπεια στη δουλειά του η βαθιά γνώση των μυστικών της τέχνης του συνετέλεσαν ώστε να του ανατεθούν έργα απ' ευθείας όπως ο ανδριάντας του Καπετάν Βαγγέλη που τοποθετήθηκε στη Καστοριά, ο ανδριάντας της γυναίκας της Νέβεσκα (στο Νυμφαίο Φλωρίνης) ο ανδριάντας της Γυναίκας της Πίνδου το 1975 απ' ευθείας ανάθεση από το Υπουργείο Βορείου Ελλάδας και τοποθετήθηκε στο Πεντάλοφο Επαρχίας Βοΐου Κοζάνης. (Η Γυναίκα της Πίνδου τοποθετήθηκε και στην Ηλιούπολη των Αθηνών το 1982) και τελευταία, η πρωτομή του Ιωαν. Κωπτούνη στην Ελιά της Βέροιας.

Το ομοίωμα της Νίκης της Σαμοθράκης που απονέμεται κατ' έτος σαν Α' Βραβείο στο διεθνές φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης είναι έργο δικό του.

Σχεδίασε και φιλοτέχνησε άπειρα μνημεία σε πόλεις της Ελλάδας. Οι πρωτομές του Άγρα και του Μίγκα και τόσων άλλων Μακεδονομάχων, πολιτικών διανοουμένων θα μιλούν για τον καλλιτέχνη που με ευαισθησία έδωσε πνοή στον άψυχο πηλό και στο ψυχρό μάρμαρο.

Δίδαξε ελεύθερο σχέδιο στη Τεχνική Σχολή «Ευκλείδης», στη σχολή Νηπιαγωγών Θεσσαλονίκης και στην ΧΑΝΘ.

Διδάξε επί σειρά ετών στην Εκκλησιαστική Παιδαγωγική Ακαδημία, στη Παιδαγωγική Ακαδημία Θεσσαλονίκης ως και στην Α' Μ.Δ.Τ.Σ.Θ. ως τεχνολόγος καθηγητής Καλών Τεχνών.

Του έχουν απονεμηθεί δέκα ε-

Μνημείο Μιχαήλ Καραολή Λευκωσία Κύπρος

πτά Α' Βραβεία σε Πανελληνίους διαγωνισμούς και αναρίθμητα Β'.

Για την εν γένει προσφορά του στη Τέχνη και την πολιτιστική κίνηση της χώρας έχει λάβει μετάλλια και περγαμηνές.

Αναμφισβήτητα ο Θανάσης Μηνόπουλος είναι ένας από τους παραγωγικότερους γλύπτες του Ελλαδικού χώρου. Έχει φιλοτεχνί-

σει δεκάδες ανδριάντες, άπειρες πρωτομές, Μνημεία ομοιώματα κ.ό στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό.

Έχει λάβει μέρος σε είκοσι οκτώ Πανελλήνιες RIENNALE.

Έχει οργανώσει ατομικές εκθέσεις στο εξωτερικό, Ζυρίχη της Ελβετίας το 1968, Βενετία 1969. Μόναχο 1983, Παρίσι 1975.

Στα πλαίσια του ολοκαυτώματος Ναούσης ο Σύλλογος αποφοί-

των σε συνεργασία με τα Δημοτικά Σχολεία οργάνωσαν έκθεση ζωγραφικής Γλυπτικής του Θανάση Μηνόπουλου (22.4.79 έως 30.4.79) για πρώτη φορά στη Νάουσα.

Για την ενημέρωσή του στις διάφορες ροπές της σύγχρονης τέχνης και για την οργάνωση ατομικών του εκθέσεων ταξίδεψε στην Γαλλία, Ελβετία, Ιταλία, Αυστρία, Γερμανία και Γιουγκοσλαβία. Το 1971 ταξίδεψε στην Αυστρία και στη Σχολή Καλών Τεχνών έμαθε την τεχνική του μετάλλου και την χαλκοχυτική κοντά στον καθηγητή WOUTROVA

Στην Ζυρίχη κοντά στον συνάδελφό του γλύπτη και καθηγητή του Πανεπιστημίου της Ζυρίχης GUILI SHOOP έμαθε την τέχνη της μαρμαροτεχνικής

Έργα του υπάρχουν σε πολλές πινακοθήκες εσωτερικού και του εξωτερικού Μόναχο, Αυστρία Γαλλία, Κύπρος, Ιταλία, Ελβετία στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, στην Τράπεζα Εργασίας και στο Τελόγειο Ίδρυμα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ήταν μέλος του Καλλιτεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος και πολλών Καλλιτεχνικών Συλλόγων Οργανώσεων και Λεσχών.

Για το έργο του Θανάση Μηνόπουλου έχουν γράψει κατά καιρούς με τα κολακευτικότερα λόγια όλες οι εφημερίδες της χώρας, περιοδικά, ημερολόγια, εγκυκλοπαίδειες και ο τύπος του εξωτερικού. Επίσης, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση ασχολήθηκε πολλές φορές με το έργο του.

Το μυαλό και η ψυχή του ήταν αφιερωμένα στην υπηρεσία της

Η Γυναίκα της Πίνδου — Πεντάλοφος επαριάς Βοίου Κοζάνης

Τέχνης. Εργαζόταν ως την τελευταία πνοή του ακοιτάπαστα. Τελευταίο του έργο ήταν η προτομή για τον βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Αθ. Ευστρατίου του Ναμού Έβρου, που σκοτώθηκε σε αυτοκινητιστικό ατύχημα.

Το έργο αυτό ανέλαβε να το τελειώσει ύστερα από υπερβολική πίεση των φίλων του βουλευτή, μολονότι ήταν άρρωστος.

Προσθέτουμε λίγα λόγια από την κριτική των ειδικών.

■ Ο Κάντα έλεγε: «Το καλλιτέχνημα είναι ένας άθλος όπως μια επιστημονική κατάκτηση ή μια πράξη αρετής»

Ο δε Χέγκελ είπε «Η τέχνη είναι

μία από τις τρεις υπέρτατες μορφές του απολύτου πνεύματος». Ο γλύπτης Μηνόπουλος τεχνουργεί κινημένος από μια ιδέα, αυτήν που έγραφε ο Ιωάν. Δραγούμης και ζωνιάνεψε στα έργα της κ. Πηνελόπης Δέλια, ο Γ. Μόδης κ.ά.

Στ. Χρυσός

Συγγραφέας—Κριτικός

■ Ένας από τους σύγχρονους μύστες της Νεοελληνικής γλυπτικής και λότητας του αρχαίου κλασσικού ιδεώδους είναι ο Φλωρινιώτης γλύπτης Θ. Μηνόπουλος. Είναι ένας σεμνός νέος με έμφυτα καλλιτεχνικά προσόντα. Γενικά την εργασία του Μηνόπουλου χαρακτηρίζει η κλασσική απλότητα, η στερεή δομή, η αλήθεια

και η πλαστική δύναμη

Στ. Χ. Σπύρογλου
Κριτικός της Τέχνης

■ Ο μετριόφρων αυτός καλλιτέχνης απέσπασε τα ευμενής σχόλια των Ευρωπαϊκών κριτικών της τέχνης όπως ο Τζών Ντεμόρρη.

Χρ. Παπαχρυσοστόμου
Διευθυντής Μουσείου
Εθνικού Αγώνος Κύπρου

■ Είναι η πρώτη φορά που βλέπω Έλληνα γλύπτη με τόση εκφραστικότητα στις πλαστικές μορφές του. Η ικανότητα του ξεπερνά κάθε δυνατότητα έκφρασης. Είναι ο καλλιτέχνης που ενσαρκώνει την πλαστική με την ύλη.

WOUTROVA 1972

Καθηγητής Παν)μίου Βιέννης

■ Η γλυπτική είναι μια ακληρή τέχνη, αλλά και μία επιστήμη. Η ποικιλία των υλικών που χρησιμοποιεί, η ικανότητα με την οποία αποδίδει τα σχήματα, τις μορφές, μ έκαναν να συνεργασθώ με τον Έλληνα γλύπτη και να εκθέσω μαζί του γλυπτά μου, διότι τον θεωρώ ιοάξιο μου.

Ο . ILI SHOOP 1968

Καθηγητής Παν)μίου Ζυρίχης

■ Χαίρομαι που ξαναβρίσκω έναν συμπατριώτη μου και συνάδελφό μου. Οι πρώτες δοκιμές εδώ στην Σχολή Καλών Τεχνών της Βιέννης, απέδειξαν ότι πρόκειται για ικανό τεχνίτη της ομίλης. Η πλαστική του είναι καθαρή τα επίπεδα στρωτά και εκφραστικά, οι ικανότητες του στην μεταλλοτεχνία και την χαλκαχυτική

είναι θαυμαστές. Λυπηρό που δεν δέχεται να μείνει εδώ κοντά μας.

JEAN ANTAMIDIS 1972

Καθηγητής Σχολής
Καλών Τεχνών Βιέννης

■ Συνάντησα στο εργαστήριο του Έλληνα γλύπτη μορφές ηρώων του Μακεδονικού Αγώνα και άλλων της Επανάστασης του 1821 και θαύμασα την ικανότητα αυτού του γλύπτη διότι αποδίδει τις μορφές μ' έναν τρόπο τελείως εξπρεσιονιστικό. Αλλά κι οι ελεύθερες συνθέσεις του με κατασुकίνησαν, για την σύλληψη των σκημάτων, την απαλότητα των γραμμών και την ποικιλία των θεμάτων.

VICTOR SITIN 1966

Ρώσος συγγραφέας

από ραδιοφωνική ομιλία του

■ Υπάρχει μία γενική ιδέα ότι οι σύγχρονοι καλλιτέχνες ένα μόνο προσπαθούν: τον με κάθε θυσία νεωτερισμό απορρίπτοντας το παρελθόν στο σύνολό του. Κυνηγώντας νεωτεριστικούς οραματισμούς οι οποίοι τίποτε δεν παριστάνουν και τίποτε δεν είναι. Εκείνο που όλοι θαυμάζουμε στο έργο του γλύπτη Μηνόπουλου δεν είναι η λιγώτερο ή περισσότερο ευχάριστη αρμονία. Είναι το πνεύμα που εκφράζει είναι θαυμαστό μόνο επειδή δίνει την ιδέα μιάς κυριαρχικής και εκθαμπωτικής μεγαλοπρέπειας.

N. Πολίτης

Δημοσιογράφος Ε.Ρ.Τ.

Προσέξατε

Οι στήλες της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ», είναι στη διάθεση όλων των Ναουσαίων και των φίλων του περιοδικού

Οι αποσταλλόμενες για δημοσίευση εργασίες και άρθρα να είναι σύντομες με 6 το πολύ σελίδες γραφομηχανής και να μην έχουν δημοσιευθεί σε άλλο περιοδικό ή εφημερίδα.

Παράκληση οι εργασίες να γράφονται στη Δημοτική

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» δεν φέρει καμιά ευθύνη για τις εκφραζόμενες γνώμες των συνεργατών της.

Εργασίες είτε δημοσιευθούν είτε όχι δεν επιστρέφονται.

Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Όπως οι σημερινοί Βεροιώτες αρρωσταίνουν έτσι και οι κάτοικοι της παλιάς πολιτείας προσβάλλονταν από διάφορες ασθένειες.

Σήμερα οι αρρώστιες καταπολεμούνται με τα σύγχρονα επιστημονικά μέσα, τους πολλούς γιατρούς και τα φάρμακα πιο πολλά φάρμακα.

Οι παλιοί χρησιμοποιούσαν πρακτικά μέσα θεραπείας και σε πολύ δύσκολες καταστάσεις πήγαιναν στους γιατροφιλόσοφους της εποχής Δημοσθένη, Νικολούση, Βελτισίδη, Χατζημιμίογλου και μεταγενέστερους. Α αυτοί μαζί με τις επιστημονικές εφαρμογές και τις ρετσέτες συνιστούσαν στους αρρωστούς: «φρυσίσι κι κανένα πρακτικό».

Αυτά τα πρακτικά μέσα θεραπείας ονομάζονται με μιά γενική ονομασία ιδιόματα και γητέματα.

Θά προσπαθήσουμε να θυμηθούμε ώρισιμένους τρόπους θεραπείας για διάφορες αρρώστιες μικρών και μεγάλων.

Στα μεγάλα χρονολογήματα το παιδί θεραπευτικής αγωγής ήταν υιό πλάτες του αρρωστού κι' από κεί έπρεπε να φύγει το κακό.

Οι έντριβες λέγονταν τριάρμο και γινώταν με μεταθρασμένη ρακή ή γκάκι (πετρέλαιο). Οι δεντοῦζες οι κόρυμνες έπεφταν άπανωτές ύσπον μαύριζε το κορμί κι' αυτό άποτελοῦσε άπόδειξη ότι ο άρρωστος ήταν πωλύ κρυωμένος. Πιό άποτελεσματικές ήταν οι κοφτές δεντοῦζες που έκαναν άραιμαξη με το ξυραφακι.

Ένα πολύ συχνό φάρμακο ήταν οι περιήρημες πιργιές δηλαδή άλλα έμπλαστρα. Οι ρακοπιργιές ήταν μίγμα τσίπουρου και κοπανισμένης θημιάμας, οι πιργιές με λιναρόσπορο κοπανισμένο ήταν μαλακές ενώ οι πιργιές με σινάπι κοπανισμένο πολύ καυτερές.

Φυσικά υπάρχουν κι' άλλου είδους

Λαογραφικά θέματα

ΙΛΙΑΤΣΙΑ ΚΑΙ ΓΗΤΕΜΑΤΑ

πιργιές και καταπλάσματα που σκοπό έχουν να προκιάσουν αύξηση της θερμοκρασίας του κορμιού και να φύγει το κρύωμα.

Σε πολλές περιπτώσεις έβαζαν στην πλάτη και στη μέση άπλυτο ροδντο μαλλί ενώ προληπτικά φρο-

Του Στ. Σβαρνόπουλου

ρούσαν τα άτελείωτα μάλλινα ζωννίρια.

Για τους δυνατούς πόνους της κοιλιάς ή όπως το έλεγαν δάγγουμι στην ψ'κή έδιναν ζεστή βρασμένη ρακή με μαύρο πιπέρι. Σε επίμονους πόνους χρησιμοποιούσαν τον κοινά που ήταν ένα μικρό πήμινο τσουκάλι που το έβαζαν βεντούζα στον άραλό.

Για την ίδια αίτία χρησιμοποιούσαν το θημάρι ή ζεσταμένα πίτυρα, κεραμίδια ή τοιβάλα. Πολλές φορές αυτά τα μέσα έφερναν αντίθετα άποτελέσματα προκαλοῦσαν ώρήμανση της σκοληκοειδίτιδας, περιτονιτιδα κι' ο καιμένος ο άρρωστος ήταν να πεθαίνει... από δάγγουμα.

Για τον πονόλαιμο πολύ άποτελεσματικά ήταν τα λουλούδια του ζαμπούκου (βούζια) που τα έβραζαν και τα έπιναν σαν τσάι.

Τις άμυγδαλές των μικρών παιδιών τις τσάκιζαν με νίτρο ενώ για το στομαχόπονο ευεργετικό ήταν το μελισσοδότανο και για τα νεφρά πολύ άποτελεσματική ήταν η άγριαδα.

Έκτός από θεραπευτικούς σκοπούς ήταν και τα προληπτικά ιλιόματα με κυριώτερο το μεγάλο μαρτύ-

ριο των παιδιών το βαρύ ρετσινόλαδο, το καθάριο.

Οι μάγκες πότιζαν τα παιδιά τους δυό φορές το χρόνο με ρετσινόλαδο άνοιξη και ρθινόπορο για να καθάρουν οι χολές (ας ποιμε τοξίνες) του οργανισμού.

Το πότισμα ήταν δριματικό και το έτρεμαν τα παιδιά. Μας ξυπνούσαν χαράματα και νηστικά μας κατέβαζαν στη βρύση της αυλής. Έκει μας βούλωναν τη μύτη και με δυσκολία καταπίνανε τη δόση για να μας ξεπλύνουν ύστερα το στόμα με ξίδι ή καφέ.

Άκολουθούσε ή δραματική και έξουθενωτική ενέργεια οι πολλές μετιβάσεις στο μοναστερέκι (άποχωρητήριο) και κάθε τόσο μας ρωτούσαν πόσα χέρια βγήκες.

Το καθάριο το έδιναν σε μικρούς και μεγάλους για να γιατρέψουν τις δυσκολιότητες. Άλλα καθάρια ήταν διάφορα άλάτια και μαγνησίες που τις προμηθεύοταν ο κόσμος άπό το φαρμακείο.

Η φοβερή αρρώστεια που μάλιστα πολύν κόσμος ήταν ή έλονουσία ή όπως την έλεγαν οι Βεροιώτες ή θεομασία. Ρίγος που να τρυπάει τα κόκαλα και πυρετός ψηλός μέχρι παραλήρημα.

Θεραπευτικά για αυτήν χρησιμοποιούσαν το ήρωικό φάρμακο κινόνο που το έλεγαν σινλράιτο και το έπαιρναν σε σζάνη, χάπια και με ένέσεις που πανούσαν τραμακτικά.

Πρωί και βράδυ προληπτικά παίρναμε από ένα κωνήρο σινλράιτο κι' ύστερα βούιζε άπαιμιάτητα το κεφάλι. Για την έλονουσία χρησιμοποιούσαν άκόμα διαλύματα κινίνου με μαύρο κρασί ή κονιάκ καθώς και το

λιανοκάσι.

Τις ἀνιμίες τῶν παιδιῶν τις καταπολεμοῦσαν μετὰ τὸ ψαριλάδο ἐνῶ τῶν μεγάλων μετὰ διάρρημα τονοτικά πού εἶχαν σὺν βίασὴ τὸ μπουσσοκροασί. Γιὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν χρησιμοποιοῦσαν ζοιμί ἀπὸ ἄγρια χόρτα, ραδικία, τσιγκνίδια κλπ.

Τοὺς πόνοὺς τῆς χολῆς τοὺς γιάτρευαν μετὰ ζοιμί ἀπὸ βρασμένα γαῖδουράγκαθα ἐνῶ τὸ κιτρινάδι (ἴκτερο) τὸ ἔκοβαν εἰδικῆς πρακτικῆς γιάτρισσες ἢ χρησιμοποιοῦσαν πικραγγουριά γιὰ νὰ καθαρίσει ὀλοτέλα ἢ χολή.

Τις παρηγοῦλες τις νομάτιζαν εἰδικοὶ γητευτές μετὰ μυστικά λόγια καὶ ἱερογλυκικά πού ἔγραφαν σὲ δύο κομμάτια χαρτί καὶ τὰ ἔβαζαν στὸ λαμπρό.

Γιὰ τὸ μάτιασμα (βασκανεία) χρησιμοποιοῦσαν παρὰ πολλοὺς τρόπους ὅπως τὸ σδύσιμο κίθρονων μέσα σ' ἓνα ποτήρι νερό, τὸ μονόκερο, τὸ σκόρπισμα τοῦ ἄλατιοῦ, τὸ νομάτισμα: Δυὸ μάτια σὲ ματιάζουν - δυὸ ἄγρια λόγια σὲ ξεματιάζουν - Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷει καὶ ὅλα τὰ κακά σκορπᾷει.

Πανίακεια γιὰ πολλῆς δερματικῆς παθήσεως καὶ σπυριά ἦταν τὰ πεντάνευρα, οἱ ντομάτες, οἱ κηραλφές (λιωμένο κρεὶ καὶ λάδι).

Φτώχεια καὶ ἀνέχεια. Τὰ παιδιά ξιπώλητα γυρνοῦσαν στὸ γκαλντερίμι, στὸ τζιαντέ, στὶς ἀλάνες, στὰ ποτάμια, στὸ σχολεῖο. Οἱ τραυματισμοὶ στὰ γόνατα καὶ στὶς πατούσες ἦταν μόνιμοι. Πολλῆς φορῆς τὰ τραυματισμένα πόδια πατοῦσαν σκυλοκάτωφο. Τὸ πόδι μολοφόταν, πρηζόταν καὶ προκαλοῦσε πόνοὺς φροβερῶν στὰ παιδιά καὶ μαρτύριο στὶς μάννες νὰ τὰ γιαιτρέφουν.

Τὸ βιάτσι ἦταν πλύσιμο σὲ χλιαρὸ νερὸ καὶ σαποῦνι καὶ ἐπίδεσμος μετὰ ντομάτα. Ἡ ντομάτα ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ ὀρμαῖζει τὴν προσβλημένη ἀπὸ σκυλοκάτωφο φτέρνα καὶ μετὰ νὰ τὴν σπᾷζει καὶ νὰ τὴν κα-

θαρίξει.

Ἡ μάννα παροπονοῖταν πὼς ὁ κανακάκης τῆς δὲν ἔχει ὄρεξι, δὲν τρώει καὶ εἶναι κομμένος. Ἡ νινὲ γνομάτευε: δὴ τού ἔφηνιν ἢ ἀραλός. Φέρι ἓνα στρουσίδι νὰ τού γιαιτρέφουμε τού τσιόνι μου.

Τὸ γήτευμα εἶχε ποιήσῃ καὶ γοητεία. Σ' ἓνα στρουσίδι ξιάπλωνε ἀνάσκελα τὸ ἄρρωστο παιδί καὶ δυὸ ἀδέσφηρα του ἢ ἄλλοι, τὸν τίλιγαν καὶ ἄρχιζαν νὰ τὸν γυρίζουν σὺν κρονα μετὰ τὶς ὁδηγίες τῆς νινῆς.

Τρεῖς φορῆς καὶ μετὰ σταματοῦσαν ὅποτε ἢ νινὲ γονάτιζε καὶ σκύδοντας στὸν ἀραλὸ τοῦ παιδιοῦ ἔλεγε τὰ παρὰ κάτω λόγια: ὄστρουφρους - ξιάστρουφρους, ἔλο νουκράλὸ στὸν τόπον νὰ μαζωχτεῖς νὰ κλουμισστεῖς σὺν τού γκαριμπούλαχανον σὺν τὸν ἀρνιθοκάλαν.

Τὸ γήτευμα συνεχιζόταν ἀμέσως τρεῖς καὶ τρεῖς φορῆς καὶ ὅλη τὴ διάρκειά του τὰ ἄλλα ἔλη τῆς οἰκογένειας στέκονταν ἀρνήμεθα σιωπηλά ὅπως στὴν ἐκκλησιά.

Πολλῆς πρακτικῆς γιάτρισσες ἢ ἔφηναν νοματίσιμα καὶ στανωρώματα γιὰ πολλῆς ἀρρώστειες πού τις γιάτρευαν μετὰ μιά μυστιπάθεια μάγου. Τὰ λόγια πού ἔλεγαν τὰ μπουρμούριζαν γιὰ νὰ μὴν τὰ κλέψουν οἱ ἄλλοι καὶ μάθουν τὴν τέχνη τους. Ὁσπίσσο ἢ δύναιη τῆς ὑποβολῆς καὶ τῆς ἀνυποβολῆς ἔφηνε καλὸ ἀποτελέσμα στοὺς πονεμένους ἀπλοῖζοὺς ἀνθρώπους.

Στὴν πολιὰ Βέρμα λειτουργοῦσαν πολλῆς πρακτικῆς καθὼς καὶ πρακτικοὶ ἀλλὰ ξακουστὴ ἔμεινε ἢ θεῖα Γήτσινα πού στὶς γνώσεις τῆς εἶχαν ἐμπιστοσύνη οἱ ἐπιστήμονες γιαιτροὶ καὶ πολλῆς φορῆς συναργάζονταν μ' αὐτήν.

Μετὰ βότανα καὶ αἰοιρῆς γιάτρευε πολλῆς ἀρρώστειες ὅπως τὸν φουραφίτη, τὴν κισσίδα, τὸ κακὸ σπυρί (ἀνθρακας), τὴν φάρα, τὸ μανρωτήγανο τῶν βρεφῶν (συσσώφευση κατὰλοισπὸν κωφοσῆς) κλπ. Ἡ ἴ-

δια ἢ μπάμπου - Γήτσινα ἦτο ἐπιδέξια μαμὴ καὶ μποροῦμε πιστηρίζουμε ὅτι ξεγέννησε προηγούμενες γενιές. Πολλῆς ἔβανε καὶ τοκετοὺς κατὰ παλιά.

— Ἄκου κυρά μαμὴ ἂν δὲ μὲ πιδὶ ἢ γνάβα μ' νὰ τ'νὰ πάρει τὰ συμπραγκιὰ τ'ς μάννα τ'ς ἔλεγε ὁ ἀπαιτητικὸς δοξὸς πατέρας.

— Σίχασι Γιώρη σερινὰ καὶ ἔφηναν ἰγὼ ἔλεγε καθηστουκα κυρά μαμὴ.

Στὴν περίπτωση πού γεθνηκὸ μετὰ μαεστρία ἔβαζε σὲ δισημάδια ἀρσενικά ἀπὸ κρεὶ καὶ καλοῦσε τὸν ἀρέντηναι ὀπτικὴ αὐτογία. Ἔτσι ἔφηναν ὁ πατέρας καὶ καμάρωνε ποιημένους ἦταν βλέπετε μὸδοδιὰ. Ὅταν ὕστερα ἀπὸ μέρηταν ἢ ἀποκάλυψη ἦταν πού νὰ μουτρώσει καὶ νὰ θυμώσῃ.

Ἀξίζει ἐδῶ νὰ κάνουμε μισοτική παρατήρησιν. Στὴν πολιὰ ἔφηναν ὅπως καὶ σὲ πολλὰ τοπία ἰδιώματα ἢ λέξη ἀγνοῦνται ἄγνωστη. Τὸ ἀρσενικὸ λεγόντο καὶ τὸ θηλυκὸ κορνίτσι.

Ἀπὸ τὰ «Λεξιλογικά τῆς νησ» τοῦ καθηγητῆ Πανεπιστημίου Βασίλη Φόρη ἀποθησαν τὸ ἐξῆς σχετικὸ ἐπιγράμματα. μᾶμα ὀνόματα ἀλλὰ θὰ ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ πράγματος.

Γράφει λοιπὸν ὁ κ. καθηγητὴν ἀπὸ τὴν αἰδοῦσα ἀναμονῆς τοῦ θηριο περιμένει μετὰ ἀγωνία τούς τὸν τοκετὸ τῆς γυναικός. Ὅστερα ἀπὸ ὄρα βγαίνει ὁ ἀπ' τὸ μαιευτήριον μετὰ τὴν μπλοῦζα του καὶ τὰ μανικὰ σκουπιτωμένα ψηλά.

Βλέπει τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα — Αἴντε Παναγιώτη ζῆσει καὶ τὸ ἀγόρι.

— Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ ὁ γιαιτρὸς πηγαίνει πρὸς

Η ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΑΣ ΠΛΟΥΤΟΥ

Είναι λεπυρό και απυροπυτευτικό, ειδικά για μας τους Νάουσαίους του εξωτερικού, όταν βλέπουμε πως χρόνο με το χρόνο, η παλιά Νάουσα καταστρέφεται.

Τα κειμήλιά της (που έχουν σχεδόν τελείως εξαφανισθή), τα παλιά γουρζικά της σπίατα (για τα οποία φημιζόνταν) και τα σπίατα έδιναν στην πόλη το δικό της ιδιαίτερο χρώμα.

Υπάρχουν πράγματα ιδίως σε μια «Πρωϊκή Πόλη» των οποίων η αξία δεν μπορεί να μετρηθεί και να αξιολογηθεί με αριθμούς, με μετρητά.

Αυτά αρχίζουν να το καταλαβαίνουν στις μεγαλουπόλεις όπου επικρατεί σχεδόν μόνον η ασφαλτος

και το μπετόν.

—Αυτό το μέλλον θα έχει κι η Νάουσα σε μερικά χρόνια, εάν συνεχισθεί με τον ίδιο ρυθμό η καταστροφή της παλαιάς «πολεοδομικής

Του Ζιάννη Στυλιανού

φοιτητή τῆς Λαογραφίας

στό Παν)μιο Μονάχου

Δυτικής Γερμανίας

ολης». Τότε θα είναι πλέον αργά και πολεοδόμοι για να επανορθωθούν τα λάθη του παρελθόντος. Γιατί τότε θα επικρατούν μόνον τα μπετονένια κλινοβιά, άμορφα, στιβαγμένα, το ένα δίπλα στο άλλο, χωρίς κομμά αισθητική, χωρίς ανθρά

πινη εναισθησία.

Πολλά παραδείγματα τόσο στο εξωτερικό, όσο και σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας μας δείχνουν πως μπορεί να αντιμετωπισθεί αυτό το πρόβλημα και να βρεθούν εναλλακτικές λύσεις.

Για να διατηρηθεί όμως και να αξιοποιηθεί για το καλό της πόλεως και όλων μας, έστω και ένα μέρος των παλαιών οικημάτων, χρειάζονται συντονισμένες ενέργειες όλων των προοδευτικών ανθρώπων της Νάουσας που βλέπουν ότι «Πρωϊδες» δεν είναι η καταστροφή του «Παλιού», αλλά η διατήρησή του και η συνύπαρξή του δίπλα στο «Καινούριο».

Ίλιότσια και γητέματα

βρύση να πλύνει τὰ χέρια του κι' ό Παναγιώτης τόν φωνάζει:

— Άρῆ γιατρέ δὲν μ' εἶπες τί ἔχωμιν ἢ Ἄφροατοῦλα μ' πιδὶ ἢ κουρίτσι;

— Ὅστερα ἀπ' αὐτὴ τὴν παρῆνθεση καλὸ εἶναι νὰ θυμηθοῦμε καὶ τὰ ἱλιότσια γιὰ τὰ γκρινιάρικα βρέφη ποὺ γίνονταν οἱ μικροὶ τύρρανοι ὀλῆς τῆς φραμίλιας μὲ τὸ ἀσώπαστο κλάμμα τους. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις τὰ χουχοῦλιζαν σὶδὸ στίγμα μὲ φρακὴ καὶ τὰ μεθοῦσαν καὶ σὲ πῶ δόσκαλες περιπτώσεις τὰ πῶτιζαν τῶν περιρρημο μάκου καὶ τὰ ὑπνώτιζαν.

Γιὰ τὰ ὀρθοπαιδικὰ περιστατικὰ λίγγαγμα, βγάλτσ' μου, σπῆσιμον (δηλαδή ἔξαρθρώσεις καὶ κατάγματα) ἦταν εἰδικοί μάγοι θεραπευτὲς καὶ θεραπευτρίες.

Αναφέρομε τὸν γέρου - Βουρδῶνη ἀλλὰ πῶ πολλὸ τὴν πασίγνωστη κυρία - Δωροθέα ἢ αὐτοῖα γιάτρεφε μὲ τὰ μαγικά της χέρια πολλὰ χέρια - πόδια βγαλιμένα ἢ σπασμένα.

Τὰ ἱλιότσια καὶ τὰ γητέματα εἶ-

ναι τόσο πολλὰ ὅσες καὶ οἱ ἄρροστικεῖς καὶ ἢ καταχώρησὴ τους θὰ ἤθελε καὶ πολὺ χρόνο καὶ πολὺ τόπο. Σκοπὸς τοῦ μελετήματός μας ἦταν νὰ γίνῃ ἀπὸ μνήμης (μὰ μικρὴ ἐπιλογή) γιὰ τὰ ντόπια γιατροσόφια.

Κλείνοντας τὴν λαογραφικὴ αὐτὴ ἀναφορὰ μας πρέπει νὰ ποῦμε

πὼς οἱ πρακτικοὶ γιατροὶ καὶ οἱ γιάτρισες δὲν ζητοῦσαν ἰασηιή. Οἱ ἄρροστοὶ ὅμως πάντοτε πλήρωναν μὲ τὴ θέλησή τους γιὰ τὸν κόπο ἢ γιὰ νὰ πιαστοῦν τὰ λῦμα.

Σὲ θεματικὲς θεραπεῖες κυρίως ὀρθοπαιδικὲς οἱ παροχές στὸν θεραπευτὴ ἦσαν μεγάλες καὶ ἔτσι οἱ ἄρροστοὶ γιάτρεφόνταν καὶ ὁ πρακτικὸς γιατρός βολεῦόταν.

Σατυρικοὶ στίχοι Κων Σιούγγαρη

Ο ΛΟΥΠΟΥΔΙΤΗΣ

Ο Λουπουδίτης τεχνικά κλέφτει το πορτοφόλι παθαίνουν οι άνθρωποι πολύ και τον τρομάζουν όλοι Ο μπαταχιοτής μερόνυκπα εμβάινει στην οικίαν με την καλήν σκόφασιν με καθαράν καρδίαν. Σιηλώνεται ετην κάμαρη τη θύρα να την ισπάσει και αν υπάρχει άνθρωπος να τον τειαρτιάσει Με όλα του τα δυνατά τη σιηρώνει και τη σπάζει και βγάζει το μαχαίρι του κι εδώ και κεί κοιτάζει. Εάν υπάρχει άνθρωπος ευθύς τον θανιώνει να μη φωνάζει δυνατά κι ακούσουν οι γειτόνοι. Και όταν δε βρίσκει άνθρωπο ανώγει το σενιούκι κρατεί κι ένα χοντρό κερί στο χέρι σαν παλοῦκι κάνει μεγάλη έρευνα και ότi βρεί τα παίρνει και φεύγει σαν πραγματευτής στο σπίτι του τα φέρνει.

Εκδόσεις συλλόγου Γιαννίτοαροι και Μπούλες

ΤΑΚΗ ΜΠΑ.Ι.ΤΣΗ — ΜΑΗΣ 1922

Ίσνάφι ρυιάνουν όσοινοι έχουν την έντγια τέχνη δουλεύουν στην έντγια δουλειά. Οί κλαδιταΐδοι κι τώρα όσοινοι έχουν δέντρα έχουν ισνάφι κι γιουρτάζουν τούν "Άγια Τρίκφανου. Οί άραμπατζΐδοι είχαν σαν προστάτην "Άγιον τούν "Άγια Χαράλαμπου κι έρχιαναν ισνάφι την ημέρα αυτήν. Ένας άπ' τού συμβούλιον άγουράζει λειτουργιές κι στιάρι κι ρυιάνει άρτουν κι σκουτέλι μη κόλιθα.

"Όλοινοι μαζί πηγαίνουν στην εκκλησιά για τή λειτουργία κι πέρνονν άρτουν κι κόλιθα. "Τσαρνας άπ' τή λειτουργία τά χρόνια ειςείνα πήγησαν όλοινοι μαζί στού σπίτι τού προΐδρου πόρριανειν τούν άρτου για νά κιαστούν κι νά άρηήκουν τού λάβαρου άπού τού σου ματίου στού σπίτι του για νά τούν τιμήσουν ίσιαμν τήν άλλη τή χρονιά.

Τώρα παγαίνουν στούν κινηματόγραφου την Άγγέλικα η τή Διάνα για οϊμαλιές κι τέτοια.

Τότι ύσταρνας άπ' τή λειτουργία έπηρναν όργανα κι' έβγησαν πατινάδα κι συρριανούσαν άπού σπίτι σι σπίτι σ' όλα τή σπήτσια άπ' τούς συντρήκους τους μη κιαόματα, χουρδόν κι μιζέντγια ίσιαμν τού βράδι.

Οί κλαδιυτάδοι γένουνταν κι' άργάτοι, άργάτοι γής. Στη Νιάουσιτα ήταν ποιλύ οϊλίγοι τέτοιοι άργάτοι γιατί όλοινοι είχαν κι μικρά χτήματα.

Οί άργάτοι έβγησαν τότι στα καμένα άπού βραδύς η ταχύ — ταχύ την ημέρα, μη τού τσαπΐ στούν νόμον, για νά βρούν δουλειά. Οί Άγιουργΐτοι έβγησαν όπους βγαίνουν κι τώρα στού κήρου στού Μαγγανάρι.

Τούς άργάτες που δούληθαν στ' άμπέλια η στα καλαμπούκια κι τις πατιάτες τούς πήγησαν κι γίμια μη τή γκαθαίνα. Τού καλύτερον φαγι

Τότι υι τώρα

ΤΑ ΙΣΝΑΦΚΙΑ

'Αργάτοι, θηριστάδοι, κουσατζΐδοι, άλουνιστάδοι, ζιβγαράδοι, κυρατζΐδοι κι άραμπατζΐδοι

ήταν φασούλια βραμμένα στού τσου κάλι μη κανά ταρατάρι όταν ζέστινεν ού χαβάς.

'Άπ' τ' Άρκοιδοιχώρι έρχουνταν κι' άργατινεις γυναΐκες πόρταναν μη τά πουδάργια ταχι ταχι άπ' τού χουργιό ίσιαμν τή Ζυΐξη κι πάρα κά του κι γυνούσαν στού χουργιό νόχτα πάλι μη τά πουδάργια. Τότι δέν

κουτουρού, μη τού στρέμμα η τού μρουκάματου κι πληρώνουνταν μη στιάρι. Τού στιάρι τΐπηρναν ύσταρνας άπ' τ' άλλώνισμα κι κατέβησαν ίσιτού του για νά τού φουρτώσουν στα γουμάργια η σι κανα κάρου όλοινοι μα ζΐ.

Μικροί άργάτοι Νιαουσιτινοί άργότιρα όντας ηρθαν σι πατόζεις δού ληθαν ειςεί στ' άλλώνισμα.

Τώρα θυρίζουν κι άλουνΐζουν μιάφρας, μη τις κοιμπΐνεις, δίχως νά πέρνεις χαμπάρι πότι μπιτίζει τού θέρισμα κι τ' άλλώνισμα.

Τότι πριν άπ' τις πταόζεις σι πλειότιροι κτηματιόι ήταν θηριστάδες κι άλουνιστάδες. Άλουνιστάδες στην τέχνη ήταν σι ζιυγαράδες όπους στη Νιάουσιτα σι Μαργαρίτιδοι σι Ταούλαδοι ού Χουρπανΐτης κι άλλοινοι.

Τάχατι λέν για νά ανιθάσουν τού τρανό τού καζάνι τού Κανέλι άπ' τού στασιόνι στού Γκουρνοούσιθου για νά βρωΐζουν τά ξύλα έξιψαν δικυτέσσιρα ζιυγάρια βόντγια. Άπού που τρακτέυ κι φουρηγιά τότι;

Οί ζιυγαράδοι μη τά βόντγια κι άργότιρα σι άραμπατζΐδοι μη τή τά λουγα όργουναν τά μοΐλκια μη τούν πλοΐκου κι έσπειραν μη τ' άλλέτρι για τι τ' άλλέτρι άνοιγειν αυλακιές για νά ρίχνουν τού σπόρου. Για νά σπείρουν τριφύλλι ύσταρα άπ' τή σβΐψ-

Τού Νίκου Σπάρτον

είχαν ούχτάουρου κι δούληθαν άπ' τού ταχι ίσιαμν τού βράδι. Τώρα δέ δουλεύουν ούτε έξι ώρες στα χτήματα κι αντί νά κυτάξουν τούν ήλιου κυτάξουν τού ούρουλόγι.

Τότι όλοινοι σι Άγιουργΐτοι ήταν κι θηριστάδοι. Έτσι τού θέρου ού μισός Άγιώργης τραβούσειν όπους σι πανηγύρι, στούν κάμπου για θέρισμα. Κοιπάντγια κοιπάντγια κατέβησαν, μη τά γουμάργια τους κι τούν ταΐρά τους, σιακάτου άπ' την πλακένια. Μη τά δηιπάνια τους καλοτρουχισμένα, τά στρουσιδία τους κι τά ψάθινα καπέλα. Τραβούσαν κατά τούν Κουπανΐ, τή Βέτσιστα, τού Γινικιοΐ, τού Τσιτσιγκούς, τού Γκόλου Σέλου την Πλάσσα κι άλλα χωρη για. Για τού θέρου συμφουνούσαν

να έθωναν κι ένα σινίδι για να ίσια
ζει το χώμα. Τότε πριν έρθουν τα
κάρα οι κυρατζίδεις είχαν τάλουγα
μη σαμάρι. Το σαμάρι είχε το
ξύλινο άποιο ούξια. Τ' άμπρουστάρι
πού μάζωναν το φούρτομα κι πέ-
νηνεν στο λυμό άπ' τ' άλλου κι
του πισάρι ποίχεν πανουθό τα
κονταίκια που σκάλουναν το φού-
τομα μη θηλιές για το φουρτχίο.
Τ' άμπρουστάρι κι το πισάρι ίνού-
νονταν άπ' τα πλάι μη τέσσηρα
παίντγια, ξύλα που τάρκιαναν κοι-
λιά μη φουρτχία. Στο ξύλινο μη χου-
ντρο σιπξίμο θένονταν ή στρώση
ποιχεν πισοί γουρουνίτζικου άποιο πα-
νουθό κι σιαίάκι χουντρο σαμαρου-
σκουτι άποιο κάτου που γιόμουζειν
μη θρυζιανά. Το σαμάρι δένονταν
μη την ίγκλα άπ' την κοιλιά κι στα
καπούλια για τούν κατήρρουρο εί-
χεν την πιστιά. Ατά τα ντιό κι
του καπίστρι γένονταν άποιο γιρά-
λουγγιά. Στο καπίστρι πανουθό
στο γλέραρου μριζοί έθαναν για
χαιμαλί τρέχεις άποιο άζθουν κι χάν-
τσα. Τα καπούλια σκιπάζονταν μη
του σαραπόσι ένα γίντγιο χουντρο
ίφαντό μη λόντρενι που δένονταν
στο σαμάρι. Το σαμάρι άκοιπι-
πούσειν στην πάλα μιά λινάτσα ή
παλειό σακκι γι ά να μη γένουνται
πληγές στούν πλάτη άπ' τ' άλλου.

Το σαμάρι είχε κι ντιό σκά-
λεις μη φούρτομα για να κρέμηται
το φουρτχίο. Οι κασάπιδιο έθαναν
κι ζυγγιά για να μην κρέμουνται τα
ποιθάργγια τους. Μη το φούρτομα
πούταν τριάντα σαράντα μέτρα μα-
μαχρουσζιλίζαν τάλουγου για να θου-
σήςσει. Αυτό ήταν το σαμάρι.

Οι κυρατζίδιο πήγηναν κι ως την
Τούζλα (Άλιζιές της Κατερίνης)
για να φέρουν άλλας για όλην τη
Νιάουστα. Πριν γένει ού σιδηρόδρο-
μοσιμους (1892) πήγηναν κι στη
Σαλονίκη για παραμάτχεις κι μπα-
καλιζά.

Κινούσαν μιυρες χαμαές άπ' τη Νιά-
ουστα κι έφταναν μισάνυχτα στο
Γιάλιτζικ (Ν. Χαλκηδόνα). Κοιμούν

ταν ούλιγεις φρεις στο χάνι κι τα-
χό κινούσαν για τη Σαλονίκη. Πή-
γηναν φουρτομμένοι μη βαρέλια κρα-
σι πατιάτες κουρμίντγια, σιαίάκια
κι γουρνούσαν πάλι φουρτομμένοι.
Στη Σαλονίκη κοιμούταν κι μινιά
βραδιά στο χάνι.

Ού τρανήτρουζ μπιλιές του χει-
μόνα κι οι μέρες μη θρουχές ήταν
ού βαρδάρης που παραμάζονεν ξ-
ναν κιρμέν τα γκιουρίτζγια τα ξυγέ-
νια. Όταν το ποτάμι δέν ήταν που-
λιό θασθό άνέδημαν στο σαμάρι κα-
βάλα κι πηρούσαν όταν ήταν θασθό
τάλουγου έπιγινεν κι ού κυρατζής
τσακώνουνταν άπ' τη νουρά του για
να βγή καρσί.

Τώρα οι μινιά μινάμιση ώρα πα-
γαίνεις άπ' τη Νιάουστα στη Σα-
λονίκη.

Όταν ήρθεν το Έλληνικό το
1912 πουλόι κυρατζίδιο πήγαν ίδι-
λουνται στούν πόλιμο μη τούν Έλ-
ληνικό στρατό. Κουβάνισαν άντγια
βαρέλια άπ' τη Νιάουστα στο βαρ-
δάρι για να ζώσουν το ποτάμι μη
γκιουρίρι για να πειράσει ού στρα-
τός, τάλουγα κι τα κανόνια για τη
Σαλονίκη. Πήγαν κι στα Γιαννι-
τά, στη Σαλονίκη στο Μπιζάνι,
στην Κουρτσά κι ως το Λισκουβί
κι στην Άλβανία. Κουβανούσαν ο-
πλα φουσεκια, κουραμάνεις, γαλέ-
τες κι άλλα τρέμμα ως κι ίχμιλώ-
τους Τούρκους. Τράβηξαν κι όλα τα
χιόνια στο Μπιζάνι κι τους φέρη-
σαν ποιλιά άλλου άπ' το κρύγιου
κι την νηστεία. Κι όπου λεί το
τραγοίδι:

Δέν με φροβίζον μίνα μου οι σφές
τα κανόνια
μούν με φροβίζον μίνα μου του Μπι-
ζανιού τα χιόνια.

Οι κυρατζήδιο της Νιάουστας έ-
φτισαν μη τα σιαίάκια ίσιμα τα
Μπιτάλια κι ακόμα σιαπέρα ίσιμα
του Βελιγιάδι. Καμινάρρας άπου-
σταμένοι στ' άλλου καθάλα έπη-
ναν κι κανά σουρνούρι ή όπου πή-
γηναν παρές παρές για θότχιου.
Έπηναν κι κανά τραγοίδι όλοιοι

μαζί κι ή κουμπιούρα άκούγονταν
στα χτένια κι τα κριάχουρα που ζου-
νάνθαν μη τα μαζάνια.

Όντας έρχονταν ού Άπολις κι
ού Μίης κουβανούσαν κι το φύλλου
για το Μιτάξι, το τρερόλι για το
ζαίρι κι τα ξύλα για το τζιάνι κι
το φούρνον έθουσαν κι τάλουγά
τους τις νύχτες όλου στα τσιφρια
την άνοιξη.

Στα ίσιμια του χουράρι της
χουράρι της Άγίης Τριάδας στο
Πηρσιόρι κι άλλου. Κοιμούταν
στην πρασινάδα μη σιακάδες κι ά-
ϊδονια. Οι κυρατζήδιο κουβάνισαν
τις πουρσίπτες κι σιδηρόπτες
για τα σπήτγια κι ταργουστάσια στη
Νιάουστα μη ντιό σινίδια κλιμινές
στις μριές.

Τώρα πάν ειζείντα χρόνια οι κυ-
ρατζίδεις γίνηναν μη μπιζικέτες,
φουρτηγά κι νταλικεις.

Τότε οι κυρατζήδιο έθουσαν τους
κλέφτες όντας πηρατοόσαν τη νό-
χτα. Πουλές θουλές τους έμπλαζην
κι τους έκλυφταν τα φουρτχία. Έτσι
θγίχεν κι το τραγοίδι του Μύ-
λη του στραχιώτη:

«Ού Μύλης ού περιήφηνος ού Μύ-
λης ού στραχιώτης
όλου τη νύχτα πηρατεί τη νύχτα
μη το φγγιάρι...

Τη μούλα την τρανήτρη κι τη φρο-
δοπιατοόσα

Να μην τη ξεμνησώσσει γιατί έί-
νει τ' άδαρπού μου
έχου άδαρπόν τρανήτρουζ στούς
κλέφτες καπιτάνιου.

.....
Σά δώσαν κι άγκαλιόστρημαν κι πέ-
θηναν άντάμα.

Το τραγοίδι λέει τάχα μη τη νύ-
χτα που ήταν δέν τούν κατάλαβαν
κι διάταξεν ού καπιτάνιους να
τούν σκοπιώσουν για να πάρουν τα
φουρτχία άπ' τη μολάργγια. Κι ό-
ταν σημακόντιθεν ού άρχηγός κι ά-
κουσειν του Μύλη να λέει τα λόγια
ατά καταλάβηναν κι οι ντιό κι
πέθαναν μαζί ού ένας άπ' τις σφί
Συνέχεια στην σελίδα 36

'Από τὴν ἄρματωσιά

Τὰ ἀσημικά εἶναι αὐτὰ πού δίνουν τὴν ἰδιαίτερη περιγράμεια στὸ Γιαννίτσαρο. Ἐπὶ πλέον τὸν προφιλῶσιν ἀπ' τὰ χτυπήματα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τὸ βαρὺ χτύπο τοῦ Ντιουλιού.

Ἄσημικά τὰ λέμε ἔτσι γενικά. ἂν καὶ πλὴλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔχουν καὶ τίς δικές τους ἰσομασίες. Βλέποντας τὰ ἀσημικά σὲς φωτογραφίες φροντίζουμε νὰ δώσουμε ὅσο πῶ πιστὰ μποροῦμε τοὺς χαρακτηρισμοὺς τους.

ΣΤΑΥΡΟΙ ΚΑΙ ΧΑΪ-ΜΑΛΙΑ

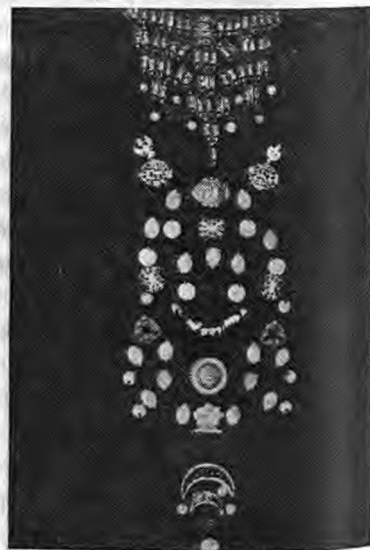
Ἄλλα φέρουν τίμιον ξύλο καὶ εἶναι ἀσημένια, φέρουν διάφορες παραστάσεις. Οἱ σταυροὶ τὸν Χριστό, καὶ τὰ χαϊμαλιά Ἁγίους. Συνήθως τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ τὸν Ἁγιοδημήτριον. Στὸ πίσω μέρος πολλὰ φέρουν τὴν ἡμερομηνία τῆς κατασκευῆς τους. Χαϊμαλιά ἔχουμε τετράγωνα, τρίγωνα, στρογγυλά καὶ σὲ σχῆμα ρουσεκιού.

Τοῦ Χριστοῦ Παλιούγκα καὶ Τάκην Μπαΐτσον

ΤΟ ΓΙΑΕΚΟ

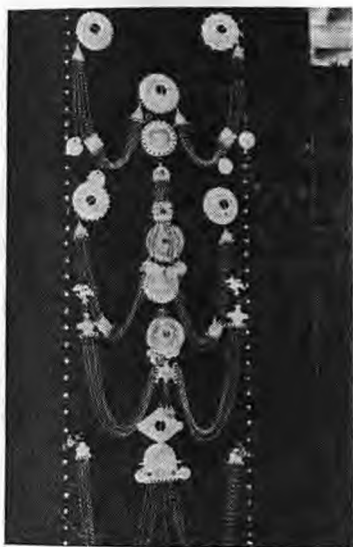
Ἐχει ραμμένα πάνω του τὰ ρούπια δηλ. κέρματα τοῦ 17ου, 18ου καὶ 19ου αἰώνα. Αὐτὰ εἶναι ὁπωσδήποτε ἀσημένια καὶ εἶναι Τουρκικῆς, Γαλλικῆς, Αὐστριακῆς προελεύσεως ἢ ἄλλων Κρατῶν. Στὸ πάνω μέρος εἶναι τίς περισσότερες φορές ἓνα ΜΠΑΗΡΙ ἢ ΓΚΙΟΤΡΝΤΑΝΙ πού ξεκινᾶ ἀπὸ τὸ λαιμό. Οἱ ἀλυσίδες πού εἶναι περασμένα τὰ ρούπια καταλήγουν σὲ σταυρούς καὶ χαϊμαλιά ραμμένα ὄλα πολὺ γερά. Τὸν παλιὸ καιρὸ ὄλα αὐτὰ ραβόταν τεχνικὰ πάνω στὸ Γιαννίτσαρο. Σήμερα ὁμως ἀπλοποιήθηκαν πολὺ.

ΟΙ ΠΑΪ-ΑΝΤΖΙΔΕΣ

Εἶναι πολὺ τεχνικὰ φτιαγμένα μετὰ τὴν τέχνη τοῦ Κιουστεκιού σὲ σχῆμα παϊαντζίδας (ἀράχνης). Στολίζονται, πλάτες καὶ ρουστάνένελες. Δεσπόζουν πάντα οἱ δικέφαλοι καὶ ἀρχαῖες παραστάσεις.

του Γιαννίσαρου

ΤΟΚΑΔΙΑ, ΚΟΨΙΑΔΕΣ ΚΑΙ
ΑΛΤΣΙΑΔΕΣ

Δουλεμένα σμάλτο, άσήμι και πέτρες μās δίνουn τὰ τοκάδια και κοψιάδες. Ή διαφορά τους τὰ τοκάδια περνοῦνται σέ λουριά και οί κοψιάδες ἔχουn γυριστούς γάντσουs. Οί άλυσίδεs συμπληρώνουn αυτὰ ἔχουnταz μικρά τοκαδάκια άνάμεσά τους, που κυριαρχουn ρόδακεz.

Αυτὰ φοριόuταν σέ φουστανελεs κίςφραματιωλῶn και σήμερα τῶn Γιαννιτάρων. Μερικέz φορέz λινά επιχρυσωμένα. Αυτὰ και τόσα άλλα άσήμια στολιζουn και άρματώουn τὸ γιαννίσαρο δεμένο γερά σέ λουριά και σελιάχι.

ΚΙΟΥΣΤΕΚΙ ΚΑΙ ΤΟΚΑΣ
ΜΕ ΨΙΑΑ

Κιουστέκι είναι τὸ πιο πλούσιο κόσμημα που στολιζει τήn πλάτη του Γιαννίσαρου. Έχουμε στη Νάουσα δυὸ εἰδῶn Κιουστέκια, σάν αυτὸ τῆz φωτογραφίαz και σέ σχήμα Χ. Απὸ αυτὰ άλλα είναι δουλεμένα με φιλό άσημένιο σίγμα και πέτρεz και ἔχουn πάντα γεωμετρικά σχήματα και λουλούδια. Είναι συνέχεια τῆz Ἀρχαίαz Μακεδονικήz Τέχνηz. Άλλα πάλι είναι ρτιαγμένα σέ πλάκα άσημιου με διάφορεz παραστάσειz άγίωn ἢ τῆz Ἁγία Σοφίαz. Σε όλα τὰ εἶδη δεσπόζει πλούσια ἡ βυζαντινῆ άλυσίδα και οί δικέφαλοι.

Τοκάδεz με ψηλά στολιζουn ἄριστα μιὰ πλάτη όταν δέν ὑπάρχει Κιουστέκι, δέν ὑστεροῦn ὅμωz απ' αυτὸ.

κού συστήματος γραφής (καθιερωμένο, μονοτονικό, ατονικό) σε συνάρτηση με τον υποκειμενικό παράγοντα (15 υποκείμενα) επηρεάζει σε στατιστικά σημαντικό βαθμό α) το χρόνο ανάγνωσης, β) τα σφάλματα ανάγνωσης, και γ) την κατανόηση του κειμένου στα παιδιά άθε τάξης ξεχωριστά.

Ως προς την πρώτη τάξη, η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι ο τύπος του τονικού συστήματος γραφής επηρεάζει σε στατιστικά σημαντικό βαθμό το χρόνο ανάγνωσης $F=3.44$ (2, 28) $p<0.05$, τα σφάλματα ανάγνωσης $F=4.42$ (2,28) $p<0.05$, και την κατανόηση του κειμένου $F=7.30$ (2, 28) $p<0.01$.

Για να βρούμε μεταξύ ποιων ακριβώς τονικών συστημάτων γραφής οι διαφορές των μέσων όρων είναι στατιστικά σημαντικές (καθιερωμένο, μονοτονικό, καθιερωμένο - ατονικό, μονοτονικό - ατονικό κτλ.), εφαρμόσαμε τη μέθοδο των πολλαπλών συγκρίσεων του H. SHEFFE (βλ. HATS 1976, σ. 605 κ.ε.) σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις. Αυτή η στατιστική ανάλυση δεν έδωσε κανένα στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα. Το εύρημα αυτό σημαίνει ότι οι διαφορές των μέσων όρων χρόνου ανάγνωσης, σφαλμάτων και κατανόησης, όταν συγκριθούν κατά ζεύγη, δεν είναι τόσο μεγάλες, ώστε να διαφοροποιήσουν το ένα σύστημα τονισμού από το άλλο.

Στη δεύτερη τάξη, αντίθετα, ο τύπος του τονικού συστήματος γραφής δεν επηρεάζει σε στατιστικά σημαντικό επίπεδο ούτε το χρόνο ανάγνωσης $F=1.09$ (2, 28) $p>0.05$, ούτε τα σφάλματα ανάγνωσης $F=2.54$ (2, 28) $p>0.05$, ούτε την κατανόηση του κειμένου $F=1.05$ (2, 28) $p>0.05$.

Στην τρίτη τάξη, ο παράγοντας του τονικού συστήματος γραφής, ενώ επηρεάζει σε στατιστικά σημαντικό βαθμό το χρόνο ανάγνωσης

της $F=6.34$ (2, 28) $p<0.01$ και τα σφάλματα ανάγνωσης $F=4.27$ (2, 28) $p<0.05$, δεν επηρεάζει την κατανόηση του κειμένου $F=1.35$ (2, 28) $p>0.05$.

Και εδώ με τη μέθοδο των πολλαπλών συγκρίσεων του H. SHEFFE προσπαθήσαμε να βρούμε μεταξύ ποιων ακριβώς τονικών συστημάτων γραφής οι διαφορές των μέσων όρων στατιστικώς σημαντικές. Το αποτέλεσμα ήταν το ίδιο. Οι διαφορές των μέσων χρόνων ανάγνωσης και των μέσων όρων των σφαλμάτων ανάγνωσης ήταν πολύ μικρές για να διαφοροποιήσουν το ένα σύστημα τονισμού από το άλλο, όταν αυτά συγκριθούν κατά ζεύγη.

Συζήτηση αποτελεσμάτων

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων του πρώτου πειράματος, αν και δεν είναι ίδια και για τις τρεις τάξεις, δείχνουν ότι το τονικό σύστημα γραφής επηρεάζει περισσότερο ή λιγότερο την αναγνωστική ικανότητα των παιδιών ηλικίας 6 - 9 ετών, όπως αυτή εκφράζεται με το χρόνο ανάγνωσης και τα σφάλματα ανάγνωσης. Κανένα όμως από τα συστήματα τονισμού που εξετάστηκαν δε διαφοροποιήθηκε από το άλλο σε στατιστικά σημαντικό βήμα.

Το αποτέλεσμα αυτό είναι αξιοπρόσεκτο. Ενώ θα περίμενε κανείς το καθιερωμένο σύστημα τονισμού να συγκεντρώνει καλύτερες τιμές χρόνου, σφαλμάτων και κατανόησης, να το ξεχωρίσουν από το μονοτονικό ή το ατονικό σ' όλες τις ηλικίες, αφού είναι το πιο οικείο από τα άλλα δύο, τίποτε τέτοιο δεν παρατηρήθηκε. Αυτό μπορεί να ληφθεί ως στοιχείο ενδεικτικό της δυσκολίας του.

Από την άλλη μεριά, αν και το μονοτονικό σύστημα γραφής είναι το λιγότερο γνωστό στα παιδιά ηλικίας 6 - 9 ετών, δεν έδωσε τέτοιες

τιμές χρόνου, σφαλμάτων και κατανόησης, που να τα εμφανίσουν πιο δύσκολο από τα άλλα δύο συστήματα τονισμού, πράγμα που θα ήταν το πιο πιθανό.

Το σύστημα τονισμού επηρεάζει, επίσης, την κατανόηση του κειμένου· αυτό όμως συμβαίνει μόνο στα παιδιά της πρώτης τάξης, τα οποία δεν έχουν ακόμη μάθει να διαβάζουν πολύ καλά, γι' αυτό το λόγο η εξωτερική μορφή του κειμένου (το τονικό σύστημα γραφής) επδράστη νοηματική του σύλληψης.

Και ως προς την κατανόηση δε διαφοροποιήθηκε το ένα σύστημα τονισμού από το άλλο, πράγμα που δείχνει ότι, ενώ το σύστημα τονισμού αυξομειώνει την κατανόηση του κειμένου, η επίδραση αυτή δεν είναι τόσο μεγάλη, ώστε να καταστήσει δυνατή τη διάκριση του ενός συστήματος τονισμού σε σχέση με το άλλο.

Τα παιδιά ηλικίας 6 - 9 ετών παρουσιάζουν μείωση του χρόνου ανάγνωσης και αύξηση της κατανόησης του κειμένου, καθώς προχωρούν από τη μια τάξη στην άλλη. Το αποτέλεσμα αυτό φανερώνει, επίσης, ότι η ανάγνωση είναι μια δεξιότητα που βελτιώνεται τόσο με την ηλικία όσο και με την άσκηση, που είναι συστηματική στις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου.

Οι ατομικές διαφορές των υποκειμένων που πήραν μέρος στην έρευνα είναι εμφανείς. Τα παιδιά ηλικίας 6 - 9 ετών διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το βαθμό απόκτησης της αναγνωστικής δεξιότητας.

Συγκρισιμολώνοντας τα κύρια αποτελέσματα του πρώτου πειράματος, μπορούμε να πούμε ότι το σύστημα τονισμού επηρεάζει την ανάγνωση του κειμένου. Στα παιδιά ηλικίας 6 - 7 ετών το τονικό σύστημα γραφής επηρεάζει και την κατανόηση του κειμένου. Η βελτίωση της αναγνωστικής δεξιότητας εξαρτάται από την ηλικία και την άσκηση.

Μιά άφορμή για λίγη σκέψη

Κάπου, δεν θυμάμαι τώρα που, άκουσα δυό κουβέντες που μου έκαναν ιδιαίτερη έντιμωση. Μπήκαν στο μυαλό μου έτσι απρόσμενα και σε άνωτοπο χρόνο και πολύ βιασμένα στην σκέψη μου. Ήταν δυό απλές κουβέντες, που ειπώθηκαν από απλοϊκό άνθρωπο, πάνω στην κουβέντα. Τότε που λέγονται οι μεγαλύτερες αλήθειες και τα πιο σημαντικά, χωρίς πολύ σκέψη και που το μυαλό του καθενός είναι ανοιχτό να δεχθεί καλοπροαίρετα κάθε συλλογισμό, ιδέα, σκέψη ή έρεθισμό.

«Μανώλη είσαι καλό παιδί, γιατί ανέχεσαι να σε άδικούν».

Δεν μπόρεσα να προσδιορίσω ποιές ακριβώς λεπτές χορδές της ύπαρξής μου έθιξαν, τούτες οι απλές κουβέντες, και δημιούργησαν την αρχή για ένα σωρό αλυσωτούς συλλογισμούς. Συλλογισμούς με πόντο την ήθική, το δίκαιο, την αλήθεια, το ρεαλισμό, το καλό και το κακό. Συλλογισμούς ανακαταμένους με συναισθήματα λύπης, όργης, πικρίας και ρομαντικής διάθεσης.

Δεν μπόρεσα, ακόμη, να προσδιορίσω πώς άνοιξαν την πόρτα του μυαλού μου, τούτες πάλι οι απλές κουβέντες, και ξεχούθηκα αυτή ή πλημμύρα σκέψεων. Το κλειδί ήταν: ή αλήθεια που έκρυβαν; ή απλός και σαμνός τρόπος που ειπώθηκαν; ή ψυχική μου διάθεση εκείνης της στιγμής; ή το ότι μέσα στο Μανώλη είδα και τον εαυτόν μου και το φίλο μου, και το γείτονα και το συγγενή και όλους τους καλούς ανθρώπους που ανέχονται να τους άδικούν και επανωστάτησε ή ψυχή μου;

Δεν γνωρίζω κακό άνθρωπο ή άδικο που να ανέχεται να τον άδικούν. Ίσως γιατί δεν υπάρχει θέμα σ' αυτόν, επειδή δεν τοίμουν να τον άδικήσουν. Ίσως γιατί τον φροβούν ή γιατί κόρακας κοράκου μάτι δεν βγάζει.

Αντίθετα ξέρω πολλούς καλούς,

Καλύτερη δημοκρατία είναι εκείνη στην οποία και όσοι δεν άδικούν και καταγγέλουν και ηρωρούν εκείνους που άδικούν.

(Πλουτάρχου «Ήθικά» τό συμπόσιο των επί σοφών)

με την έννοια που ειπώθηκε το καλύτερο, να τους άδικούν, από στα πιο μικρά μέχρι στα πιο μεγάλα, και το χειρότερο να ανέχονται να τους άδικούν. Από καλωσύνη; από φόβο; από δειλία; από έλλειψη αγωνιστικότητας; για να μην ταράξουν την ήσυχία τους; για να μην χάσουν το

Του Γιώτα Χής

καλό του όνομα; για να μη δημοσοργήσουν έντυπώσεις; Ποιός ξέρει; Δεν έχει σημασία.

Έδω είναι που αυτές οι απλές κουβέντες, ενός απλού ανθρώπου, άγγιξαν ένα μεγάλο, προαιώνιο πρόβλημα, που απασχόλησε κατά καιρούς πολύ την ανθρωπότητα. Έρχουν οι καλοί το δικαίωμα να ανέχονται να τους άδικούν; Πολλά έχουν ειπωθεί και πιο πολλά έχουν γραφθεί γύρω από αυτό το θέμα μέσα στον ρυθμό της ανθρωπότητας. Οι κακοί το έχουν αυτό το δικαίωμα γιατί είναι κακοί και άδικούν και οι ίδιοι, αλλά συνήθως αυτοί δεν ανέχονται να τους άδικούν. Οι καλοί δεν το έχουν, γιατί είναι καλοί και ένας καλός δεν πρέπει να ανέχεται την άδικία, αλλιώς χάνει αυτήν την ιδιότητα και ως μην άδικεί ο ίδιος, αλλά οι καλοί είναι εκείνοι που συνήθως ανέχονται να τους άδικούν. Όσοι ανέχονται την άδικία καλλιεργούν το χωράμι για να εδικομήσει,

σει και να δικαιώσει το σπέρμα της.

Αυτοί, δεν είναι υπερβολικό να πούμε ότι είναι οι ήθικοί ατύχοι του εγκλήματος της άδικίας. Ο Μανώλης, έγω, έσύ, όλοι μας που θεωρούμαστε καλοί. Μιά γενική λέει: οι άδικοφοροι δεν είναι οι ίδιοι εγκληματίες, αλλά είναι αυτοί που προσάγουν το έγκλημα. Αυτή είναι και ή θέση όλων που απχολήθηκαν με το θέμα και επιβεβαιώνεται καθημερινά από τις εμπειρίες της σημερινής ζωής και δεν χωρεί αμφιβολία.

Πολλές φορές αυτή ή σκέψη πέρασε από το μυαλό μου πενταλέα και άλλες τόσες τη διάβασα ή την άκουσα. Πρώτη φορά μπήκε μέσα στο μυαλό μου, εμπάθενα σ' αυτήν μέχρι την οδία της και κατάλυσα τη σημασία της, άκούοντας αυτές τις απλές κουβέντες ενός απλού ανθρώπου. «Μανώλη είσαι καλό παιδί γιατί ανέχεσαι να σε άδικούν».

Και πρόβαλε ένα όραμα μέσα στην ψυχή μου, σαν σε κινηματογραφική οθόνη. Είδα να μην ανέχεται κανένας άνθρωπος πάνω στην γή να άδικείται και να κρηγιά την άδικία άμείλικτα όταν τη θρει και με έπαιρο τρόπο μπορεί. Και είδα να βεσιλέει ή δικαιοσύνη παντού και όλους τους ανθρώπους χωρίς προβλήματα και όλα τα πλάσματα ύτοχημένα.

Μεγάλη κουβέντα, αυτή ή απλή κουβέντα, ενός απλού ανθρώπου, που ειπώθηκε όπως και τόσες άλλες λέγονται καθημερινά από τα στόματα όλων μας και περνούν άπαρητήρητες. «Αν μπορούσε να ένσταλάξει την αλήθεια της μέσα μας! «Αν μπορούσε να γίνει συνείδηση του καθενός! «Αν μπορούσε να γίνει πράξη!

Γιώτα Χής

Τά ναρκωτικά καί ποιοί στρέφονται πρὸς αὐτά

Σέ παλιότερα χρόνια δὲν ἦταν ἀναπτυγμένη ἡ φαρμακολογία ἢ μεγάλη μάλιστα τοῦ κόσμου ἦταν ἢ χολέρα. Σήμερα φαίνεται σιγὰ σιγὰ νὰ παίρνουν τὴ θέση τῆς τὰ ναρκωτικά. Τὰ ναρκωτικά κατάντησαν πιά σὲ ὅλον τὸν κόσμο ὁ πῶς σοβαρὸς δημῶσιος κίνδυνος. Πρόκειται γιὰ ἓνα πολύπλοκο κοινωνικὸ φαινόμενο, πολυδιάστατο, συνδυασμένο σχεδὸν πάντα μὲ σέξ καὶ πορνὸ καὶ μὲ πολλὰς ἀντικοινωνικὰς ἐνεργεῖες ἢ τὸ ἔγκλημα. Ἡ θλιβερὴ αὐτὴ ἐπιδημία, ποὺ ἔφτασε δυστυχῶς καὶ στὸν τόπο μας, ἂν καὶ παρουσιάζεται σὰν ὑποπόδημα, ὡστόσο ἐπισκιάζει ἀπὸ τὴν ὀποψὴ τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τὰ πῶς μεγάλα ἀκόμη προβλήματα κάθε χώρας. Οἱ πῶς μεγάλες βιομηχανικὲς κοινωνίες βρίσκονται σχεδὸν σὲ ἀμηχανία μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴ μεγάλη κοινωνικὴ πλῆγη, ἢ ὅποια ὑποτροπιάζει ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο καὶ ἐξελιπσεται τραγικὰ ἤδη πρὸς τὸ μεγαλύτερο ἔκθετό, πρὸς ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα μέσα τῆς τῆς ὑπονόμησης τῆς υγείας τοῦ κόσμου καὶ μάλιστα τῆς νεολαίας.

Στὴ χώρα μας τὸ κακὸ αὐτὸ δὲν ἦταν ἐξαπλωμένο, παρὰ τὸ συναντοῦσε κανένας ἀφραδιά, σποραδικὰ ἐκδῶ κι ἐκεῖ ὄχι σὲ σοβαρὸ σημεῖο, χωρὶς νὰ ὑπολογίζεται καὶ τόσο, γιὰ τὶ ὄντως ἦταν περιορισμένο σὲ μικρὸ κίβλο τοῦ ὑποκόσμου, σὲ μιὰ κατώτερη κοινωνικὴ τάξη ἀνεργῶν τυχοδιωκτῶν, κατὰδικῶν καὶ λοιπῶν ἀνπιόλυτων προσώπων καὶ σὲ λίγους γόνους πλοισίων οικογενειῶν. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ δεύτερο παγκόσμιον πόλεμο καὶ κυρίως ὕστερα ἀπὸ τὸ

1960, ἀπὸ τὴν ἐπαχὴ πιά τῆς εὐμάρειας ἄρχισε καὶ στὸν τόπο μας τὸ κακὸ νὰ παίρνει μιὰν ἀσυνήθιστη ἐξάπλωση. Ἀνέθηκε ἀπὸ τὰ καταγώγεια τοῦ ὑπόκοσμου καὶ ἀπλώθηκε πιά σὲ ὅλες τὶς κοινωνικὰς τάξεις ἀδιακρίτως. Στὸ παρελθὸν τοὺς λίγους ναρκομανεῖς ποὺ συναντούσαμε, ἦταν κυρίως μέσης ἡλικίας τρι-

ΙΩΝ. Ν. ΞΗΡΟΤΗΡΗ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τῆς Κοινωνιολογίας στὴν Α.Β.Σ. Θεο)νίκης

ανταπέντε ἐτῶν καὶ ἄνω. Σήμερα καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχομε μιὰν ἀλλαγὴ. Οἱ ναρκομανεῖς κατὰ τὸ πῶς μεγάλο ποσοστὸ τοὺς εἶναι ἔφηβοι ἀπὸ 16—21 χρόνων. Νέοι ἐπάνω στὴν ἀνοιξή τοὺς, ποὺ μαθαίνονται ἐπάνω στὸ μοιμοποικασμὰ τοὺς. Κι' ἀκόμη οἱ σημερινοὶ ναρκομανεῖς νέοι εἶναι πῶς συγκροτημένοι καὶ διαρθρωμένοι, οργανωμένοι σὲ ὁμάδες. Κατάσταση ποὺ ὄλο καθίσταται πῶς ἐπικίνδυνη, κοινωνικὰ, δεδομένου ὅτι ἢ χρήση τῶν ναρκωτικῶν καταδιώκεται ὡς ἔγκλημα, διότι οἱ ναρκομανεῖς ὄρουν ἀντικοινωνικά, ἀναρχικά κλπ.

Τὸ σοβαρὸ αὐτὸ κοινωνικὸ φαινόμενο τῶν ἡμερῶν μας εἶναι πολύπλοκο, ἄλλωστε κανένα σχεδὸν κοινωνικὸ φαινόμενο δὲν προέρχεται συνήθως ἀπὸ μιὰ καὶ μόνον αἰτία, ἀπὸ ἓναν μόνον παράγοντα, παρὰ ἀπὸ περισσοτέρους. Καὶ τὸ φαινόμενο τῶν ναρκομανῶν ἔχει κι αὐτὸ τὶς αἰτίες του οἱ ὅποιες τὸ προκαλοῦν. Εἶναι πολλοὶ οἱ παράγοντες οἱ ὅποιοι στρέφουν τοὺς νέους πρὸς

τὰ ναρκωτικά, πρὸς τὸν ἀργὸ θάνατο, πρὸς τὴν αὐτοκαταστροφή.

Πρὸς τὰ ναρκωτικά στρέφονται πρόσωπα τὰ ὅποια εἶναι ἀνίκανα νὰ ἀντικρύσουν τὴ ζωὴ καὶ νὰ σημελιωθοῦν μὲ τὴν πραγματικότητά της.

Πρόκειται γιὰ φηγὴ μπρὸς ἀπὸ ἢς ἀπαιτήσεις τὶς ὅποιες προβάλλει ἢ ζωὴ μας. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ δὲ διαπαιδαγωγήθηκαν ποτὲ ἀπὸ τὴ μικρὴ τοὺς ἡλικία καὶ δὲν ἄσκησαν τὴ βούλησή τοὺς ἔτσι, ὡστε νὰ μποροῦν νὰ ἀντιστέκονται στὶς ἀπαιτήσεις τὶς ὅποιες ἔστω καὶ ὑποτιτωδῶς τοὺς προβάλλει ἢ ζωὴ μας καὶ ἀταρεῦγουν στὶς παραισθήσεις τῶν ναρκωτικῶν. Σέρονται ἀπὸ τὶς ἐπιθυμίες τοὺς καὶ τὶς ἀφιθυμίες τοὺς καὶ ἀπὸ τὸ ἔνστικτὰ τοὺς. Δὲν ἔχουν καθόλου ἀναπτυγμένη τὴν ἀτομικὴ εὐθύνη τοὺς. Δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἀντισταθοῦν σὲ τίποτε καὶ παρασέρονται ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Δὲν ἔχουν οὔτε σὲ ἐλάχιστο ἀναπτυγμένες ἔσωτερικὲς ἀντιστάσεις θέλησης, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὴ σκέψη καὶ τὴν κρίση νὰ μὴν ἀκολουθοῦν πρόσωπα γιὰ συναναστροφή ἢ πρόσωπα τῶν ὁποίων ἔκαμαν τὴ γνώριμά τοὺς τυχαία καὶ λοιπὰ παρήμοια.

Πρὸς τὰ ναρκωτικά ὄθοῦνται ἔκείνοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους λείπει ἢ ἰκανότητα νὰ ὑπομένουν τὴν ἀγωνία. Ὑ' ἀντιστέκονται στὴν ἔνταση καὶ νὰ παλαίουν μὲ τὴν ἀμφιβολία, Ὑ' ἀντιμετωπίζουν συγκρούσεις, Ὑ' ζοῦν καὶ ἀπογοητεύσεις ἀκόμη. Αὐτὰ τὰ πρόσωπα δὲν ἔμαθαν ποτὲ νὰ ὑπακούουν. Δὲ διδάχθηκαν ποτὲ πῶς ἢ ἴδια ἢ ζωὴ ἐπιβάλλει καὶ ἀπαιτεῖ ὑπακοή. Δὲν συνήθισαν ποτὲ, ὄπως θὰ ἔπρεπε, ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀκόμη

χρόνια τῆς ζωῆς τους — ἂν ὄχι ἀπὸ τῆς προῦτες μάλιστα ἡμέρες τῆς γέννησής τους — νὰ ἀπαυνοῦνται, νὰ ὑπορέθουν τῆς στερησι-
 σεις, νὰ παραιτοῦνται ἀπ' ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀπαιτοῦν. Θὰ ἔπρεπε ὡ-
 πότεο νὰ γνῶρίζαν οἱ γονεῖς, οἱ δα-
 σκάλοι καὶ γενικώτερα οἱ ὄρκοι, ὅ-
 τι πολλὲς ἐπιθυμίες καὶ ρωπές μας δὲν πρέπει ν' βρισκῶν ἰκανοποίηση καὶ ὅτι ἡ διαπαιδαγώγησις στὸ νὰ
 μπορεῖ ν' ἀπαρνεῖται κανένας σὲ ὅτι δὲν εἶναι ἀπαραίτητο, ὄχι μόνον δὲν κάνει κακὸ παρὰ δυναμώνει τὸ ἄτομο νὰ στέκεται ἀπέναντι στὴ
 ζωῆ, σὰν ἄντρας ἢ σὰν γυναῖκα ἔ-
 τοιμὴ νὰ ὑποστῆ τῆ ἰθυσία τοῦ ἐ-
 πιβάλλεται μὲ ὅλη τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια. Τὰ πρόσωπα ποὺ στρέ-
 ρονται πρὸς τὰ ναρκωτικὰ δὲν γνώ-
 ρισαν ποτὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τῆς δια-
 παιδαγωγήσεως, παρὰ κἀτω ἀπὸ τὴν
 ἄδύνατη βούλησι τοῦ περιβάλλοντός
 τους, κἀτω ἀπὸ τὴ διαρκῆ ἀσυνέ-
 πεια τῆς στάσεως τοῦ περιβάλλοντός
 τους, δηλαδὴ τῶν γονιῶν τους κι-
 νοῦνταν καὶ μεγάλωναν κι αὐτὰ μέ-
 σα σὲ ἀμεριταλαντεύσεις καὶ σὲ ἀσυ-
 νέπειες σὲ ὑποχωρήσεις ἀνεπίτρε-
 πτες, ἔτσι, ὥστε νὰ χάνεται ἡ θε-
 βιωσιμότητα, ἡ ἀσφάλεια, ἡ σταθερό-
 τητι καὶ πῶς πολὺ ἡ ἀποτελεστικότητα
 μὲ ἀποτελεσμα νὰ στρέφονται
 πρὸς ἀντικεινῶνικὲς ἐνέργειες, γι-
 ατί δὲν μποροῦσαν καὶ δὲν μποροῦν
 νὰ ἀντικρῶσουν τὴν πραγματικότητα
 τῆς ζωῆς. Δὲν ἔμαθαν καὶ δὲν
 εὐνήθησαν αὐτὰ τὰ πρόσωπα πο-
 τὲ νὰ ἰσοτιμῶνται σὲ μιὰ τάξει
 πραγμάτων. Δὲ γνώρισαν ποτὲ μιὰ
 κίπτιαν ἔρη πειθαρχίας καὶ τάξεως
 καὶ ἔτσι δὲν ἄγγιξαν καθόλου σ' αὐ-
 τὸ ποὺ λέγεται ἐσωτερικὴ ὑπακοή.

Ἔνας σοφὸς ἀνθρωπιστῆς ἐπιάνω
 σ' αὐτὸ τὸ θέμα γράφει, πὼς «ἔνας
 κλέρις ποὺ κατάντησε στὴν κρε-
 μιῖα, τὴ στιγμὴ ποὺ στεκόταν κά-
 τω ἀπ' αὐτὴν καὶ κοντὰ στὸ δῆμο,
 ἠψύθησε τοῦτα τὰ λόγια: «ἂν ἡ μά-
 να μου μὲ συνήθηζε πάντα νὰ κρεμῶ

καθαρὰ καὶ μὲ τάξει τὰ ροῦχα μου
 στὴν κρεμάστρα δὲ θὰ βρισκόμουν
 τώρα ἐδῶ». Κατὶ τὸ ἴδιο μποροῦσε
 ἀκριβῶς νὰ πεῖ καὶ ἕνας ναρκωμι-
 νῆς, δηλαδὴ «ἂν μὲ συνήθηζαν στὴν
 τάξει δὲν θὰ καταντοῦσα ἔτσι, ὅπως
 κατάντησα». Μιὰ ὀλόκληρη θλίβε-
 ρὴ ἱστορία κρύβουν αὐτὰ τὰ λόγια, δι-
 λαδὴ πὼς τὸ πῶς μεγάλο καὶ τὸ πῶς
 θλίβερό, ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν πῶς μικρὴ
 — ὅπως μᾶς φαίνεται — παραμέ-
 λησι, ἀπὸ τὴν πῶς μικρὴ ἀταξία,
 ἀπὸ τὸ πῶς μικρὸ. Δὲν ἔξομε δι-
 στυχῶς πὼς μέσα στὰ μικρὰ εἶναι
 οἱ ρίζες τῶν μεγάλων, τὸ πὼς ἐξαρ-
 τήματα ἀπὸ τῆς μικρῆς αὐτῆς συ-
 νήθειες τόσο στὸ καλὸ, ὅσο καὶ στὸ
 κακὸ.

Πρὸς ἀντικεινῶνικὲς πράξεις ὅ-
 πως καὶ πρὸς τὰ ναρκωτικὰ στρέ-
 ρονται πρόσωπα τὰ ὅποια δὲ δια-
 παιδαγωγήθησαν ἔτσι καὶ στοιχει-
 ωδῶς στὴν ὑπομονή, γι' αὐτὸ καὶ
 δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἀναμετρηθοῦν
 μὲ τῆς ἀντιξοότητες ποὺ μένει ἡ
 ζωῆ μαζί της. Δὲν ἔμαθαν ποτὲ νὰ
 περιοριζοῦν καὶ νὰ ἐπιμένουν. Ἡ
 ἐπιμονὴ εἶναι μιὰ ἀποδοχία μορφή
 βουλητικῆς ἐνέργειας. Εἶναι ἡ ἰδιό-
 τητι ἢ ὅποια κάνει τὸν ἄνθρωπο ἀ-
 παρσιτικὸ ν' ἀντιδρᾷ σὲ δυσκολί-
 ες καὶ νὰ κατανικᾷ ἐνοχλητικὲς κρι-
 ταστάσεις ποὺ βρισκῶνται ἔξω ἀπ'
 αὐτὸν ἢ μέσα στὸν ἴδιο. Αὐτοὶ ποὺ
 στρέφονται πρὸς τὰ ναρκωτικὰ δὲν
 γνώρισαν ποτὲ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς
 ἀγωγῆς, παρὰ τὸ ἀντίθετο, δηλαδὴ
 τὴ μαλθακότητα, τὴ ραστώνη, τὴ
 δειλία, τὴν ἀποθάρρυνση κλπ. πα-
 ρόμοια.

Καταρτίζονται πρὸς τὰ ναρκωτικὰ
 αὐτοὶ οἱ ὅποιοι δὲν μποροῦν νὰ ἀντι-
 μετωπίσουν τῆς εὐθύνες τῆς ὄρι-
 μότητις πηγμένοι μέσα στοὺς φῶ-
 βους καὶ σὲ τῆς ἀτολίμιες τους ἐπανι-
 στατοῦν κατὰ τῶν ἠθῶν τῆς κοινο-
 νίας καὶ πράττουν ἔτσι, ὅπως αὐτὴ
 δὲν ἐπιθυμῆ, δηλαδὴ στρέφονται
 πρὸς τὰ ναρκωτικὰ. Αὐτὰ τὰ πρό-
 σωπα δὲν ἔμαθαν ποτὲ στὴ ζωῆ

τους, ὅτι εὐτυχία καὶ προκοπὴ δὲν
 θὰ πεῖ ἀπαλλαγὴ τῆς ζωῆς ἀπὸ κό-
 πο καὶ κόπο, παρὰ τουναντίον, πὼς
 τίποτε δὲν κατορθώνεται χωρὶς κό-
 πο καὶ κόπο. Δὲν ἔμαθαν ποτὲ πὼς
 κανένας δὲν μπορεῖ νὰ πορευθεῖ τὸ
 δρόμο τῆς ζωῆς πετυχημένα χωρὶς
 προσπάθεια καὶ ἀγῶνα, γιὰ τὴν χω-
 ρὶς αὐτὰ μένει ἀπλῶς σὲ ἐπιθυμί-
 ες τοῦ καὶ μόνον, δηλαδὴ σκλάβος
 σὲ ἕναν βαρὺ ζυγὸ ποὺ ὀδηγεῖ πρὸς
 σκολοὺς δρόμους στὴ ζωῆ, ὅπως
 π.χ. πρὸς τὰ ναρκωτικὰ.

Πρὸς αὐτὰ στρέφονται τὸ νέο ἡ
 ραστώνη, ἡ ἀνεμελιά καὶ ἡ ἀκηρία.
 Ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐργασία δὲν κλωσσο-
 ρίζεται, πρέπει νὰ ἔξομε, ὅτι ἐλ-
 δικεῖται μὲ τὴν ἀνία καὶ μὲ κάτι
 χειρότερο, τὴν κακία. Εἶναι παιδιὰ
 ἢ ἀλήθεια καὶ ἀλάνθαστη, πὼς ἀ-
 ερογία μήτηρ πίσης κικίας». Ἄνία
 καὶ πλήξη εἶναι μιὰ ἀπὸ τῆς πῶς κα-
 ταστροφικῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς πῶς
 διαδομένης ἀρρώστιας τοῦ σύγ-
 χρονοῦ πολιτισμοῦ. Ἄνία εἶναι τὸ
 δυσάρεστο συναίσθημα τὸ ὅποιο προ-
 ἔρχεται ἀπὸ τὴ μονότονη ζωῆ ποὺ
 κωριαρχεῖ σὲς μεγάλες πόλεις, ἀπὸ
 τὴν μονότονη ἐπανάληψη τῶν ἴδιων
 ἐντυπώσεων, ἀπὸ τὴν ἀμοιωμαρία
 καὶ τὸν «κομπορροισμὸς».

Ἄνία εἶναι τὸ κενὸ συναίσθημα
 ποὺ ἀισθανόμαστε τόσο ἔξω ἀπὸ
 μᾶς ὅσο καὶ μέσα μας, τὸ δυσάρεστο
 συναίσθημα τοῦ χρόνου ποὺ τὸ ζοῦ-
 με ἄδειο ἀπὸ κάθε βίωμα, ἀλλὰ καὶ
 γεμάτο ἀπὸ κάποιο αἶσθημα δυσφο-
 ρίας καὶ ἀπληστίας. Ἄνία καὶ πλή-
 ξη ὀδηγοῦν πρὸς ἀντικεινῶνικὲς ἐ-
 νέργειες τοὺς νέους καὶ κωικά καὶ
 πρὸς τὰ ναρκωτικὰ. Ὁ ἀστικός γι-
 γαντισμὸς, κικιῖα καὶ αὐτὸς στὴ
 στροφή τῶν νέων πρὸς ἀντικεινῶ-
 νικὲς πράξεις καὶ πρὸς τὰ ναρκω-
 τικά. Οἱ πόλεις «μαρμὸς» προσαλοῦν
 τὴν ἀνία, τὴν ἐρημιὰ καὶ τὸ κενὸ
 σὲς ψυχῆς τῶν νέων. Ἡ ἀνώνημη
 ζωῆ σὲς μεγάλες πόλεις συνθλίβει
 κατὰ βάθος τὴν προσωπικότητα τοῦ
 νέου, ὥστε νὰ ἀναζητεῖ διέξοδο στὰ
 μακριὰ μαλλιά, στοὺς ἐξωφρενισ-

μούς τῆς μόδας, στὰ μαλακά κι ἀπ' ἐκεῖ στὰ σκληρά ναρκωτικά ὡς τὸ ἔγκλημα.

Ἡ μοναξιά συντείνει κι αὐτὴ στὴ στρωρὴ τοῦ νέου πρὸς τὰ ναρκωτικά. Μοναξιά καὶ ἀδιαφορία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπο, ἢ ὁποῖα περιρρέει κατὰ ἄρθρονο τρόπο τὴν ἀτιμωφαιρα τῶν μεγάλων πώλεων ὠθεῖ καὶ στρέφει πρὸς τὰ ναρκωτικά. Ἡ ἀποξένωση τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, τόσο ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἡ ἀδιαφορία κυνικῆς ὕψης ὠθεῖ τὸ νέο πρὸς ἀντικοινωνικὲς ἐνέργειες. Ἡ ζωὴ μας στὶς μεγάλες πώλεις μᾶς ἔχει γίνει σκληρὴ, γιατί τὰ μάτια μας ἴναι μπιρσομένα ἀπὸ τὴν ἀπληστία καὶ τὴν ἀδιαφορία στεγνὰ ἀπὸ δάκρυα, γιατί ἡ καρδιά μας εἶναι φοβισμένη καὶ πεινασμένη γιὰ τρυφερότητα, καλοσύνη καὶ ἀγάπη, γιὰ συμπόνια καὶ ἀνθρωπιά, ἀλτρουισμό καὶ φιλία. Ποτὲ οἱ ἄνθρωποι σὲ καμιάν ἄλλη ἐποχὴ δὲν ἦταν τόσο φτωχοὶ ἐσωτερικά, τόσο ἔρημοι, τόσο ἀπομωνωμένοι μέσα στὴν μοναξιά τῶν μεγάλων πώλεων.

Ἡ περιέργεια ἐπίσης εἶναι ἕνας σπουδαῖος παράγοντας ὁ ὁποῖος στρέφει τοὺς νέους πρὸς τὰ ναρκωτικά. Αὐτὴν τὴν ἐκτρέφουμε πιστήτως μὲ τίς δῆθεν διαφημίσεις μας, οἱ ὁποῖες ἀντὶ νὰ εἶναι ἀνασταλτικὲς κατανυτῶν συνήθως ἐρεθιστικὲς τῆς περιέργειας ποὺ ὠθεῖ στὸ νὰ δοκιμάσουν τὰ ναρκωτικά. Πρόκειται γιὰ τὴν περιέργεια, ἀδυναμία αὐτῆ, ποὺ κλείνει μέσα της μιὰ μεγάλη παραπλανητικὴ δύναμη. Ἀπὸ περιέργεια κλπνίζει ὁ νέος τὸ πρῶτο του τοιγάου ὄπιον. Ἡ περιέργεια κάνει τὴν ἐμφάνισή της παντοῦ καὶ δὲ διστάζει νὰ ἐμφυλοχωρήσει κι ἐκεῖ ὅπου μορεῖ νὰ προκαλέσει καὶ τὸ ἀνεπινοῦθατο. Ἡ ἀνθρώπινη αὐτὴ ἀδυναμία κρατᾷ τὸν ἄνθρωπο δεμένο στὸ πτεγμαῖο, στὴν ἐπιφάνεια, στὴν ἔξω ἀπὸ τὴν οὐσία τῶν πραγμάτων. Τὸν κάνει ἔρμαιο κάθε εἴδους ἐρεθισμοῦ

καὶ τὸν παρασέρνει στὴν ἄβυσθὸν σέξου καὶ ἐνέργεια. Ὁ ἔρημος ὑπόκειται πολὺ σ' αὐτὴν τὴν τάση τοῦ ἀνθρώπου. Ἐδικοτέρο ὁ νεοἑλληνας βλέπει πρὸς τὴν ἀρνητικὴ πλευρὰ αὐτῆς τῆς τάσης. Ζητᾷ ἔντονα τὴν ἐντίπωση, τὸ θῆρυβο. Συρόμαστε φοβερὰ ἀπὸ τὴν περιέργεια γιὰ νὰ μάθουμε κάποιο μυστικὸ ποὺ δὲν ἔχει σκοπὸ καὶ νόημα γιὰ μᾶς καὶ καμιά συνάρτηση γιὰ τὴ ζωὴ μας. Δυστυχῶς ἔχομε πολὺ ἀναπτυγμένη τὴν περιέργεια τῆς ἐπιφάνειας. Δὲν διαπαιδαγωγούμε καὶ δὲ διαπαιδαγωγηθήκαμε στὴ θετικὴ πλευρὰ τῆς περιέργειας, γι αὐτὸ καὶ εἴμαστε θλιβερὰ φιλοπεριεργοὶ στὴν πιὸ ἀρνητικὴ πλευρὰ της. Μ' αὐτὸ τὸ νόημα ποὺ μᾶς κατέχει ἡ περιέργεια καὶ κυρίως τὸν ἔρημο ποὺ θέλει νὰ ἀποχτήσῃ τὴ δική του πείρα, τὸν στρέφει πρὸς τὰ ναρκωτικά.

Κοντὰ στὴν περιέργεια βροίσκεται κι ἕνας παράγοντας, ὁ ὁποῖος στρέφει τὸ νέο, τὸν ἔρημο πρὸς τὰ ναρκωτικά. Κι αὐτὸς εἶναι τὸ λεγόμενο φιλότιμο νεοελληνικῆς ὕψης, ποὺ σημαίνει ἐτὴν ἀναζητήση τοῦ καλακευόμενου εἰδώλου μας στὰ μάτια τῶν τριγυρινῶν μας». Μιὰ αἰτία κι αὐτὴ ποὺ ὠθεῖ τὸ νέο, τὸν ἔρημο νὰ κατρίσει «τσιγαυλίκι», δηλαδή τσιγάρο ὅπιον ἢ νὰ πάρεῖ μαριχουάνα γιὰ νὰ μὴ ὑστερήσει κι αὐτὸς καὶ μένει πίσω, κάτι ποὺ δὲν εὐδὸ ἐπιτρέπει τὸ λεγόμενο «φιλότιμο» του, νὰ μὴν ἀνταποκριθεῖ στὴν προσφορά καὶ στὸ νταΐλκι, γιατί σ' αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει ξεπέσει ἡ ἔννοια τοῦ φιλότιμου.

Κι ἀκόμη στρέφονται πρὸς τὰ ναρκωτικά πρόσωπα μειωμένης ἠθικῆς ἀντίστασης, μειωμένου ἀνδρισμοῦ. Μέσα στὴν κοινωνία τῆς εὐμάρειας καὶ τῆς ἀπληστίας, τῆς κατανάλωσης καὶ τῆς ἀρθροσίας, τῆς καλοτέρασης καὶ τῆς ἀνοχῆς, ἡ χρῆσι τῶν ναρκωτικῶν ἔγινε γελοῖος διεστραμμένος σνομπισμός. Ἡ εὐμάρεια ποὺ ἤρθε, εἰσέλασε ἀπὸτο-

μα ὀριζόντια καὶ κάθετα στὸν τόπο μας, γεννᾷ πολλὰ τὰ ἀντικοινωνικά. Ἡ εὐμάρεια ὀδηγεῖ πολλὲς φορές στὴν τρέλλα» λέγει μιὰ λαϊκονικὴ παροιμία ἢ «στὸ βαρὺ μεθύσι». Κι ἀκόμη παραστατικὰ μᾶς πιστοποιεῖ τὸ κακὸ μιὰ παιωνικὴ παροιμία, πὸς «ἡ εὐμάρεια δημιουργεῖ τὰ παιωνικά». Οἱ παροιμίες τῶν λαῶν καὶ τὰ γνωμικά τους εἶναι ἀποκροστικὰ, λογιμένη πείρα ζωῆς αἰῶνων, ἡ φιλοσοφικὴ σκέψη τους. Ἡ ἀρθροσία καὶ ἡ εὐμηνία στρέφουν ἐξαιτίας τοῦ ἄγχους ποὺ δημιουργοῦν, πρὸς τὰ ναρκωτικά, γιατί μᾶς λείπουν οἱ ἐσωτερικὲς ἀντιστάσεις τοῦ μέτρου ὥστε ν' ἀντέξομε τὴν εὐμάρεια καὶ τὴν καλοτέραση, ποὺ μᾶς καλλιεργεῖ τὴ φιληδονία, αὐτὴ ποὺ ὑποβοηθεῖ τὴ στρωρὴ πρὸς τὰ ναρκωτικά. Ἡ κατανυλωτικὴ καὶ τῆς ἀπληστίας κοινωνία μας ἐμπορικοποίησε τὰ πάντα, τὰ ἔκανε προϊόντα ἐμπορεύσιμα μέσα σὲ μιὰ κοινωνία ποὺ εἴποτε δὲ θεωρεῖ ἐνάισχιντο, ἀρκεῖ αὐτὸ νὰ φέρνει κέρδος.

Κι ἀκόμη στρέφουν εὐκόλα πρὸς τὰ ναρκωτικά ἡ ξέρφρηνη τάση ποὺ μᾶς κατέχει γιὰ ἀπύλαση, ὁ ἔντονα ἀναπτυγμένος ἠδονισμός, ὁ ἐκχιδαῖσμός τοῦ ἔρωτα, ἡ ἀπόλυτη ἔλευθερία καὶ ἡ ἀποπροσωποποίηση τοῦ σέξ ὡς τὴν παμμειξία. Τὸ κακὸ τῶν ναρκωτικῶν τὸ ἀπλώσαν πολὺ «οἱ μιλήτριες» τοὺς ὁποῖους μιὰ διαστρεβλωμένη φιλολογία ἐπιχειρήσει νὰ τοὺς παρουσιάσει ὡς ἀναμωρφοτέες τῆς κοινωνίας. Κατόπιν οἱ «χίτες» μιὰ κατηγορία ἄνεργων καὶ πολλοὶ ψευδοδιανοούμενοι καθὸς κίμερικοὶ «αστέρες» τοῦ κινηματογράφου, ποὺ σβήνουν χωρὶς ν' ἀρήσουν οὔτε τὸ ἐλάχιστο ἴχνος στὸ διάβη τους, παρακινοῦν ὅμως στὴ μίμησή

Ἐμμητισμός εἶναι κι αὐτὸς μιὰ αἰτία ἢ ὁποῖα στρέφει τοὺς νέους πρὸς τὰ ναρκωτικά. Πιὸ ἔντονα συναντιέται ἡ τάση γιὰ μίμησι μέρου στὰ μέλη τῶν διασημῶν ὀμάδων, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν ὀμάδων καὶ

λαών άκόμη. Η μίμηση διευκολύνει πολύ στο να άκολουθεί κανένας και στο να υπακούει. Τη μίμηση τη συναντούμε πολύ παντού σε κάθε άνάληψη κοινωνικού φαινομένου και κυρίως σε εκείνα τα φαινόμενα που κλείνουν μέσα τους την έξομοίωση, όπως και στο φαινόμενο των ναρκωτικών. Η μίμηση παίζει σαν ήλιο έναν σπουδαίο ρόλο. Ο νέος μιμείται, δε θέλει να μείνει έξω από το παιχνίδι. Γι αυτό και όταν κάτι γίνει μόδα είναι πολύ δύσκολο να καταπληρωθεί. Η μόδα δεν έχει τίποτε το λογικό, ούσιαστικό της γούστου ή παραλογισμού. Η μόδα είναι μια χωρίς περίσκεψη μίμηση. Μια μίμηση που ξεαπλώνεται σαν την πιο δυνατή επιδημία και στην περίπτωση μας πολύ επικίνδυνη. Κάτι το σχεδόν άκατακίνητο.

Εδειχάρω κλίμα στρεφής προς τα ναρκωτικά δημιουργεί ή σε μεγάλο βαθμό χαλάρωση του οικογενειακού θεσμού. Το πνεύμα της εποχής μας είναι αντιοικογενειακό, γιατί αυτό και ή πλούσια οικογενειακή παράδοση, που ήταν ανασταλτική δύναμη του κακού, όλο και αφανίζεται. Δεν είναι πια ή οικογένεια κοινωνική άγωγή κοινωνικών άρετων. Δεν προσφέρει πολλές φορές τίποτε το επικοδομητικό, εκτός από τις υποχρεώσεις της. Η δυσαρμονική άτμόσφαιρα, που κυριαρχεί μέσα στην οικογένεια, στρέφει τα παιδιά στη φυγή από το σπίτι κατά πρόωγο και επικίνδυνο τρόπο. Μια φυγή και εγκατάλειψη της οικογενειακής έστιας, που ώθει προς την άληθεια με όλα τα επακόλουθά της

ώς τα ναρκωτικά κλπ. παρόμοια και συμπαραμαρτούντα αυτής της κατάστασης.

Ο πατέρας σήμερα έχασε το κύρος του και την αυθεντία. Η απώλεια αυτή σημαίνει σύγχρονα και άπώλεια της αυθεντίας και της έξουσίας κάθε άρχης. Η έσοπέδωση σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής παιδιών και γονέων δείχνει την άδυνατισμένη δραστηριότητα ή την άρραπισμένη παιδαγωγική επίδραση των γονιών. Η αυθεντία των γονιών χάθηκε γιατί γονείς και παιδιά έρριξαν από το είσω. Σε μερικές περιπτώσεις με τίση να προχωρήσαμε και πιο κάτω, γιατί όλο και χάνεται ή παιδαγωγική δραστηριότητα των γονιών. Ο πατέρας στην κοινωνία της άρριονίας και της άνοχής έχει γίνει ή τραγικότερη μορφή της σύγχρονης οικογενειακής ζωής. Η μορφή του πατέρα πεθαίνει κάθε ήμέρα τη δουλονούν οι γιοί του, τα ίδια τα παιδιά του. Στα γεγονότα του Μαΐου στο Παρίσι το 1968 διάβιζε κανένας στους τοίχους του QUARTIER LATIN το λακωνικότερο σύνθημα που μέσα του έκλεινε πολλά, και σήμερα άκόμη περισσότερο, «PAPA PUE» «Ο πατέρας βρωμά, μυρίζει». Το σύνθημα επεκτείνεται σε όλη την ώριμη γενεά. Η έννοια της οικογένειας όλο και αφανίζεται, χάνεται στα βάθη του υποσυνείδητου. «Α! λησμόνησα κάτι, να κάτι που ίσως έλειπε. Και σκεπτόμουν ποιό ήταν αυτό που άπουσίαζε. Συλλογίσθηκα, συλλογίσθηκα και έπειτα τό βρήκα: Ήταν ο πατέρας και ή μά-

να, αυτό ήταν που έχω λησμόνησει, που έχω ξεχάσει. Ναι, σκέφθηκα, έτσι είναι, ήταν ρωσικά να μη θυμώμαι».

Από την κοινωνία της εφάρειας προχωρήσαμε προς μιά άλλη μορφή κοινωνίας, προς την κοινωνία της άνοχής. Η άνοχή που παρητηρείται από μέρος της ώριμης γενιάς και πέρα από κάθε ήριο και πέπον υποχώρησή της απέναντι των κάθε άλόγιστων απαιτήσεων και επιθυσιών των νέων είναι μιά αίτια που στρέφει προς τα ναρκωτικά, προς τον άργό θάνατο. Είναι κάτι που σεεί στις ρίζες και στα θεμέλιά του το κοινωνικό οικοδόμημα με όλους τους βασικούς θεσμούς της δομής του. Και πρώτα το βασικό κοινωνικό κώταρο, την οικογένεια και ύστερα απλώθηκε αυτό το πνεύμα σε όλα τα πεδία και τις έξουσίες, ως το ίδιο το κράτος. Κάνανε λάθος όρισμένα ήρια ή άνοχή είναι έλευθερία. Πέρα από όρισμένα ήρια ή άνοχή δεν είναι ρωσική συνέπεια της έλευθερίας, παρά είναι μιά σοβαρή άπειλή και ένας έσχατος κίνδυνος εναντίον της... "Όσο περνά ο καιρός και ξεκαθαρίζουν τα πράγματα, ο ήρος «κοινωνία της άνοχής» κιναντά ξνας εγρημισμός. Τπάρχει ο κίνδυνος, είτε ένας σαρός των κοινωνικών φαινομένων της εποχής μας ή Τταλός GEORGEO POTTO να ανακαλύψουμε μιά ήμέρα, όταν πια θα είναι άργά, πως από μιά δήθεν κοινωνία της άνοχής» δε δημιουργήσαμε τίποτε άλλο, «παρά έναν μεγάλο... όίκο άνοχής».

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

Είναι δύσκολο να προσδιορίσουμε την εποχή που άρχισε ο άνθρωπος να ενδιαφέρεται για την υγεία των ζώων. Ο πρωτόγονος άνθρωπος όταν ζούσε ακόμα στις σπηλιές, τρέφονταν με καρπούς και σάρκες ζώων. Βρέθηκαν εργαλεία πέτρινα, στην αρχή ακατέργαστα και μετά επεξεργασμένα που χρησιμοποιούνταν για να επιτίθεται και να φονεύει τα θήματά του.

Η μεγάλη κατάκτησή του ήταν όμως η φωτιά που του επέτρεψε να κοιμάται στο ύπαιθρο γιατί έτσι δεν φοβάται τώρα τα άγρια αρπακτικά ζώα που δεν πλησίαζαν την φωτιά. Δεν υπάρχουν ακριβείς ενδείξεις από τότε ακριβώς άρχισε να εξημερώνει τα κατοικίδια ζώα. Είναι βέβαιο όμως ότι η εξημέρωση των ζώων άλλαξε τη ζωή του πρωτόγονου ανθρώπου. Ξέρουμε από το στάδιο του κυνηγού και στράφηκε προς την ποιμενική ζωή.

Έχοντας στην κατοχή του τα εξημερωμένα πλέον ζώα άρχισε να τα χρησιμοποιεί για τις μεταφορές, για να του δίδουν το γάλα, το κρέας και γενικώς τα ζωϊκής φύσεως προϊόντα, για την καλλιέργεια της γής κλπ

Είναι πιθανό πολλά πράγματα να μνησθήκε και από τις κινήσεις των ζώων για την επιβίωσή του. Π.χ. είδε τον λύκο να πετάει πέτρες στους εχθρούς του ή να σπάζει καρπούς που είχαν σκληρό περίβλημα, τους κάστρος να κτίζουν την κατοικία τους κοντά στις λίμνες, τα πτηνά να χτίζουν τη φωλιά τους, είδε τα κερασφόρα ζώα να αμύνονται με τα κέρατά τους. Έτσι άρχι-

σε να κατασκευάζει εργαλεία από τα υπολείματα των οσκελών τους. Είναι πιθανό επίσης ο ιστός της αράχνης να χρησιμοποιήθηκε σαν υπόδειγμα στις γυναίκες για να μάθουν την ύφανση. Ο άνθρωπος τώρα που έχει σύντροφο τα εξημερωμένα ζώα

Κων)ντίνου Βλάχου όμοτίμου καθηγητού τῆς Κτηνιατρικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ.

αφήνει τις σπηλιές και χτίζει συνωκισμούς κοντά σε λίμνες, ποταμούς και θάλασσες.

Τα πιο παλιά από τα κατοικίδια ζώα που πλησίασαν τον άνθρωπο και εξημερώθηκαν είναι ο σκύλος πριν από 8.000 χρόνια Π.Χ., ακολουθήσε η αίγα πριν από 6.000 χρόνια Π.Χ., ακολουθεί το πρόβατο πριν από 4000 χρόνια έρχεται μετά ο χοίρος, τα βοειδή και τέλος το άλογο που στην αρχή στον παλαιολιθικό άνθρωπο χρησιμοποιήθηκε για τροφή και μετά σαν μεταφορικό μέσο.

Στη νεολιθική εποχή ο άνθρωπος άρχισε να ενδιαφέρεται για την υγεία των ζώων του που τα είχε απολύτη ανάγκη για την επιβίωσή του.

Από διάφορα ευρήματα σε απολιθωμένα οστά βγαίνει το συμπέρασμα ότι είχαν αρχίσει να γίνονται επεμβάσεις σε ατυχήματα. Αυτό είναι σημείο ότι ο πολιτισμός είχε προχωρήσει όπως π.χ. στη Μεσοποταμία, την Αίγυπτο, το Ελαμί (σημερινή Περσία). Ο πολιτισμός την εποχή

εκείνη (5.000 π.χ.) φαίνεται ότι ήρθε στις περιοχές των Νοτιοδυτικών ακτών της Ασίας, στα νότια της Ρωσίας, στην Αίγυπτο, το Αργεντινιό κτλ.

Οι Σουμέριοι και οι Βαβυλώνιοι π.χ. είχαν Ιατρούς και Κτηνιάτρους για τα ζώα, με ειδικότητες. Αλλά οι ειδικοί αυτοί ήταν κάτω από την επήρεια της θρησκείας και των μύθων και οι περισσότερες θεραπείες γινόταν με εξορκισμούς και τα μύμακα δινόταν όχι για θεραπεία της ασθένειας αλλά για να τρομοκρατήσουν τα δαμόνια που πίστευαν ότι έφεραν την ασθένεια. Από την προϊστορική Ελλάδα ξέρουμε ότι οι Κρήτες που φημιζονταν σαν οι καλύτεροι θαλασσοπόροι βρισκόνταν σε στενή επαφή με την Αίγυπτο. Ο Μινωικός πολιτισμός του 16ου αιώνα βρίσκεται στο ζενίθ της προόδου. Οι Αιγύπτιοι παραδέχονται ότι στην Κρήτη όφειλαν ορισμένες ιατρικές συνταγές και διανείζονταν από αυτούς θεραπευτικά και αρωματικά φάρμακα.

Η Δωριζή εισβολή που έγινε τον 11ο — 12ο π.Χ. αιώνα ανέκοψε την πρόοδο στην Ιατρική και Κτηνιατρική. Η ανάμιξη όμως των λαών δημιουργήσε στη συνέχεια έναν καινούργιο πολύ υψηλότερο πολιτισμό. Από εδώ και πέρα ο Ελληνικός πολιτισμός είναι εκείνος που ανέδειξε την Ιατρική επιστήμη σε μεγάλο βαθμό. Η ιατρική επιστήμη για τον άνθρωπο και τους ζωϊκούς του συντρόφους αρχίζει να απαλλάσσεται από την επίδραση της θρησκείας και τους εξορκισμούς των μάγων. Ο

Έλληνες ιατροί απόδιδαν πλέον την καταγωγή της στον Ασκληπιό. Απορρίπτονται τη θρησκευτική βοήθεια και τοποθετούν την ιατρική σε φιλοσοφική βάση.

Δημιουργούνται οι περίφημες σχολές της Κω, της Κνίδου, του Κράτωνος στην Ιταλία και του Ακράγαντα στη Σικελία που κατοικούνταν από Ελληνικό Πληθυσμό.

Στην Κώ ο Ιπποκράτης ο περιφημότερος ιατρός της αρχαιότητας, επηρεασμένος από τη διδασκαλία του Πλάτωνα που ήταν σύγχρονός του, παραδέχονταν ότι ο άνθρωπος εξελίσσεται και σιγά - σιγά ανυψώνεται προς τους θεούς και δεν κατ'έχονταν να ασχοληθεί με την ιατρική των ζώων. Τον διαδέχεται ο Αριστοτέλης ο οποίος ήταν γιός του Νικομάχου, του ιατρού της οικογένειας του βασιλιά της Μακεδονίας Αμύντα του Β', πατέρα του Φιλίππου του Β'.

Ο Αριστοτέλης έζησε το 384 - 322 και θεωρείται και σήμερα ακόμη η μεγαλύτερη επιστημονική ιδιομηνία των αιώνων. Ο πατέρας του, που υπηρέτησε στη Πέλλα, πριν πτείλει τον Αριστοτέλη στη Σχολή του Πλάτωνα τον έδιδε Ανατομία. Κοντά στον Πλάτωνα εμάθητεψε επί 20 χρόνια.

Ο Αριστοτέλης σαν γιός ιατρού και μαθητής του μεγάλου φιλοσόφου Πλάτωνα, ποτέ δεν απορρίπτεσε που έπρεπε να κλίνει: στην ιατρική ή στην φιλοσοφία και τα δυό είχαν γίνεν διώματα.

Συγγένερωσε πολλές γνώσεις και παρατηρήσεις που έγιναν για τον θησαυροί πληροφοριών. Με τη βοήθεια των μαθητών του συνέλεξε στοιχεία από το ζωικό και φυτικό βασίλειο από τις χώρες του Αιγαίου και έκτισε τις πρώτες επιστημονικές συλλογές ζώων και φυτών. Όπως γράφει ο Πλίνιος, ο Μ. Αλέξανδρος είχε διατάξει τους κυνηγούς του και τους δασοφύλακες αλλά καινού αρχιτέκτονα που του έδωκε το

τους αλιείς ακόμη να προμηθεύουν τον Αριστοτέλη κάθε είδος πληροφοριών που ζητούσε. Ο Αριστοτέλης πίστευε ότι σε όλα τα φυτικά αντικείμενα υπάρχει μέσα τους κάποιο θιαίμα και αν κυνείς περιρροναί τα κατώτερα όντα περιρροναί τον εαυτό του. Η φύση αυτή έχει πολύ νόημα για την εξέλιξη των όντων. Ταξινομεί το ζωικό βασίλειο σε έναιμα και άναίμα που αντιστοιχούν προς τα σπινδιωτά και τα ασπίνδιλα. Τα έναιμα είναι οι ιχθείς, τα αμρίδια, τα πτηνά, τα θηλαστικά.

Περιγράφει με σαφήνεια και νόμια της ήβης, σύλληψης, εγκυμοσύνης, έμτρωσης, κληρονομικότητας, επίσης περιγράφει την αποδημία των ζώων, τις ασθένειές τους με τις θεραπείες και τις χειρουργικές επεμβάσεις.

Δίδει μια θαυμάσια περιγραφή των μελισσών. Ο Αριστοτέλης περιγράφει με λεπτομέρειες την αναπαραγωγή των ζώων, τις συνήθειές τους και θαυμάζει τον τρόπο με τον οποίο η φύση πετυχαίνει την διαιώνιση των ειδών. Θεωρεί τον πύθησαν ενδιείωση μορφή μεταξύ ανθρώπου και των άλλων θηλαστικών που συμφωνεί με τη θεωρία του Δαρβίνου που διατυπώθηκε μετά από χιλιάδες χρόνια. Στον τόμο του «**Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ**», παρά την έλλειψη των σημειώνων μέσωσ ερεύνης, το αξιοθαύμαστο αυτό έργο του Αριστοτέλη παρουσιάζεται ως το μεγαλύτερο έργο της Ελλάδος του 4ου αιώνα και θεωρείται ο δημιουργός της Συγκριτικής Ανατομίας της Ιατρικής Επιστήμης.

Ο Δημόκριτος ο περίφημος θεμελιωτής της Ανατομικής θεωρίας έγραψε μεταξύ άλλων και Ανατομική των ζώων.

Στους Ρωμαϊκούς χρόνους ο Γαληνός (το 131 - 201 μ.Χ.) ήταν ο διασημότερος ιατρός της περιόδου αυτής. Ήταν γιός ενός Περγαμηνού και τους δασοφύλακες αλλά καινού αρχιτέκτονα που του έδωκε το

όνομα Γαληνός για τον ήρεμο και γαλήνιο χαρακτήρα του.

Σπούδασε την Ιατρική στην Κύπρο, Ελλάδα και Αλεξάνδρεια. Εξάσκησε το επάγγελμα για ένα διάστημα στη Ρώμη. Ήταν πολυγλωσσώτατος όπωσ και ο Αριστοτέλης. Από τα 500 συγγράμματά του σώθηκαν τα 118. Πρώτοφερε σημαντική συμβολή στην Ανατομία. Πρώτος υπόδειξε ότι η καρδιά απουσπόμενη μπορεί να εξακολουθεί να πάλλεται και έξω από το σώμα. Ίδρυσε την Πειραματική Νευρολογία. Διάκρινε το συμπαθητικό σύστημα και αναγνώρισε τα 7 από τα 12 ζεύγη νεύρων του εγκερφάλου. Επειδή υπαγορεύονταν η ανατομία στον άνθρωπο έκαμε τις μελέτες του πάνω σε ζώα και έβγαλε συμπεράσματα από μελέτες σε πιθήκους, αγελάδες, σκύλους και χοίρους.

Στη Βυζαντινή αυτοκρατορία ασχολήθηκε με την ιατρική και την κτηνιατρική ο Ορειβάσιος της Περγάμου (325 - 408 μ.Χ.)

Ο Αλέξανδρος ο Τραλλιανός (525 - 605 μ.Χ.) ασχολήθηκε κυρίως με την ιατρική του ανθρώπου.

Στην εποχή του 4ου αιώνα μ.Χ. εκδίδονται τα ιππιατρικά που συγκεντρώνουν όλες τις μέχρι τότε γνώσεις της κτηνιατρικής των Ελλήνων, των Αιγυπτίων και Βαβυλωνίων. Τα χειρόγραφα βρίσκονται στη Βιβλιοθήκη του Βερολίνου. Πιθανολογείται ότι τα αντίγραφα οι σταυροφόροι όπιν έγιναν κέραια του Βυζαντινού χωρίς να αποκλείεται όμως ότι τα μετέφεραν στη Δύση και οι Βυζαντινοί μέγροντες στη Δύση λόγω της τουρκικής κατοχής.

Το 1537 εκδόθηκε και μια Ελληνική έκδοση τα ιππιατρικά που πάρθηκε από τα χειρόγραφα του Βερολίνου.

Το 1895 η έκδοση των ιππιατρικών συμπληρώθηκε με χειρόγραφα

η Καίμπριτζ που ήταν κείμενα του ίδιου του Αθηναίου. Τα ιππιατικά είναι συμβολή 15 συγγραφέων. Πραγματεύεται με όλες τις ασθένειες των ζώων και ασχολείται με χειρουργικές επεμβάσεις επί των ζώων. Από τους συγγραφείς ο πιο ξιόλογος είναι ο Αψυρτός. Ο Αψυρτός γεννήθηκε το 300 μ.Χ. τις Κλαυζομενές, της Ανατολικής Ασίας ην πατρίδα τον Αναξαγόρα που ήταν διδάσκαλος, φίλος του Περικλή των Αθηναίων. Έζησε στη Προύσα αι τη Νικομήδεια όπου αφοσιώθηκε την εξάσκηση της Ιατρικής των ζώων. Έγινε αρχίατρος του κτηνιατρικού κλάδου της στρατιάς του Μεγάλου Κωνσταντίνου ο οποίος του πέτυχε μεγάλες τιμές που ισοδυναμούσαν με τιμές στρατηγού εν αιρώ πολέμου.

Ίδρυσε Σχολή ιππιατρικής με πολλούς μαθητές. Δεν έγραψε κανένα σύγγραμμα. Κατά τη συνήθεια της εποχής εκείνης το έργο του παρουσιάζονταν σαν επιστολές που απευθύνονταν σε ανώτερους αξιαξιωματικούς, κτηνιάτρους και φίλους. Είχε κληθεί βασικά σε όλες τις πτυχές της ιατρικής επιστήμης. Περιγράφει πολλές μορφές επειβάσεων. Δεν θέλησε όμως να ασχοληθεί με την ιατρική του ανθρώπου.

Στα χειρόγραφα του εμφανίζεται ότι συνέγραψε 121 πρωτότυπες πραγματείες. Οι διάφοροι σχολιαστές ανά τον κόσμο τον χαρακτηρίζουν σαν πατέρα της Κτηνιατρικής τέχνης.

Άλλοι ειδικοί που ασχολήθηκαν με την Κτηνιατρική επιστήμη κατά τη Βυζαντινή εποχή είναι ο Πελαγόνιος, ο Ιεροκλής (400 μ.Χ.) ο Εύμελος. Όλοι αυτοί ήταν συνεργάτες στα «Ιππιατικά». Το επιστημονικότερο έργο της εποχής ήταν το εγχειρίδιο του Φαβελίου Βεγγίσιου (5ος αιώνας μ.Χ.) Το διβλίο αυτό ίδρυσε την κτηνιατρική επιστήμη και έμεινε ανθεντία μέχρι την Αναγέννηση.

Από όλους αυτούς ο Ιπποκράτης, ο Αριστοτέλης και ο Γαληνός είναι εκείνοι που έδωσαν τις βάσεις της Ιατρικής επιστήμης.

Ο Φιθίος Βεγέτιος χρησιμοποιήσε τα γραπτά όλων των Ελλήνων ιππιάτρων του Βυζαντίου και προπαντός του Αψυρτού. Το έργο του Βεγέτιου είναι το τελευταίο σύγγραμμα που μπορούμε να πούμε ότι κείμενα ανακεφαλαίωση των κτηνιατρικών γνώσεων όλων των εποχών της αρχαιότητας.

Οι Ρωμαίοι δεν πρόσθεσαν τίποτα στην ιατρική των Ελλήνων αλλά ο Βεγέτιος συνέλεξε τα κτηνιατρικά χειρόγραφα των Ελλήνων και έγραψε τα περί την ιατρική των ζώων. Το διβλίο του Βεγέτιου μεταφράσθηκε σε όλες τις γλώσσες και αποτέλεσε τον οδηγό της Αναγέννησης. Στην πραγματικότητα όμως δεν είχε να επιδείξει παρά την αξία του Ελληνικού πνεύματος.

Όταν οι Άραβες κατέλαβαν τη Μικρά Ασία βρήκαν τον Ελληνικό πολιτισμό σε πλήρη ακμή. Η Αντιόχεια, η Βηρυτός και άλλες πόλεις ήταν σπουδαία πνευματικά κέντρα. Οι Χαλίφες πλήρωναν τεράστια τσάγια να μεταφραστούν τα Ελληνικά κείμενα. Στους Άραβες μπορούμε να πούμε ότι χρωσταίμε τη διάσωση των αρχαίων κειμένων των Ελλήνων και των Βυζαντινών και τη μετάδοσή τους στη νική Ευρώπη.

Με την Αναγέννηση η κτηνιατρική επιστήμη παρουσιάζει μεγάλη εξέλιξη και από τον 17ο αιώνα αρχίζει σε όλη την Ευρώπη να συζητείται η ίδρυση Κτηνιατρικών Σχολών για την εκπαίδευση των κτηνιάτρων και την αντιμετώπιση των ζημιών από τις ασθένειες. Η εξάπλωση των μεταδοτικών νοσημάτων όπως η λύσσα, η ευλογιά, η πανώλη, η ψώρα, ο άνθρακας, ο αρθρικός πυρετός, τα παρασιτικά νοσήματα κτλ. που μεταδίδονται και στον άνθρωπο έγιναν αιτία να ζητηθεί

επείγοντος η ανέγερση κτηνιατρικών σχολών. Από τον 15ο μέχρι 18ο αιώνα οι επιζωοτίες λυμαίνονταν όλες τις χώρες της Ευρώπης. Ξίζει να σημειωθεί τον 18ο αιώνα (1745 - 1749) μόνο στη Δανία την Ολλανδία από την πανώλη θύλακων πέθαναν 480.000 άνθρωποι.

Έτσι άρχισε η αλλητάλληλη συ Κτηνιατρικών Σχολών σε όλα τα κράτη

— Στη Λωών το 1763 ιδρύθηκε η πρώτη Κτηνιατρική Σχολή

— το 1766 στο πρώιμο Παρίσι ο ALFORT

— το 1771 στο ΓΥΤΡΙΝ

— το 1777 στη Βιέννη

— το 1781 στη Αρέσδη

— το 1784 στη Καρλσρούη

— το 1790 στο Μόναχο

— το 1790 στο Βερολίνο

— το 1862 στη Γλασκώδη

— το 1773 στη Κοπεγχάγη

— το 1857 στη Μαδρίτη

— το 1775 στην Ελβετία

1836 στο Βέλγιο, στην Ολλανδία

το 1806, στην Τουρκία το 1811

Ρωμανία το 1855, στη Γιουγκοσλαβία

το 1936, στη Βουλγαρία το 1894,

στη Ρωσία το 1803, στην Αίγυπτο

το 1828, στις ΗΠΑ το 1855 και στην Ελλάδα το 1857

ιδρύθηκε η πρώτη κτηνιατρική σχολή στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

της Θεσσαλονίκης.

Με τη γρήγορη βελτίωση των ζώων που κατούφει με την εφαρμογή των σύγχρονων μεθόδων αναπαραγωγής όπως η Τεχνητή Σπερματέγχυση, μεταμόσχευση των εμβρύων τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο σχεδόν τα κράτη απόκτησαν μεγάλη αξία με υψηλές αποδόσεις. Έτσι για την προστασία της υγείας των μεγάλων αριθμών των Κτηνιατρικών ζώων σε όλα τα κράτη και παραπάνω κτηνοτροφικά προσημμένα, νει συνεχώς.

Λίγα Λόγια γιά τά φάρμακα

«Ωρφέειν ή μή θλάπτειν» έλεγε ό Ιπποκράτης πρίν δύο χιλιάδες περίπου χρόνια στους μαθητές του. Είναι ένα ρητό πού ισχύει περισσότερο από κάθε τι άλλο στην καθημέρια ιατρική πράξη και προπαντός στην χορήγηση των Φαρμάκων (Φ). Είναι περιττό νά πούμε ότι πρέπει νά χορηγούνται τά Φ. πού πρέπει, όταν πρέπει, όπως πρέπει και όσο πρέπει.

Χρήσιμα και αποτελεσματικά Φ. είναι λίγα. Ξεχωρίζουν τά αντιβιοτικά, τά εμβόλια, οί ορμόνες, οί βιταμίνες, οί ορμόνες κ.τ.λ. πού έχουν ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΡΑΣΗ. Και τά παντίπωνα, τά ηρεμιστικά, αντισπασμωδικά, ναρκωτικά πού έχουν ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ.

Στήν χώρα μας κυκλοφορούν άσχετες χιλιάδες Φ. πού τά περισσότερα είναι τα ίδια μέ άλλο όνομα και πάρα πολλά τελείως άχρηστα. Αυτή ή πληθώρα από τά Φ. προκαλεί σύγχυση και στους γιατρούς και στον κόσμο, γιατί θά κάναμε πολύ καλύτερα τήν δουλειά μας μέ πολύ λιγότερα ίσως 250 περίπου::: Στήν χώρα μας γίνεται κάθε χρόνο μία δαπάνη περίπου 20 δις δραχμές γιά Φ. Τά αντιβιοτικά είναι επάξια στην πρώτη θέση μέ 5 δις, 1 δις γιά αντιβιοτικά σιρόπια, 160 εκατ. γιά αντιεμφρετικά, 130 εκατ. γιά αντιδιαρροϊκά κ.τ.λ. Είναι λοιπόν γνωστό ότι γίνεται υπερκατανάλωση χωρίς λόγο, αφού γνωρίζουμε ότι ή άσκοπη χρήση τους είναι επιζήμια, και αλέθρια ίσως γι' αυτόν πού τά παίρνει.

Ποίοι νά είναι άραγε οί λόγοι τής υπερκατανάλωσης;

α. Η υπερεκτίμηση πού έχει ό άνθρωπος γιά τά Φ. Γιά παράδειγμα τά αντιβιοτικά όταν χρησιμοποιούνται σωστά είναι σωτήρια μέ αποτέ-

λεσμα νά αποκτήσουν ρήμη ότι θεραπεύουν κάθε νόσο άσχετα μέ τήν αιτιολογία τής.

β. Η έμνηνη τάση κάθε άνθρωπου γιά τήν μαγεία και ή πίστη ότι κάθε ασθένεια μπορεί να θεραπευτεί με εξωτερικά μέσα.

γ. Η ασφάλεια υγείας. Ο ασφαλισμένος ζητά επίμονα να κάνει χρήση του δικαιώματός να παίρνει Φ.

Γουσόπουλου Σταύρου ιατρού, και Γουσόπουλου Νικολάου φοιτητού ιατροχειρουργικής

αφού πληρώνει κάθε μήνα γι' αυτά. Με αποτέλεσμα οι ασφαλισμένοι να ξοδεύουν πολλά περισσότερα χρήματα για Φ. από τους ανασφάλιστους.

δ. Η χορήγηση Φ. για λόγους κακής εκτίμησης, ανασφάλειας ή καθαρού επαγγελματικού. Σ' αυτές τις περιπτώσεις χορηγούνται άχρηστα Φ.

ΑΝΤΙΒΙΟΤΙΚΑ: Έχουν καταντήσει πανάκεια και χορηγούνται σε κάθε αρρώστεια. Έτσι δίνονται σε κάθε πυρετό, διάρροια, μικροτραυματισμούς, σε λοιμώξεις που σφείλονται σε ιούς, όπως γρίπη, οξεία βρογχίτιδα, ρινορραρυγγίτιδα.

ΒΙΤΑΜΙΝΕΣ: Είναι ουσίες που σε μικρές ποσότητες βρίσκονται στα τρόφιμα (χιλιοστά του γραμμαρίου). Σε ελάχιστες περιπτώσεις πρέπει να χορηγούνται επιπλέον βιταμίνες, όπως στα πρόωρα, σε δυστροφίες, σε ανορεξία, χρόνιες διάρροιας κ.τ.λ. Δυστυχώς όμως παίρνουν: την βιτ. Β για αρθραλγίες, νευραλγίες, βαρηκοΐες κ.τ.λ. την βιτ. Α για

λίθους νεφρών, αμφλοκπίες, δερματίτιδες κ.τ.λ., την βιτ. Κ για έκτερο, αιμορραγικές διαθέσεις κ.τ.λ. την βιτ. Δ σε ανορεξία, νοσήματα στών την βιτ. Ε σε σεξουαλικές διαταραχές. Αυτό γίνεται όταν οι ουσίες αυτές λείπουν τελείως από την τροφή και για τήν πρόληψη από παθολογικές καταστάσεις από τα νεύρα, τα μάτια, αιμορραγίες, τα σπτά, τους γεννητικούς αδένες. Έτσι έχει επικριθεί να δίνονται σε παρόμοιες παθολογικές καταστάσεις που σφείλονται σε άλλα αίτια χωρίς αποτέλεσμα και με κίνδυνο για να προκληθούν τοξικά φαινόμενα από την υπερβολική χορήγηση (υπερβιταμίνωση).

ΑΝΤΙΒΗΧΙΚΑ: Ο βήχας σαν φυσιολογική αντίδραση του οργανισμού σε κάποιο αίτιο δεν πρέπει να καταπολεμάται παρά μόνο όταν είναι πολύ ενοχλητικός όπως στον καρκύτη ή στο άσθμα όπου συνοδεύεται και με δύσπνοια. Σε άλλες περιπτώσεις ή καταπολέμηση βλάπτει αντί να σφείλει.

ΠΑΤΣΙΠΟΝΑ - ΑΝΤΙΠΡΕΤΜΑΤΙΚΑ: Ο πόνος είναι μια αίσθηση που δεν αντέχει ο άνθρωπος αλλά που σύγχρονα είναι προσιδοποιητικό σημείο για παθολογική κατάσταση όπως καλικός νεφρού για λίθο, πόνος στην κοιλία για σκοληκοειδίτιδα, χρόνιοι πόνοι στο επιγάστριο για έλκος στομάχου, πόνος στο αυτί για ωτίτιδα κ.τ.λ. Γι' αυτό είναι χρήσιμο να γίνει πρώτα αντιληπτή ή αιτία και κατόπιν να γίνει αιτιολογική θεραπεία και όχι συμπτωματική που οδηγεί πολλές φορές και σε λάθος διάγνωση. Πρέπει να αποφεύγεται ή λήψη Φ. για τον παρμηκό πόνο γιατί αλίμια και ή α-

σπιρίνη μπορεί να βλαπή.

ΑΝΤΙΨΥΡΕΤΙΚΑ - ΑΝΤΙΕΜΕΤΙΚΑ - ΑΝΤΙΔΙΑΡΡΟΪΚΑ:

Ο πυρετός, ο έμετος, η διάρροια αποτελούν φυσιολογικές αντιδράσεις του οργανισμού σε διάφορα αίτια. Απαγορεύεται η συμπτωματική θεραπεία στις καταστάσεις αυτές λόγω του κίνδυνου υπερθέρμανσης της αιτίας. Σε ελάχιστες μόνο περιπτώσεις και όταν τα συμπτώματα είναι πολύ ενοχλητικά και επικίνδυνα επιτρέπεται η αντιμετώπισή τους.

ΣΤΑΓΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΥΤΗ ΚΑΙ Τ' ΑΤΤΙΑ: Σπάνια, προσφέρουν πραγματική βοήθεια, πιο συχνά βλάπτουν γι' αυτό να αποφεύγονται.

ΟΡΕΚΤΙΚΑ: Δεν υπάρχουν ορεκτικά Φ. Πρέπει να ανακαλύπτεται η αιτία για μια πραγματική ελάττωση της όρεξης και όχι να λαμβάνονται Φ. τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις βλάπτουν.

Συνέχεια από την σελίδα 21

ρες κι ού άλλους απ' τούν καμύ τον.

Κι αν πής για τους μπαξιουφαντζήδες στη Νιάουστα είζειν τούν κισό ήταν καμπόσινοι νοηιάτι, κουντά στού στασιόνι κι τούν Κοιτανό τούν απάνου. "Όπουσ ού Τραϊούς ού Τσαρνοίχας, ού Κινοντουσέλιους κι άλλουνοι, έβθαν απού όλα τά ζαρζαβατικά, άπουσ τά χειμουριάτικα πράσσα, σέλλινα, λάχανα, καρναμπίτσια, σπανάζια, σκουροούλα, κορημιδοούλια γά τούν νταβά, άντινίγια, κουνιά κι μπατζέλια. "Η τά άνοιξιάτικα κι καλοκαιρινά, φασουλάρια για λουδίνιγια, μακιδονίσση, πιτέρχεις, μιλτζιάνεις ντουμαίτες κοινλακινθάρια κι κουλουκίτσια μη λιμόν για πήττα, κουλκινουγούλια κι άλλα. Είχαν ούλίγα γιαστούκια για πρώιμες ντουμίτες κι άγγούργια τά πλείωτερα τάχαν οί Βιργουιπίδοι κι απού κεί έρχουνταν τά πλείωτερα ζαρζαβατικά κι τά σπουρίνγια.

Τώρα δεν υπάρχει κανένας μπαξιουφαντζής στη Νιάουστα. "Όλα τά ζαρζαβατικά τά παλιά τά χρόνια

Λίγα λόγια για τά φάρμακα

ΗΡΕΜΗΣΤΙΚΑ: Πρωταρχικό μέλημα πρέπει να είναι η βελτίωση του τρόπου ζωής και όχι γιατην παραμικρή αιτία η λήψη ηρεμιστικών δισκίων, που έχουν ηθιάσει να είναι τα πρώτα στην κατανάλωση Φ. στον κόσμο, αυτά θα πρέπει να φυλάγονται για ορισμένες περιπτώσεις σαν υποβοηθητικά.

Ετσι τελειώνοντας μπορούμε να πούμε ότι τα περισσότερα Φ. λαμβάνονται χωρίς ιδιαίτερο λόγο. Στην Ελλάδα η ετήσια κατά κεφαλή κατανάλωση Φ. είναι 2500 δοχ. ενώ στην Αγγλία 1200 παρόλο που και εκεί έχει αναγνωρισθή επίσημα η υπερκατανάλωση!! Θα μπορούσε άνευ να περιορισθή η χρήση των Φ. και για άφελος δικό μας και για

την εθνική οικονομία.

Για τον περιορισμό αυτό πρέπει να έχουμε στο νού μας τα παρακάτω:

α. Κάθε Φ. είναι επικίνδυνο.

β. Η χορήγησή του είναι έργο του γιατρού. Να μην ακοίμε τους άλλους γιατί κάθε αρρώστια και κάθε άνθρωπος έχουν την δική τους θεραπεία.

γ. Να αποφεύγουμε την χρήση τους. Στον γιατρό να ρωτούμε μήπως δεν πρέπει να πάρουμε Φ. και όχι να ζητήμε αντιβιοτικά γιατην γρίπη και για άλλες νόσους που δεν κάνουν τίποτε. Καλλίτερος είναι ο γιατρός που δίνει λίγα φάρμακα και όταν πρέπει. Πολλές φορές μια ιατρική συμβουλή αξίζει περισσότερο από το καλλίτερο φάρμακο.

δ. Να αποφεύγουμε την συμπτωματική θεραπεία, να την εφαρμόζουμε μόνο όταν τα συμπτώματα είναι πολύ ενοχλητικά και επικίνδυνα.

Τά ιονάρια

τά κοιθανούσαν στού παζάρι μη τάλουγα. Στά κισμένα στού κελνταρούμι γίνονταν ή λυϊκή άγουρά.

Οί άραμπατζίδοι ήταν πουλλοί τά παλιά τά χρόνια. Είχαν τρανά νταϊνάρια άλουγα απού ράτσα που τάζιθαν οί μονο ή ή διπλό κάρου. Κοιθανούσαν ούτι κι αν απού μπάλες άγχιρον κι μπαμπάκι για τίς φάμπρικες ίσαιμι μπακαλικά σακιά μι άλεύρι κι τέτγια. Πήγαιναν στού στασιόνι τής Νιάουστας τή Βέργια τά Βουδινά του Βαρτοκόπι κι τά χουρηγιά.

Άραμπατζίδοι στη Νιάουστα πριν έρθουν τ' αϊτουκίνητα ήταν ού Τζια μάλης κι ού Κιμαρίτης πουχαν λαντόνια. Κοιθανούσαν τοίς ανθρώπουσ απ' τού στασιόνι στη Νιάουστα δταν έρχουνταν τού τραίνου. Αϊτουκίνοί ήταν οί ταξιτζίδεις τότε.

Τώρα τά λαντόνια τά γλέτουμι μούγγι στούν κινηματόγραφου.

Άραμπατζίδοι τότε στη Νιάουστα ήταν ού Σιούλας, ού Μπατάκης, ού Μπακαλιός, ού Μπατζικός κι άλλουνοι πουλλοί. Αϊτινοι είχαν διπλό κάρου. Τού διπλό κάρου είχειν στη μέση τού όκι ένα μακρο ξύλινο μη ντιγύγιουζ χαλκάδες κι μανέλις κουντά στούν άθουνα πδδιναν τίς άλυσίδεις στού ζέφιμου. Τά χαμοσιμ άπ' τού κάρου ήταν τά γκέμια τού χαμοσιμ που δένονταν μη τού όκι κι τήν πιστιά για νά δασταίε τού κάρου στούν κατήρουρου. Οί άλυσίδεις που τραβοούσαν τού κάρου απ' τίς ντιγύγιουζ μανέλις κρέμονταν σ' ένα μικρο σαμιαράκι κι σκιλονταν στού χαμοσιμ. "Η κάσα απ' τού κάρου ήταν άπου ούξιά μη πάτουμια κι κλιμινές που βγηναν στού διπλό τού κάρου. Στού ντιγύ τά ντιγκάλια πιρνούσαν τίς τραουκουλάντγια μη σιφάνι σιδηρουνιου. Τού μονού τού κάρου είχειν ντιγύ κώλια που σέβηνειν άνημισι τάλουγου κι ζέθουνταν. Τά γκέμια είχαν κι σιδηροσαστό που σέβηνειν στού στόμα για τάλουγου νά τού άδηγουν καλύτρηας.

Ἡ ἐπίδραση τῶν ὑδατοδιαλυτῶν ἀλάτων, τοῦ ἐναλλακτικοῦ νατρίου καί τοῦ βορίου στά ὀπωροφόρα δένδρα

Ἡ βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της Χώρας μας εξαρτάται, σε μεγάλο ποσοστό, από τις αρδευόμενες καλλιέργειες ανάμεσα στις οποίες σημαντική θέση κατέχουν τα ὀπωροφόρα δένδρα. Στή Χώρα μας η οικονομική σημασία και τα προβλήματα από τη συγκέντρωση αλάτων σε αρδευόμενους ὀπωρώνες δεν έχουν τύχει της δέουσας προσοχής.

Ἐτσι ποιοτική και ποσοστική μείωση της παραγωγῆς μπορεί να πραγματοποιηθεῖ ἀκόμη και σε ἐδάφη που περιέχουν λίγα ἄλατα. Ο κίνδυνος από την αλάτωση των ἐδαφῶν των ὀπωρώνων θα αυξηθεῖ στο εγγύς μέλλον γιατί ἡ τάση της σύγχρονης λευδροκομίας εἶναι ἡ ἀρδευση ὅσο το δυνατό μεγαλύτερης ἐκτασης και ἡ χρησιμοποίηση ὅλου του διαθέσιμου νεροῦ.

Τα ἄλατα στο ἔδαφος προέρχονται ἀπό τα πετρώματα μέσα ἀπό τα οποία περνά το νερό. Δεν αποκλείεται ὅμως να συγκεντρώθηκαν ὅταν ἡ περιοχή ἦταν τμήμα θάλασσας. Ἐπίσης σε ἐδάφη με κακή στράγγιση ἢ υπεδάφια στάθμη βρίσκεται κοντά στην ἐπιφάνεια του ἐδάφους και ἔτσι τα ἄλατα με ἀνοδική κίνηση συγκεντρώνονται στο ἔδαφος. Τέλος δεν πρέπει να παραληφθεῖ ὁ ρόλος του νεροῦ ἀρδευσης στην προσθήκη αλάτων ἐιδικά ὅταν εἶναι κακῆς ποιότητας. Το πρόβλημα των αλάτων εἶναι πολύπλοκο και απαιτεῖ τη μελέτη των φυσικοχημικών ιδιοτήτων του ἐδάφους της χημική σύστασης του νεροῦ ἀρδευσης και της ἀτοχής των ὀπωροφόρων δένδρων στα ἄλατα.

Τα ἄλατα εἴτε εἶναι διαλελυμέ-

να στο ἐδαφικό διάλυμα εἴτε εἶναι προσροφημένα στα καλλοειδή του ἐδάφους. Τὴν πρώτη θέση ἀνάμεσα σ' αὐτά κατέχουν τα ἰόντα νατρίου και χλωρίου.

Χαρακτηρίζονται σαν «αλιτούχα» τα ἐδάφη με πολλά ὑδατοδιαλυτά ἄλατα ἔτσι που ἡ ἀγωγιμότητα του ἐδαφικοῦ διαλύματος να εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ 4 mmhos/cm και το ἐναλλακτικό νάτριο να εἶναι λιγότε-

ποφώνονες με ἀποτέλεσμα τα ἐδάφη αὐτά να χαρακτηρίζονται ἀπὸ μικρὴ ὑδατοδιαπερατότητα και κακὸ ἀερισμὸ. Το νάτριο ὄχι μόνο υποβαθμίζει το ἔδαφος ἀλλὰ εἶναι τοξικό για τα δένδρα και προκαλεῖ περιφερειακή νέκρωση των ριζῶν τους.

Τα πύ συνήθη ἄλατα στο νεροῦ ἀρδευσης εἶναι:

ΑΝΘΡΑΚΙΚΑ ὅπως ἀνθρακικό ἀσβέστιο και μαγνήσιο.

ΘΕΙ-I-KΑ ὅπως θειϊκό ἀσβέστιο, θειϊκό μαγνήσιο και θειϊκό νάτριο.

ΧΛΩΡΙΟΥΧΑ ὅπως χλωριούχο μαγνήσιο, χλωριούχο νάτριο και χλωριούχο ἀσβέστιο.

Τα χαρακτηριστικά που καθορίζουν τὴν ποιότητα του νεροῦ ἀρδευσης εἶναι:

1. Ἡ συγκέντρωση των ὑδατοδιαλυτῶν αλάτων
2. Ἡ συγκέντρωση του νατρίου σε σχέση με το ἀσβέστιο και μαγνήσιο.
3. Ἡ συγκέντρωση του βορίου και ἄλλων τοξικῶν αἰσθημάτων.

Το νεροῦ ἀρδευσης ἀνάλογα με το περιεχόμενό του σε διαλυτά ἄλατα και τὴν ἀγωγιμότητά του ταξινομεῖται σε 4 κατηγορίες (πίνακας 1).

Πίνακας 1. Ποιότητα του νεροῦ ἀρδευσης

Αγωγιμότητα σε mmhos/cm	Σύνολο διαλυτῶν αλάτων mg/1	Κατηγορία νεροῦ
< 250	< 175	Νεροῦ ἀρίστης ποιότητας
250 - 750	175 - 575	Νεροῦ μέσης περιεκτικότητας σε ἄλατα
750 - 1150	575 - 1575	Νεροῦ υψηλῆς περιεκτικότητας σε ἄλατα
> 1150	> 1575	Νεροῦ πολὺ υψηλῆς περιεκτικότητας σε ἄλατα.

Ἡ ἐπίδραση τῶν ὑδατοδιαλυτῶν ἀλάτων

μειώνουν την ἀύξηση ὄρων διότι ἀφ' ἐνὸς εἰν απορρόφιση νεροῦ ἐν στοιχείων και ἀφ' ἐπιτοξικά στα φρυτά. Τα ἴωματα που παρουσιάζονται γλῶρωση των κατύλιν νέκρωση της του περιθωρίου ἢ ολό-ελάματος.

ἐλέτη του προβλήματος παίρνοντας δείγματα του οπωρώνα με πρό-τό κάθε θέση δειγματο-νονται δείγματα σε ἀν-νά 30 εκμ. βάθους και ἴθως. Στα δείγματα στη ἰδιορίζεται το περιεχό-τα. Η γνώση της περι-του εδάφους και του νε-σε ἀλάτα παρουσιάζει-ενδιαφέρον για την εκ-αταλλήλου οπωροφόρου σε δεδομένη περιοχί.

μπορεῖ να διακριθῶν ῥίξ με βίαση την συμπε-στα ἀλάτα:

του απορροφῶν ἀρκετά χωρίς να ζημιώνονται. που ἀπεκρίνουν ἀλάτα διατηροῦν την εσωτε-υγκέντρωση ἀλάτων χα-

φύμα δένδρα εἶναι πολύ εναίσθητα στα ἀλάτα. Τα πιό ἀνθεκτικά σε υδατοδιαλυτά ἀλάτα οπωροφόρα εἶναι ἡ συκιά, ἡ ελιά και ἡ ροδιά (Πί-νακας 2). Τα υπόλοιπα οπωροφόρα που δίνονται στον πίνακα ἔχουν μι-κρή ἀντοχή. Το νερό ἀρδευσης μπο-ρεῖ να περιέχει και ἀρκετὸ βόριο. Ἄν ἐξαιρέσουμε την ελιά που ἀν-τέχει ὡς 1 mg/1 βορείου τα ἄλλα ἰποροφόρα παθαίνουν ζημιές ὅταν το βόριο στο νερό ἀρδευσης ξεπε-ράσει το 0,5 mg/1.

Η ἀντιμετώπιση του προβλήματος των ἀλάτων στα οπωροφόρα προῦ-ποθέτει τα ἐξή:

1. Καλή στράγγιση του εδάφους ὡς βάθος 1 - 1,5μ. Ἄν ἡ υπε-δάμια στάθμη εἶναι υψηλή ἀ-παιτεῖται ἡ κατασκευή στραγγι-στιστικῶ δικτύου πρὶ της ἐγ-καταστάσεως του οπωρώνα.
2. Χορήγηση επαρκούς νεροῦ ἀρ-δευσης ὡστε να επιτυγχάνεται ἐκπύση του εδάφους.
3. Ἀρδευτικὸ νερό καλῆς ποιότη-τας.

Ἄν το πρόβλημα ἔχει προέλθει

ἀπὸ ἰδιοδιαλυτά ἀλάτα τότε ἀπαι-τεῖται βελτίωση του στραγγιστικῶ δικτύου και ἐκπύση του εδάφους με ἀφθονο νερό καλῆς ποιότητας ὡστε να ἀπομακρυνθῶν τα ἰδατο-διαλυτά ἀλάτα ἀπὸ το ριζόστημα. Η ἀντιμετώπιση εἶναι πολύ πιο δύ-σκολη στις περιπτώσεις ἐκεῖνες που το νερό περιέχει Νάτριο που στην συνέχεια προσορράται στα κολλο-ειδή του εδάφους. Τέτοια ἐδάμια ἔ-χουν καλές φυσικῆς ιδιότητες. Η βελτίωση στην περίπτωση αὐτή ἀ-παιτεῖ την προσθήκη γύψου ὡστε να ἀντικατασταθεῖ το Νάτριο των κολλοειδῶν με ασβέστιο που δίνει καλές φυσικῆς ιδιότητες. Στην συνέ-χεια γίνεται ἐκπύση με νερό καλῆς ποιότητας για την ἀπομάκρυνση των ἰδατοδιαλυτῶν ἀλάτων του Να-τρίου ἀπὸ το ριζόστημα.

Η δευτερογενῆς ἀλάτωση με το ἀρδευτικὸ νερό εἶναι πολύ σοβαρὸ πρόβλημα και ἀπαιτεῖται ἡ δέουσα προσοχή διότι μπορεῖ να μετατρέ-ψει ἐδάμια παραγωγικά σε ἀκατά-ληλα και μὴ παραγωγικά με πολὺ ταχύ ρυθμό. Το ἀρδευτικὸ νερό στα χέρια του παραγωγῶ μπορεῖ να ἀ-ποτελέσει ἐπιλογία συγχρόνως και κατάρα.

Πίνακας 2. Η ἀντοχή των οπωροφόρων στα ἰδατοδιαλυτά ἀλάτα

ΕΙΔΟΣ ΟΠΩΡΟΦΟΡΟΥ	ΑΓΩΓΙΜΟΤΗΤΑ (mmhos/cm)		
	00%	10%	50%
ΣΥΚΙΑ, ΕΛΙΑ, ΡΟΔΙΑ	1,8 - 2,7	2,7 - 4	6
ΒΟΥΡΝΟΚΑΡΠΟΣ, ΠΟΡΤΟ-ΚΑΛΙΑ, ΛΕΜΟΝΙΑ	1,1	1,7	3,3
ΜΗΛΙΑ, ΑΧΛΑΔΙΑ	1,1	1,7	3,3
ΑΜΥΓΛ., ΒΕΡΙΚΟΚ., ΡΟΔΑΚΙ-ΝΙΑ	1,1	1,7	3,3
ΔΑΜΑΣΚΙΝΙΑ, ΚΑΡΤΑΙΑ	1,1	1,7	3,3
ΑΒΟΚΑΝΤΟ	0,9	1,3	2,7

του απορροφῶν και μει-νουν στο υπέργειο μέρος ἀλάτα. Ὅταν ἡ συγ-οση φθάσει σε κρίσιμη ἢ φρυτὸ ζημιώνεται. που συγκεντρώνουν τα στις ρίζες ἢ στο κατώ-μέρος του στελέχους, κι βλάπτεται το φύλλωμα. οπωροφόρα πιό συνήθεις ἢ 2 τελευταῖες περιπτώ-

ές ἐξαιρέσεις τα οπωρο-

Σεμινάριο εκπαίδευσεως γεωπόνων

φυλλοβόλων

Για πρώτη φορά στη χώρα μας οργανώθηκε ειδικό σεμινάριο εκπαίδευσεως των γεωπόνων που να έχει σχέση με τη θρέψη των σπρωφόρων δέντρων. Την πρωτοβουλία και την ευθύνη για την οργάνωση ανέλαβαν η περιφερειακή (Δ)νοση Γεωργικής Ανάπτυξης ΚΔ Μακεδονίας και το Ινστιτούτο Φυλλοβόλων δένδρων.

Το σεμινάριο πραγματοποιήθηκε στο διήμερο 27-28/1/83 σε ειδική αίθουσα του Ινστιτούτου Φυλλοβόλων Δένδρων και το παρακολούθησαν οι ασχολούμενοι με τα δένδρα γεωπόνοι των 11 διευθύνσεων Γεωργίας της Κεντροδυτικής Μακεδονίας.

Στο σεμινάριο παραβρέθηκαν ο Νομάρχης Ημαθίας κ. Ν. Πινακίδης, ο προϊστάμενος της Περιφερειακής Υπηρεσίας Γεωργίας κ. Στεφ. Λαζαρίδης, καθηγητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, εκπρόσωποι πολιτικών και στρατιωτικών αρχών, εκπρόσωποι της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Γεωργίας, εκπρόσωπος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης των Ενώσεων (Συν)μών και Αγροτικών Συλλόγων, Προϊστάμενοι Ιδρυμάτων Ερεύνης, ο Επιθεωρητής ΑΤΕ, ειδικοί των Επιθεωρήσεων και (Δ)σεων Γεωργίας και ΑΤΕ κ.ά.

Την έναρξη των εργασιών του Σεμιναρίου κήρυξε ο νομάρχης κ. Ν. Πινακίδης. Σύμφωνα με το πρόγραμμα μίλησαν και ανέπτυξαν διάφορα θέματα οι εξής:

Α. ΠΡΩΤΗ ΜΕΡΑ

— Χαιρετισμός από τον κ. Γ. Σιγγιαννίδη (Δ)ντή του Ινστιτούτου Φυλλοβόλων Δένδρων.

— Σκοπός του Σεμιναρίου (Στ. Λαζαρίδης προϊστάμενος της Πε-

Ο νομάρχης Ημαθίας κ. Ν. Πινακίδης κηρύσσει την έναρξη των εργασιών του Σεμιναρίου

(Φωτογραφία Γιάννη Κοσμίδη)

ριφερειακής (Δ)νοσης Γεωργ. Ανάπτυξης Κ.Δ. Μακεδονίας).

— Εξέλιξη της θρέψης των σπρωφόρων δέντρων (Αγ. Ηλιόδης γεωπόνος ειδικός Δένδρικομίας Π.Δ.Γ.Α. Κ.Δ. Μ)

— Λίπανση - θρέψη σπρωφόρων και εδαφολογικοί παράγοντες σχετιζόμενοι μ' αυτήν (Γ. Αιγυριάδης, χημικός Ινστιτούτο Εδαφολογίας Θεσ)νίκης).

— Αποτελέσματα πειραματικής λίπανσεως 3 ποικιλιών ροδακινάς με άζωτο, φώσφορο κάλι κ. κ. κ. κ. (Γιαν. Χατζηχαρίσης, γεωπόνος Ινστιτούτου Φυλλοβόλων Δένδρων Ναούσης).

— Σωστή άρδευση για την εξασφάλιση καλής παραγωγής κ. ποιότητας φρούτων (Σαβ. Αθ. Βασιλιάδης Διευθυντής Ινστιτούτου

ΓΙΑΤΙΚΟΙ ΜΟΙ

ΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΠΥΛΑΟΡΥΚΤΩΝ

Σε τούτες φυλλορύνκτες δύσιν προβλήματα σέ άρκετες και άγλαδεώνες τής ες. Πρώκειται για τήν κορυρολιέλλα (LITIS CORTLFOLI) γνωστή άσπρη νάρκη κολέτιδα μπλανκορντέλ-OCOLLETIS BLAN-Α). Ή πρώτη λιθοκοβάλλει τά φύλλα τής μη; και τής κωδωνιάς. Η κορυζεται μόνο στα φύλλιας. Τά άναφερόμενα εστις πεδινές περιοχές σπερες γενεές. Αδτή τήν Μαρτίου) οι πεταλούδες κόμων πετούν στις πεδινές (Ίνστιτούτο Φυλλοβύον).

επέμβουμε; Άσφαλιώμε τήν κατάλληλη έποχή γμε τó καλύτερο άπιτέτερα άπό πολυτείες ιαπροσδιορίσθηκε ή έποσεως. Προσέχουμε τó τάδιο τών γνωστών ποιρκιν και Γκόλντεν Ντε-Όταν τά άνθόροφα μάνω ποικιλιών θρίσκονται πράσινη κορυκή προς εκάξιουμε με κάποιο κωμοκτόνο. (Ντιμιλίν, τυροσταθεί). "Όσο άριστάίνες έπειδή διμιοινογοών τετρανόχων πρέπει να και κατά τήν θερινή πεσης τó Χυσταθείο πρέπει γεται στις εδαίσθητες τωμάδειγμα οι ποικιλίες μη-εψήμακ (JERSELMEC). RIMA) κ.λ.π.

ί ποικιλίες μηλιάς Στάρσιας και Γκόλντεν Ντε-ίσκονται στο άναφερόμε-

Άπό τó Σεμινάριο τών Γεωπόνων (φωτογραφία Γ. Κοσμί)

νο βλαστικό στάδιο (πράσινη προς κόκκινη κορυκή) στην συγκεκριμένη περιοχή. Ψεκάζουμε όλες τις άπιδιές, κωδωνιές και μηλιές. Άσφαλιώσ οι άπιδιές στην περίοδο που μιλάμε έχουν άναπτύξει άρκετή βλάστηση. Ή άσπρη νάρκη (λιθοκολέτιδα κορυρολιέλλα) προσβάλλει άδιάκριτα και τά τρία είδη που άναφεράμε. Οι προσβολές φυλλορυνκτών

Του Οδ. Ντινόπουλου

τής πρώτης γενεάς στα φύλλα τής μηλιάς δέν είναι όρατές εκ πρώτης όψεως. Βρίσκονται στα πρώτα μικρά φυλλαράκια. "Όταν θά εκπτυχθούν άργότερα τά κανονικά φύλλα τής μηλιάς ή σποκία τής άκμαίων φυλλορυνκτών τής πρώτης γενεάς θά έχει τελειώσει.

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΤΕΤΡΑΝΤΧΟΥ

Ή κόκκινος τετρανόχος (PANO NTCHUS ULMI) διαχειμάζει μόνο υπό μορφή αυγών. Είναι εύκολο

νά διακρίνει κανείς τά χειμωκα αυγία. Βρίσκονται συγμένα επάνω στις φλούδες ή σναδιπλώσεις που σχηματίζει ήδα στους διετείς ή έτήσιους στούς, συνήθως κοντά στούς έμους.

Ένωρίζ τήν άνοιξη έκκολλται τά αυγά. Οι νεογέννητοι νυχοι έγκαθίστανται στα φύλλα και άρχίζουν τó καιπικόν τους έργο. Πότε πρέπει γίνει ó πρώτος ψεκασμάς; Ήτηση είναι άπλή. Άμέσως με έκκόλαψη, μόλις έμφανισθούν κροί νεογέννητοι τετρανόχοι, μα άπό πολυτείες παρατηρήσπιστώθηκε ότι τó μεγαλύτερο τών αυγών έκκολεπτόταν τó βλαστικό στάδιο τής λίας Μηλιάς Στάρκιν Ντελ θρίσκεται στην «Κόκκινη ρη»."Όταν οι μηλιές τίκιλίας Στάρκιν θρίσκονται σιστικό στάδιο «Κόκκινη ρη» ψεκάζει κανείς όλα τών δέντρων (μηλιάς, άπιδακωνιάς κ.λ.π.) στη συγκεν περιοχή. Είναι αυτόνομο ότι γά του κόκκινου τετρανόχου κολαφθούν τήν ίδια ήμερομνεξάρτητα σέ όποιο δέντρο ή

λία ή είδος δέντρου βρίσκονται. Η εκκόλαψη τών αδγών έπιηρεάζεται από τις καιρικές συνθήκες και όχι από το δέντρο όπου βρίσκονται.

Για τόν ψεκασμό χρησιμοποιεί κανείς ένα έλεκτό άκαρεοκτόνο Πλκτράν ή Πετροπόλ κ.λπ. Έάν είναι ανάγκη, μετά την άνθιγγία της μηλιάς επαναλαμβάνουμε τόν ψεκασμό.

ΑΡΑΙΩΜΑ ΜΗΛΩΝ ΜΕ ΧΗΜΙΚΑ ΜΕΣΑ

Με το αραιώμα πετυχαίνουμε τρεις σκοπούς:

1) Αποκτούμε καρπούς μεγάλους με μεγαλύτερη εμπορική αξία. Βεβαίως υπάρχουν και άλλοι συντελεστές που ευνοούν το μέγεθος του καρπού όπως είναι η λίπανση, το πότισμα, το κλάδεμα κ.λπ. αλλά, όπως είναι φυσικό, όταν υπάρχουν πίσω πολλοί καρποί σ' ένα δέντρο δεν μπορούν όλοι ν' αποκτήσουν κανονικό μέγεθος, επειδή δεν διατρέφονται όλοι όσο πρέπει.

2) Στις κόκκινες ποικιλίες Ντελίτσιους, Στάρκιν κ.λπ. βελτιώνουμε το χρωματισμό των καρπών, διότι αυξάνεται η αναλογία φύλλων προς καρπό. Όπως είναι γνωστό, όλες οι οργανικές ουσίες που διατρέφουν τον καρπό και εκείνες που συντελούν στον καλύτερο χρωματισμό του, δημιουργούνται στα φύλλα. Αποδείχτηκε ότι κάτω από τις ίδιες συνθήκες ροτισμού, οι καρποί τρέφονται και χρωματίζονται καλύτερα, όταν σ' ένα καρπό αναλογούν 50—60 φύλλα.

3) Μειώνουμε την παρεναυτοφορία, δηλαδή το φαινόμενο που βλέπει κανείς ένα δέντρο την μια χρονιά να καρποφορεί πάρα πολύ και την άλλη λίγο ή καθόλου. Όταν το δέντρο έχει κανονική καρποφορία έχει τις προϋποθέσεις και τις πιθανότητες να έχει την επόμενη χρονιά κανονική ανθοφορία κ.λπ.

Το χημικό αραιώμα έχει τα α-

κόλουθα πλεονεκτήματα:

1) Ο δεντροκαλλιεργητής μπορεί να επηρεεί πολύ νορίς, όταν οι καρποί είναι πολύ μικροί και δεν έχουν πάρει ακόμα από το δέντρο πολλές θρεπτικές ουσίες. Στην εποχή αυτή το αραιώμα με το χέρι είναι πολύ δύσκολο.

2) Απαιτεί λίγα εργατικά χέρια και λίγο χρόνο.

3) Ο ψεκασμός είναι απλός και γίνεται όπως και οι ψεκασμοί καταπολέμησης εχθρών και ασθενειών.

4) Το κόστος είναι μικρό.

Έχει όμως το χημικό αραιώμα και ωρισμένα μειονεκτήματα. Επιηρεάζεται από την ζωηρότητα του δέντρου και από τις κλιματικές συνθήκες που επικρατούν κατά την περίοδο του ψεκασμού.

Για το αραιώμα των καρπών της μηλιάς χρησιμοποιούνται διάφορες χημικές ουσίες. Από αυτές τα καλύτερα αποτελέσματα έδωσαν η ορμόνη Α'. Ναρβαλινοξικό οξύ γνωστής ως ΑΝΑ και το εντομοκτόνο Καρμαπαρίλ (Σεβίν) οι δόσεις των μιγματικών είναι για το Σεβίν 120 γραμ. σε 100 κιλά νερό και για το Ρυπορίξ 100 γραμ. σε 100 κιλά νερό.

Για να προσδιορίσουμε τον χρόνο ψεκασμού θα λάβουμε υπόψη: 1) Τον αριθμό ημερών μετά την πλήρη άνθιση και 2) το μέγεθος των μικρών καρπών. Δηλαδή ο δεντροκαλλιεργητής θα ψεκάσει εφόσον περάσουν 10—20 ημέρες μετά την πλήρη άνθιση, οπότε ο μικρός κεντρικός καρπός της κάθε ταξικαυπίας έχει διάμετρο 1—1,4 εκατοστά. Για να υπολογίσουμε τις διαστάσεις των μικρών καρπών παίρνουμε δείγματα από 20 καρπούς τουλάχιστο από διάφορα σημεία του δέντρου.

Το Σεβίν επειδή προκαλεί καρπόπτωση στη μηλιά δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για την καταπολέμηση

της καρπόπτωσης, εάν δεν περάσει τουλάχιστο ένας μήνας.

Οι δεντροκαλλιεργητές είναι φυσικό να διστάζουν να χρησιμοποιούν χημικές ουσίες για το αραιώμα των καρπών επειδή φοβούνται μήπως χάσουν την παραγωγή. Κάθε παραγωγή όπως να αποκτήσει πρωτογενή πείρα καλό είναι να κάνει δοκιμές, ψεκάζοντας λίγα μόνο δέντρα με καρποπτώτικες ουσίες.

(Δες άρθρα 1) Οδ. Ντινίπολιος και Αθηνά Μάινου «Αραιώμα μήλων με χημικά μέσα Τεύχος 14 1981 σελ. 38—39» και 2) Ηλία Σιζακλίδη «Αποτελέσματα ορμώματος μήλων με χημικά μέσα Τεύχος 15 1981 σελ. 83».

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΡΠΟΚΑΨΑΣ ΤΗΣ ΜΗΛΙΑΣ

Για την καρπόκαψα της μηλιάς μιλήσαμε εκτενώς σε προηγούμενο φύλλο της «Νιάνιστας» (τεύχος 18 1982). "Ας επαναλάβουμε μερικά πράγματα. Πότε θα γίνει ο πρώτος ψεκασμός; "Τότερα από μακροχρόνιες έρευνες που πραγματοποιήσαν τα Ειδικά Ίδρύματα Έρευνών. Ίνστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων - Ίνστιτούτο Προστασίας Φυτών) προσδιορίσθηκε ή ημερομηνία επέμβασης (πρώτος ψεκασμός) για την καταπολέμηση της πρώτης γενεάς (διαχειμάζουσα). Η ημερομηνία επέμβασης σε μια συγκεκριμένη περιοχή συσχετίζεται με το μέγεθος των καρπιδίων τών ποικιλιών Γκόλντεν Ντιλίτσιους και Στάρκιν Ντιλίτσιους. Ψεκάξει κανείς στην συγκεκριμένη περιοχή όταν τα καρπίδια τών αναφερομένων ποικιλιών αποκτήσουν το μέγεθος του μικρού καρποδίου. Ο ψεκασμός φυσικά θα περιλάβει όλες τις ποικιλίες άχλαδιάς και μηλιάς που έχουν καρπό.

Αυτά τα λίγα για τόν πρώτο ψεκασμό.

Ἡ λαϊκὴ ὀρχήστρα τῆς Νάουσας

Πρὶν λίγο καιρὸ, μερικοὶ νέοι τῆς πόλης μας ὀρεξιάτικοι γιὰ δράση καὶ προσφορὰ ἀποφάσισαν νὰ ἰδρῦσουν τὴν «λαϊκὴ ὀρχήστρα Νάουσας». Ὑστερα ἀπὸ μεθοδικὴ δουλειὰ καὶ προετοιμασία, κατὰφεραν νὰ δημιουργήσουν μιὰ «σωστὴ ὀρχήστρα». Ἡ προσφορὰ οὕτῃν πόλῃ μας θεωρεῖται ἀξιόλογη. Ἄς ἀπαριθμήσουμε μερικὲς δραστηριότητες τῆς νεοσύστατης λαϊκῆς ὀρχήστρας.

● Τὸ ξεκίνημα ἔγινε τὸν Γενάρη τοῦ 1981 ἀπὸ τοὺς Νίκο Ζιαμπάκα, Γιάννη Κοκοβίδη, Κώστα Μησιάνη, Νίκο Παπαδόπουλο, Παντελὴ Βογιατζῆ, Περικλὴ Βελιγδένη καὶ Τάση Κάργα.

Τραγούδησαν στὸ Δημοτικὸ μας θέατρο γεμάτο ἀπὸ κόσμον καὶ τὰ ἔσοδα πῆγαν ὅλα γιὰ τὸ «Σχολεῖο τῶν προβληματικῶν παιδιῶν». Τοὺς παρουσίασε ὁ Θόδωρος Δώδης. Πιάνο ἔπαιξε ἡ Χριστίνα Ρούσου.

● Ξαναεμφανίσθηκαν στὶς 30 Ἀπριλίου τοῦ ἴδιου χρόνου μὲ μεγάλη ἐπιτυχία στὸ Γήπεδο, στὶς γιορτὲς τοῦ Ὀλοκαυτώματος καὶ τὰ ἔσοδα διατέθηκαν γιὰ νεφροπαθῆ συμπολίτη μας.

● Τοὺς ἀκούσαμε στὶς 13 Φλεβάρη τοῦ 82 στὸ Δημοτικὸ Θέατρο. Ἐμφάνιση ἐξαιρετικὴ. Στὸ πρόγραμμα συμμετείχαν γιὰ πρώτη φορὰ ὁ Γιάννης Δούτσος, ὁ Γόλης Βογιατζῆς κι ὁ Γιώργ. Κατῶ καλῆς μὲ ὄργανα κιθάρα, ντράμς κλαρίνο ἀντισοίχως. Τὴν παρουσίαση ἔκανε ὁ Τάσης Κουταλακίδης. Τὰ ἔσοδα διατέθηκαν γιὰ τὴν ἀγορὰ ὀργάνων τῆς Φιλαρμονικῆς μας.

● Ἀργότερα στὶς 12.10.82 τοὺς ἀκοῦμε στὸ ραδιόφωνο τῆς YEN EΔ. Μεγάλῃ ἐντύπωση ἔκανε τὸ τραγούδι τοῦ Νίκου Ζιαμπάκα

Τοῦ Τάκη Μπαίτση

«Διώξε τὸν πόνο σου» (στίχοι μελοποίηση καὶ ἐκτέλεση Νίκος Ζιαμπάκας).

Πονεμένε μου φίλε
πού μέ τ' ἄστρα μιλάς
κάθε βράδυ στὸ ρέμα
μόνος παραμιλάς
Διώξε τὸν πόνο σου παλιέ μου
φίλε
κι ἔλα παρέα μου στὸ καπηλιό
νὰ πιοῦμε οἱ δυὸ μας ἓνα ποιήρι
νὰ τραγουδήσουμε παλιὸ σκοπὸ
(δὶς)

Σὰν πουλι λαθωμένο
μὲ σπασμένα φτερά
στὴ γωνιά κουρνιασμένο
πού τοῦ λείπει ἡ χαρὰ
Διώξε τὸν πόνο σου παλιέ μου
κι ἔλα παρέα μου στὸ καπηλιό
νὰ πιοῦμε οἱ δυὸ μας ἓνα ποιήρι
νὰ τραγουδήσουμε παλιὸ σκοπὸ
(δὶς)

● Στὶς 18 Δεκεμβρίου ἐμφανίζονται στὴ Νάουσα. Τὰ ἔσοδα τῆς ἐκδηλώσεως διατέθηκαν γιὰ τὸν ΤΟΝ

● Τὰ Χριστούγεννα τοῦ 82 ἐμφανίζονται στὴν τηλεόραση τῆς

ΕΡΤ καὶ μᾶς συγκινοῦν ὅλους. Ἡ ἐπιτυχία τους δὲν μπορεῖ νὰ περιγραφεῖ μὲσα σὲ δυὸ ἀράδες.

● Στὶς 8 τοῦ Γενάρη ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἴδια ἐκπομπὴ ἀπὸ τὴν ΕΡΤ.

● Στὶς 5 Μαρτίου ἡ Λαϊκὴ Ὀρχήστρα ἐμφανίζεται μὲ καινούργιο πρόγραμμα καὶ συγκινεῖ ἰδιαίτερω τὸ κοινὸ τῆς Νάουσας. Οἱ εἰσπράξεις διατέθηκαν στὸν ΕΟΣ Ναούσης.

Τὰ μέλη τῆς Λαϊκῆς ὀρχήστρας ὑπόσχονται νὰ βοηθήσουν ἀφιλοκερδῶς κάθε πολιτιστικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ προσπάθεια τῆς πόλης μας. Τοὺς εὐχόμαστε ἀπ' αὐτὴ τὴ στήλῃ πάντοτε ἐπιτυχίες καὶ πάντα ψηλά.

Ἡ Λαϊκὴ Ὀρχήστρα Νάουσας ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς Νίκο Ζιαμπάκα κιθάρα - τραγούδι Γιάννη Κοκοβίδη μπουζούκι - τραγούδι

Νίκο Παπαδόπουλο μπουζούκι - μαπαλαμάς

Κώστα Μησιάνη φουσαρμόνικα Παντελὴ Βογιατζῆ κλαρίνο Περικλὴ Βελιγδένη κιθάρα Τάση Κάργα ντράμς

Κυκλοφόρησε ένα γεωργικό βιβλίο
"Ένα βιβλίο κατατοπιστικό έπιστημονικό με χρωματιστές εικόνες
Τι είναι τὰ κοκκοειδῆ (ψῶρες) καὶ πῶς καταπολεμοῦνται
Δέν πρέπει νὰ λείψει ἀπὸ κανένα ἀγροτικό σπίτι

ΣΤΕΛΙΟΥ ΠΑΛΟΥΚΗ

Μπορείτε νὰ τὸ προμηθευθεῖτε ἀπὸ τὰ γραφεῖα
τοῦ Ἄγροτικού Συλλόγου Ναούσης

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΕΩΣ 400 ΔΡΑΧΜΕΣ

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΜΠΑΪΤΣΗ

"Έκδοση συλλόγου «Μπούλες — Γενίτσαροι»

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας